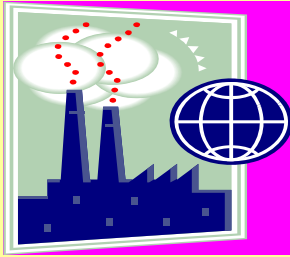
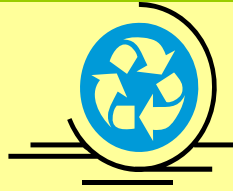

T.C.
MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI
Ortaöğretim Genel Müdürlüğü

ORTAÖĞRETİM
İŞLETME DERSİ
ÖĞRETİM PROGRAMI

ANKARA-2009

İÇİNDEKİLER

TÜRK MİLLÎ EĞİTİMİNİN AMAÇLARI

TÜRK MİLLÎ EĞİTİMİNİN TEMEL İLKELERİ

1. GİRİŞ	7
2. PROGRAMIN VİZYONU	8
3. PROGRAMIN YAKLAŞIMI	8
4. PROGRAMIN YAPISI	12
4.1. İŞLETME DERSİNİN AMAÇLARI	13
4.2. TEMEL BECERİLER	14
4.3. DUYUŞSAL ÖZELLİKLER.....	15
4.4. PSİKOMOTOR BECERİLER	15
4.5. ÖĞRENME VE ÖĞRETME STRATEJİ, YÖNTEM VE TEKNİKLERİ	16
4.6. ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME	30
4.7. İŞLETME ÖĞRETİMİ VE ÖĞRENME.....	34
4.8. ÖĞRENME VE ÖĞRETME SÜRECİ İLE İLGİLİ TEMEL İLKELER.....	37
4.9. PROGRAMIN UYGULANMASINA İLİŞKİN AÇIKLAMALAR.....	38
4.10. İŞLETME DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMININ ÜNİTELERİ VE AÇILIMLARI.....	39
4.11. İŞLETME DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMININ KAZANIMLARI, ETKİNLİK İPUÇLARI VE AÇIKLAMALARI.....	43
4.12. ETKİNLİK ÖRNEKLERİ	62

EKLER

EK-1: ÖRNEK ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME FORMLARI.....	89
EK-2: TERİMLER SÖZLÜĞÜ	101
EK-3: KISALTMALAR	103

TÜRK MİLLÎ EĞİTİMİNİN AMAÇLARI

I – Genel amaçlar:

Madde 2 – Türk Millî Eğitiminin genel amacı, Türk Milletinin bütün fertlerini,

1. (Değişik: 16.6.1983-2842/1 md.) Atatürk inkılap ve ilkelerine ve Anayasada ifadesini bulan Atatürk milliyetçiliğine bağlı; Türk Milletinin millî, ahlaki, insani, manevi ve kültürel değerlerini benimseyen, koruyan ve geliştiren; ailesini, vatanını, milletini seven ve daima yüceltmeye çalışan, insan haklarına ve Anayasanın başlangıcındaki temel ilkelere dayanan demokratik, laik ve sosyal bir hukuk Devleti olan Türkiye Cumhuriyetine karşı görev ve sorumluluklarını bilen ve bunları davranış haline getirmiş yurttaşlar olarak yetiştirmek;

2. Beden, zihin, ahlak, ruh ve duygu bakımlarından dengeli ve sağlıklı şekilde gelişmiş bir kişiliğe ve karaktere, hür ve bilimsel düşünme gücüne, geniş bir dünya görüşüne sahip, insan haklarına saygılı, kişilik ve teşebbüse değer veren, topluma karşı sorumluluk duyan; yapıcı, yaratıcı ve verimli kişiler olarak yetiştirmek;

(1) a) Bu Kanunda geçen "temel eğitim" deyimini 16.6.1983 tarih ve 2842 sayılı Kanunla getirilen ek 1 inci maddeyle "ilköğretim" olarak değiştirilmiş ve metne işlenmiştir.

b) Bu Kanunda birlikte veya ayrı ayrı geçen "ilkokul" ve "ortaokul" ibareleri, 16.8.1997 tarih ve 4306 sayılı Kanunun 8 inci maddesiyle "ilköğretim okulu" olarak değiştirilmiş ve metne işlenmiştir.

3. İlgi, istidat ve kabiliyetlerini geliştirerek gerekli bilgi, beceri, davranışlar ve birlikte iş görme alışkanlığı kazandırmak suretiyle hayata hazırlamak ve onların, kendilerini mutlu kılacak ve toplumun mutluluğuna katkıda bulunacak bir meslek sahibi olmalarını sağlamak;

Böylece bir yandan Türk vatandaşlarının ve Türk toplumunun refah ve mutluluğunu artırmak; öte yandan millî birlik ve bütünlük içinde iktisadi, sosyal ve kültürel kalkınmayı desteklemek ve hızlandırmak ve nihayet Türk Milletini çağdaş uygarlığın yapıcı, yaratıcı, seçkin bir ortağı yapmaktır.

II – Özel amaçlar:

Madde 3 – Türk eğitim ve öğretim sistemi, bu genel amaçları gerçekleştirecek şekilde düzenlenir ve çeşitli derece ve türdeki eğitim kurumlarının özel amaçları, genel amaçlara ve aşağıda sıralanan temel ilkelere uygun olarak tespit edilir.

TÜRK MİLLÎ EĞİTİMİNİN TEMEL İLKELERİ

I – Genellik ve eşitlik:

Madde 4 – Eğitim kurumları dil, ırk, cinsiyet ve din ayrımı gözetilmeksizin herkese açıktır. Eğitimde hiçbir kişiye, aileye, zümreye veya sınıfa imtiyaz tanınmaz.

II – Ferdin ve toplumun ihtiyaçları:

Madde 5 – Millî eğitim hizmeti, Türk vatandaşlarının istek ve kabiliyetleri ile Türk toplumunun ihtiyaçlarına göre düzenlenir.

III – Yöneltilme:

Madde 6 – Fertler, eğitimleri süresince, ilgi, istidat ve kabiliyetleri ölçüsünde ve doğrultusunda çeşitli programlara veya okullara yöneltilerek yetiştirilirler.

(Değişik: 16.8.1997-4306/3 md.) Millî eğitim sistemi, her bakımdan, bu yöneltilmeyi gerçekleştirecek biçimde düzenlenir. Bu amaçla, ortaöğretim kurumlarına, eğitim programlarının hedeflerine uygun düşecek şekilde hazırlık sınıfları konulabilir.

Yöneltilmede ve başarının ölçülmesinde rehberlik hizmetlerinden ve objektif ölçme ve değerlendirme metotlarından yararlanılır.

IV – Eğitim hakkı:

Madde 7 – İlköğretim görmek her Türk vatandaşının hakkıdır.

İlköğretim kurumlarından sonraki eğitim kurumlarından vatandaşlar ilgi, istidat ve kabiliyetleri ölçüsünde yararlanırlar.

V – Fırsat ve imkan eşitliği:

Madde 8 – Eğitimde kadın, erkek herkese fırsat ve imkan eşitliği sağlanır.

Maddi imkanlardan yoksun başarılı öğrencilerin en yüksek eğitim kademelerine kadar öğrenim görmelerini sağlamak amacıyla parasız yatılılık, burs, kredi ve başka yollarla gerekli yardımlar yapılır.

Özel eğitime ve korunmaya muhtaç çocukları yetiştirmek için özel tedbirler alınır.

VI – Süreklilik:

Madde 9 – Fertlerin genel ve mesleki eğitimlerinin hayat boyunca devam etmesi esastır.

Gençlerin eğitimi yanında, hayata ve iş alanlarına olumlu bir şekilde uymalarına yardımcı olmak üzere, yetişkinlerin sürekli eğitimini sağlamak için gerekli tedbirleri almak da bir eğitim görevidir.

VII – Atatürk İnkılap ve İlkeleri ve Atatürk Milliyetçiliği:

Madde 10 – (Değişik: 16.6.1983 - 2842/2 md.)

Eğitim sistemimizin her derece ve türü ile ilgili ders programlarının hazırlanıp uygulanmasında ve her türlü eğitim faaliyetlerinde Atatürk inkılap ve ilkeleri ve Anayasada ifadesini bulmuş olan Atatürk milliyetçiliği temel olarak alınır. Millî ahlak ve millî kültürün bozulup yozlaşmadan kendimize has şekli ile evrensel kültür içinde korunup geliştirilmesine ve öğretilmesine önem verilir.

Millî birlik ve bütünlüğün temel unsurlarından biri olarak Türk dilinin, eğitimin her kademesinde, özellikleri bozulmadan ve aşırılığa kaçılmadan öğretilmesine önem verilir; çağdaş eğitim ve bilim dili halinde zenginleşmesine çalışılır ve bu maksatla Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu ile iş birliği yapılarak Mili Eğitim Bakanlığınca gereken tedbirler alınır.

VIII – Demokrasi eğitimi:

Madde 11 – (Değişik: 16.6.1983 - 2842/3 md.)

Güçlü ve istikrarlı, hür ve demokratik bir toplum düzeninin gerçekleşmesi ve devamı için yurttaşların sahip olmaları gereken demokrasi bilincinin, yurt yönetimine ait bilgi, anlayış ve davranışlarla sorumluluk duygusunun ve manevi değerlere saygının, her türlü eğitim çalışmalarında öğrencilere kazandırılıp geliştirilmesine çalışılır; ancak, eğitim kurumlarında Anayasada ifadesini bulan Atatürk milliyetçiliğine aykırı siyasi ve ideolojik telkinler yapılmasına ve bu nitelikteki günlük siyasi olay ve tartışmalara karışılmasına hiçbir şekilde meydan verilmez.

IX – Laiklik :

Madde 12 – (Değişik: 16.6.1983 - 2842/4 md.)

Türk millî eğitiminde laiklik esastır. Din kültürü ve ahlak öğretimi ilköğretim okulları ile lise ve dengi okullarda okutulan zorunlu dersler arasında yer alır.

X – Bilimsellik:

Madde 13 – Her derece ve türdeki ders programları ve eğitim metotlarıyla ders araç ve gereçleri, bilimsel ve teknolojik esaslara ve yeniliklere, çevre ve ülke ihtiyaçlarına göre sürekli olarak geliştirilir.

Eğitimde verimliliğin artırılması ve sürekli olarak gelişme ve yenileşmenin sağlanması bilimsel araştırma ve değerlendirmelere dayalı olarak yapılır.

Bilgi ve teknoloji üretmek ve kültürümüzü geliştirmekle görevli eğitim kurumları gereğince donatılıp güçlendirilir; bu yöndeki çalışmalar maddi ve manevi bakımından teşvik edilir ve desteklenir.

XI – Planlılık:

Madde 14 – Millî eğitimin gelişmesi iktisadi, sosyal ve kültürel kalkınma hedeflerine uygun olarak eğitim - insan gücü - istihdam ilişkileri dikkate alınmak suretiyle, sanayileşme ve tarımda modernleşmede gerekli teknolojik gelişmeyi sağlayacak mesleki ve teknik eğitime ağırlık verecek biçimde planlanır ve gerçekleştirilir.

Mesleklerin kademeleri ve her kademenin unvan, yetki ve sorumlulukları kanunla tespit edilir ve her derece ve türdeki örgün ve yaygın mesleki eğitim kurumlarının kuruluş ve programları bu kademelere uygun olarak düzenlenir.

Eğitim kurumlarının yer, personel, bina, tesis ve ekleri, donatım, araç, gereç ve kapasiteleri ile ilgili standartlar önceden tespit edilir ve kurumların bu standartlara göre optimal büyüklükte kurulması ve verimli olarak işletilmesi sağlanır.

XII – Karma eğitim:

Madde 15 – Okullarda kız ve erkek karma eğitim yapılması esastır. Ancak eğitimin türüne, imkan ve zorunluluklara göre bazı okullar yalnızca kız veya yalnızca erkek öğrencilere ayrılabilir.

XIII – Okul ile ailenin iş birliği:

Madde 16 – (Değişik: 10.11.2004-5257/1 md.)

Eğitim kurumlarının amaçlarının gerçekleştirilmesine katkıda bulunmak için okul ile aile arasında iş birliği sağlanır.

Bu amaçla okullarda okul-aile birlikleri kurulur. Okul-aile birlikleri, okulların eğitim ve öğretim hizmetlerine etkinlik ve verimlilik kazandırmak, okulların ve maddî imkânlardan yoksun öğrencilerin zorunlu ihtiyaçlarını karşılamak üzere; aynî ve nakdî bağışları kabul edebilir, maddî katkı sağlamak amacıyla sosyal ve kültürel etkinlikler ve kampanyalar düzenleyebilir, okulların bünyesinde bulunan kantin, açık alan, salon ve benzeri yerleri işlettirebilir veya işletebilirler. Öğrenci velileri hiçbir surette bağış yapmaya zorlanamaz.

Okul - aile birliklerinin kuruluş ve işleyişi, birlik organlarının oluşturulması ve seçim şekilleri, sosyal ve kültürel etkinliklerden sağlanan maddî katkılar, bağışların kabulü, harcanması ve denetlenmesi ile kantin, açık alan, salon ve benzeri yerlerin işlettirilmesi veya işletilmesinden sağlanan gelirlerin dağıtım yerleri ve oranları, harcanması ve denetlenmesine dair usul ve esaslar, Millî Eğitim ve Maliye bakanlıklarınca müştereken hazırlanacak yönetmelikle düzenlenir.

Okul - aile birliklerinin gelirleri her türlü vergi, resim ve harçtan muaftır.

XIV – Her yerde eğitim:

Madde 17 – Millî eğitimin amaçları yalnız resmi ve özel eğitim kurumlarında değil, aynı zamanda evde, çevrede, işyerlerinde, her yerde ve her fırsatta gerçekleştirilmeye çalışılır.

Resmi, özel ve gönüllü her kuruluşun eğitimle ilgili faaliyetleri, Millî Eğitim amaçlarına uygunluğu bakımından Millî Eğitim Bakanlığının denetimine tabidir.

1. GİRİŞ

İnsanoğlu var oluşundan itibaren kendi ihtiyaçlarını karşılamak için büyük gayret sarf etmiştir. Bu gayretler sonucunda hem üretici hem de tüketici pozisyonunda varlığını sürdürmüştür. Nüfus artışı, bilimsel ve teknolojik gelişmeler sonucu ihtiyaçlar da çeşitlenmiştir. Birey bu değişim ve gelişim sonucu her ihtiyacını karşılayamaz duruma gelmiştir. Nüfus artışına paralel olarak kurumsal nitelikte üretim tesisleri ve hizmet alanları ortaya çıkmıştır. Bu kurumların başarılı bir şekilde varlıklarını devam ettirmek, ihtiyaçlara cevap vermek, günün teknolojik gelişmelerini takip etmek gibi işlevlerden dolayı İşletme biliminin bilimsel verilerine ihtiyaç duyulmuştur. Bu bilimin verilerine ulaşma yollarından en önemlisi ise eğitim kurumlarıdır.

Hızla değişen dünyamızda hiçbir eğitim kurumu bir ömür boyu yetecek bilgi ve becerileri bir defada verememektedir. Ülkeler, eğitim sistemlerini sürekli gözden geçirmekte, çağın ve günümüzün koşullarına uygun olarak yeniden yapılandırmaktadır. Ürünü, insanların davranışlarındaki olumlu değişimler olarak görülen eğitim kurumlarında, kalite ve verimliliğin ölçülmesi, mal ve hizmet üreten diğer örgütlere göre daha zordur. Fakat diğer örgütlerde görülen yenileşme ve uygulamalardan eğitim kurumlarının etkilenmemesi de imkânsızdır. Eğitim kurumunun çıktılarını kullanan ve ona girdiler sağlayan diğer çevresel sistemler veya genel anlamda toplum, eğitim örgütlerini de yenileşmeye zorlamaktadır.

Toplumun şekillenmesinde rol oynayan eğitim kurumlarının bir bütünlük ve beraberlik içinde geleceğe yönelik öğrenci yetiştirmek için en büyük görevi; öğrencilerin ilgi ve yeteneklerini belirlemek ve öğrencileri bu ilgi ve yetenekler doğrultusunda toplumun beklenti ve ihtiyaçlarını da göz önünde bulundurarak eğitmektir. Eğitimin niteliğini geliştirmek ve öğrenci başarısını artırmak için eğitim örgütlerinin, öğrencilerin ve toplumun beklentilerine cevap verebilecek bir alt yapıya kavuşturulması gereklidir. Öğrenciler artık derslerde sıkılmayacak, düşüncelerini sınıf ortamında rahatça ifade edebilecek, araştırma ve incelemeye yönelecektir. Bilgi edinme isteği ile bir üst eğitim kurumuna gidecektir. Teknolojik gelişmeleri takip eden, ekip çalışmasını seven, öğretmenlerine ve arkadaşlarına karşı saygılı olan öğrenciler tüketen değil, üreten bir toplum oluşturacaktır.

Okul ortamında nitelikli yetişen öğrenci, bilgiye olduğu gibi değil, eleştirel bir gözle bakabilecektir. Öğrenciye, reel düşünce yetisi kazandıracaktır. Böylelikle, nitelikli bir eğitim ile yetişen nitelikli bireyler, ülke kalkınmasında büyük rol oynayacaktır. Bu sebeple iş dünyamızda, endüstriden, eğitime kadar uzanan birçok sektörde işletme eğitimi yapılmalı, kalite standartları zorunluluk olduğu için değil, arzu edildiği için uygulanmalıdır. Yeni işletmelerin kurulması, girişimin yaygınlaşması ve verimli, istenilen biçimde çalışıp başarılı olabilmeleri bilgili, bilinçli ve bu konuda istekli bireylerin yetişmesine bağlıdır. Bu bakımdan İşletmeler; insanların ihtiyaçlarını karşılamak için kâr amacıyla kurulan ekonomik ünitelerdir. Bu nedenle her şeyden önce insanlar için mutluluk kaynağıdır. İşletme sahiplerine maddi ve manevi zenginlik verirken işgücü sahiplerine de ücret adıyla bir gelir sağlar. Diğer taraftan işsizliğin artmasını önleyerek çalışmak isteyenlere yeni çalışma alanları sağlar. Toplum, mal ve hizmet ihtiyacını karşılarken devlet de vergi geliri elde eder. Çevremize baktığımız zaman; büyüklükleri, faaliyet konuları, organizasyonları ve amaçları birbirinden farklı işletmeler görürüz.

Bu derste; işletme dersini alan öğrencilere işletme ve işletmecilik ile ilgili temel kavramları tanıtmak, işletme bilimi ve işletmeye geniş ve bütüncül bir bakış açısı ile bakmalarını sağlamak, küreselleşen dünyada değişen ve çeşitlenen ihtiyaçlar konusunda kalite standartlarını kavratmaktır. Ayrıca işletmenin kuruluşuna kadar geçen safhaların incelenmesi ve işletme faaliyete başladıktan sonra, yaşamını sürdürebilmesi için yerine getirmesi gereken işletme fonksiyonlarının incelenmesini, ahilik ve toplam kalite felsefesi hakkında bilgiye sahip olmasını sağlamak da diğer bir amacımızı oluşturmaktadır.

2. PROGRAMIN VİZYONU

Günümüzde işletmeler gerek ürettikleri mal ve hizmetlerle gerekse yarattıkları istihdam ve gelirler ile sadece ülke ekonomilerinin değil bir bütün olarak dünya ekonomisinin vazgeçilmez bir parçasını oluşturmakta ve işletmecilik bilgisinin çeşitli eğitim-öğretim kurumlarındaki öğrencilere kazandırılması her geçen gün artan bir zorunluluk hâline gelmektedir. Bu nedenle de, toplumsal ve ekonomik anlamda önemli işlevler üstlenmiş olan işletmeler hakkındaki temel bilgilerin ülkemizdeki ortaöğretim kurumları öğrencilerine işletme dersi ile sunulması öğrencilerin, bir yandan, işletmeleri tanımalarına ve işletmelerin toplumdaki rollerini anlamalarına yardımcı olacak; diğer yandan da, edindikleri bilgileri günlük hayatta ve ortaöğretim sonrası meslek seçimi kararlarında kullanabilmelerini mümkün kılacaktır.

İşletme dersi öğretim programının hazırlanmasında işletmecilikle ilgili temel ve güncel bilgilerin tek taraflı olarak sadece öğretmen tarafından öğrencilere verilmesiyle değil, öğrencilerin aktif katılımları ve bizzat yaşayarak, kendi deneyimlerini edinerek kazandırılması amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda, çeşitli öğretim kurumlarında okutulan işletme derslerinin öğretim programları ve uygulamaları titizlikle incelenmiş, çeşitli öğretim kurumlarının yanı sıra meslek odalarının da görüşlerine başvurulmuştur. Program, bireylerin edindikleri kazanımları günlük hayatta kullanabilme, çevrede var olan işletmelere nitelikli işgücü olarak yetişebilme ve fırsat bulduğunda kendi kaynaklarıyla bir işletme tesisi kurmak için gerekli donanımına sahip olabilme, fırsatların farkına varıp gerekli girişimlerde bulunabilme, bilinçli üretim ve tüketim faaliyetlerine ve gelişmelere karşı olumlu tutum geliştirebilme vb. becerilerin yanında iş birliğine açık, toplumsal problemlere duyarlı, grupla ve grup içerisinde çalışma alışkanlığı kazanmış, düşüncelerini özgürce dile getirebilen, kendine güvenen vb. kişilik özelliklerine sahip bireylerin yetiştirilmesini hedeflemektedir.

3. PROGRAMIN YAKLAŞIMI

İşletme dersi öğretim programında yapılandırmacı yaklaşım esas alınmakla birlikte, aktif öğrenme yöntemi ve çoklu zekâ kuramından da yararlanılmıştır. Yapılandırmacı yaklaşıma göre öğrenme sürecinde, ön bilgileri harekete geçirme, gelişim düzeyini dikkate alma, etkili iletişim kurma, anlamlandırma, uygulama ve değerlendirme önemli kavramlardır. Öğrenci merkezli öğrenmeyi temel alan yapılandırmacı yaklaşım, öğrenme sürecinde öğrenci katılımına ve öğretmen rehberliğine ağırlık vermektedir. Bu programla öğrencilerin, konuların öğretimi sürecinde aktif katılımcı olmaları esas alınmaktadır. Programda, öğrencilerin araştırma yapabilecekleri, keşfedebilecekleri, problem çözebilecekleri, çözüm ve yaklaşımlarını paylaşım tartışabilecekleri ortamların sağlanmasının önemi vurgulanmıştır. Bu anlayış doğrultusunda işletme dersi öğretim programı;

a. Bireysel farklılıklara saygıyı ön planda bulundurur. Her öğrencinin birey olarak kendine özgü olduğunu kabul eder.

b. Ezberci eğitimden uzak durmayı ve bireye bilgiye ulaşma yöntemleri konusunda rehberlik yaparak öğrenmeyi temel prensip olarak kabul eder.

c. Öğrencileri toplumun ihtiyacı olan işletme ve işletmecilikle ilgili sorunlarına karşı duyarlı hâle getirmeyi hedefler.

ç. Eğitimin sosyalleştirme gerçeğinden hareketle bireyleri birlikte çalışmaya, görüş alış veriş yapmaya, soru sormaya, bireysel farklılıklara saygılı olmaya özendirir.

d. Millî eğitimimizin amaçları doğrultusunda millî değerleri koruyup geliştiren, evrensel değerleri benimseyen bireylerin yetiştirilmesine vurgu yapar.

e. Öğrenme ve öğretme sürecinde uygun strateji, yöntem ve teknikleri dikkate alır.

f. Öğrencilerin ruhsal, ahlaki, sosyal ve kültürel yönlerden gelişmesini hedefler.

g. Öğrencilerin haklarını bilen ve kullanan, sorumluluklarını yerine getiren bireyler olarak yetişmesini önemser.

ğ. Hayatın her alanında önemli iletişim becerilerini etkili olarak kullanmayı dikkate alır.

h. Ekonomi dersi öğretim programı, öğrenci merkezli etkinlikler yoluyla bilgiyi yapılandırmayı amaçlayan bir yaklaşımı esas almakta ve geçerli diğer yaklaşımlarla birlikte yapılandırmacı öğrenme yaklaşımına özel bir önem vermektedir. Bu bağlamda yapılandırmacı öğrenme yaklaşımının özelliklerine kısaca değinmekte yarar vardır.

Yapılandırmacı yaklaşıma göre birey nasıl öğrenir?

Yapılandırmacılık, temelini felsefe ve psikolojiden alan çok eski bir yaklaşımdır. İngilizce bir terim olan “constructivism”, Türkçeye “yapılandırmacılık, oluşturmacılık, yeniden kurmacılık” vb. isimlerle geçmiştir.

Yapılandırmacı yaklaşıma göre öğrenme, bireyin zihninde oluşan bir iç süreçtir. Birey dış uyaranların edilgen bir alıcısı olmayıp, onların özümleyicisi ve davranışların aktif oluşturucusudur. Bilgiler insan zihnine aynen taşınarak depolanmaz. Ayrıca, insan zihni de tüm bilgilerin depolandığı boş bir depo değildir.

Yapılandırmacı yaklaşım tüm öğrenmelerin zihindeki bir yapılandırma sonucu olduğu varsayımı üzerine temellenir. Bu varsayım uyarınca bireyler, öğrenilecek öğeleri daha önce öğrendikleriyle zihinlerinde ilişkilendirerek yapılandırırlar. Yapılandırma sürecinde birey, zihninde bilgiyle ilgili anlam oluşturmaya ve oluşturduğu anlamı kendisine mal etmeye çalışır. Bir başka deyişle, bireyler öğrenmeyi kendilerine sunulan biçimiyle değil, zihinlerinde yapılandırdıkları biçimiyle oluştururlar.

Yapılandırmacı eğitim ortamları nasıl düzenlenir?

Yapılandırmacı anlayışın uygulandığı eğitim ortamları, bireylerin öğrenme sürecinde daha fazla sorumluluk almalarını ve etkin olmalarını gerektirir. Çünkü öğrenilecek öğelerle ilgili zihinsel yapılandırmalar, daha önce de belirtildiği gibi, bireyin bizzat kendisi tarafından gerçekleştirilir. Bu nedenle, yapılandırmacı eğitim ortamları, bireylerin çevreleriyle daha fazla etkileşimde bulunmalarına, dolayısıyla zengin öğrenme yaşantıları geçirmelerine olanak sağlayacak bir biçimde düzenlenir. Bu tür eğitsel ortamlar sayesinde bireyler, zihinlerinde daha önce yapılandırdıkları bilgilerin doğruluğunu sınama, yanlışlarını düzeltme ve hatta önceki bilgilerinden vazgeçerek yerine yenilerini koyma fırsatı elde ederler.

Yapılandırmacı eğitim ortamlarında hangi öğrenme yaklaşımlarından yararlanılır?

Yapılandırmacı yaklaşımın uygulandığı eğitim ortamlarında genelde, öğrencilerin öğrenme sürecinde daha fazla sorumluluk almalarına ve etkin olmalarına olanak sağlayan iş birliğine dayalı öğrenme, aktif öğrenme ve probleme dayalı öğrenme gibi öğrenme yaklaşımlarından yararlanılır.

Yapılandırmacı eğitim ortamlarında öğretmenin rolü ne olmalıdır?

Yapılandırmacı eğitim ortamında öğretmen, geleneksel öğretimde aldığı ve yıllardır sürdürdüğü sınıfta disiplin sağlayıcılık, bilgi dağıtıcılık vb. rollerinden sıyrılarak öğrenmeyi kolaylaştırıcı bir yardımcı, dost ya da herhangi bir gereksinme anında kendisine başvurulabilecek bir danışman gibi görünür. Sınıfta iş birliği ve etkileşimi kolaylaştırıcı tutum ve davranışlar sergiler. Öğrenilecek öğeleri, öğrenciler bakımından anlamlı ve ilginç kılacak fırsat ve ortamlar yaratır. Verimli bir öğrenmenin gerçekleşmesi için öğrencinin, öğrenme ve öğretme sürecinde sorumluluk alması gerektiğine inanır. Okul ortamında gerçekleştirilecek öğrenmelerin öğrenci merkezli olmasını ister ve bu yönde çaba gösterir. Öğrencilerin bağımsız düşünme ve problem çözme yeteneklerini geliştirmek amacıyla öğrenme ve öğretme sürecinde özel bir iletişim biçimini benimser. Bu iletişim biçiminde öğrencilere, “Bu konuyla ilgili olarak ne düşünüyorsunuz?”, “Niçin böyle düşünüyorsunuz?” “Nasıl bu sonuca ulaştınız?” gibi sorular yöneltir. Öğrencilere, “Evet”, “Hayır” yanıtı gerektiren sorular yöneltmekten özellikle kaçınır.

Yapılandırmacı ortamda öğretmen, çalışma grupları oluşturup, grup ve grup üyelerinin sorumluluklarını belirleyerek iş birliğine dayalı bir öğrenmenin gerçekleşmesi yönünde çaba gösterir. Bu amaçla gruplar arasında dolaşır, yardıma gereksinme duyan grubun yanına giderek yardımcı olur ve gerektiğinde grubun doğal üyesiymiş gibi öğrenme ve öğretme etkinliklerine katılarak öğrencilerin öğrenmelerini kolaylaştırmaya çalışır.

Yine yapılandırmacı ortamda öğretmen, öğrencilerin bireysel farklılıklarına uygun seçenekler sunar, yönergeler verir, her öğrencinin kendi kararını kendisinin oluşturmaya yardımcı olur. Herhangi bir sorunla karşılaşan öğrencinin sorununu hemen çözmek yerine, sorunun bizzat öğrenci tarafından çözülmesi yönünde çaba gösterir. Öğrencinin açıkça yanlış yapması durumunda bile hemen hataya işaret etmek yerine, hatanın bizzat öğrenci tarafından görülerek düzeltilmesine yardımcı olur. Örneğin; yapılandırmacı anlayışın benimsendiği bir matematik dersinde, problem çözümüyle ilgili hatalı işlem yapan bir öğrenciyi öğretmen, “Şuradaki işleminiz hatalı, onu şöyle düzeltiniz.” biçiminde uyarmak yerine, “Problemin çözümüyle ilgili olarak hangi işlemleri, hangi gerekçeyle yaptınız?”, “İşlemlerinizi herhangi bir hata olduğunu düşünüyor musunuz?”, “Eğer varsa, bu hatanın nerede olduğunu düşünüyorsunuz?”, “Bu hatayı nasıl düzeltebilirsiniz?” vb. gibi sorular yönelterek öğrencinin hatayı bizzat kendisinin bulması ve düzeltmesi yönünde çaba gösterir.

Yapılandırmacı anlayış uyarınca öğretmen öğrenci başarısını değerlendirmede de test sonuçlarından daha çok, düzenli olarak gerçekleştirdiği gözlemlerinden yararlanır. Bu amaçla öğretmen, sınıfta kullanılmak üzere gözlem formları hazırlar ve öğretim sırasında sürekli kayıtlar tutar. Öğretim sonunda öğrencilerle gruplar hâlinde ya da tek tek öğrenme sonuçlarını tartışır. Kısacası, yapılandırmacı ortamda öğretmenin rolü, kesinlikle bilgi aktarmak değildir. Sınıfta bir öğrenme ortamı oluşturarak öğrenciyi o ortamın etkin bir üyesi hâline getirip öğrenmeyi kolaylaştırmaktır. Yapılandırmacı yaklaşımda öğretmenin, öğrenme ve öğretme sürecindeki rolleri şunlardır:

- Öğrencilerin bireysel farklılıklarının önemine inanır, öne sürdükleri fikirleri destekler.
- Ham veriler ve temel kaynakların yanı sıra öğrencilerin etkileşimini sağlayan diğer kaynakları ve materyalleri kullanır.
- Öğrencilere ödev verirken sınıflandırma, analiz, sentez, değerlendirme, tahmin ve yaratıcılık gibi bilişsel kavramlara yer verir.
- Kazanımlara ulaşmada öğrenci merkezli öğrenme yaşantılarını planlar, ortamlar oluşturur.
- Öğrencilerin istekleri doğrultusunda dersin içeriğinde ve kullanılan öğretim stratejilerinde değişikliğe gider.
- Çeşitli kavramlar hakkındaki anlayışlarını belirtmeden önce, öğrencilerin o kavramlar hakkındaki fikirlerini ve anlayışlarını bulmak için çaba sarf eder.
- Öğrencilerin birbirleriyle ve öğretmenle karşılıklı iletişime girmelerini özendirir.
- Öğrencilerin birbirlerine açık uçlu ve anlamlı sorular yönelterek onları araştırma yapmaya özendirir.
- Öğrencilerin ilk cevaplarını genişleterek, onlara ilaveler yaparak ve örnekler vererek işlenen konuları aydınlığa kavuşturmaya çalışır.
- Öğrencilere yönelttikleri sorulara cevap verebilmeleri için yeterli zaman tanır.
- Yapılandırmacı öğrenmede öğrencilere bilgiyi yapılandırmalarında rehberlik eder, kendi anlam dünyalarını oluşturmaları için fırsatlar sunar.
- Öğrencilerin doğal meraklarını geliştirmek için öğretim stratejilerinde değişiklik yapar.
- Sürece ve ürüne dayalı ölçme ve değerlendirme teknikleri kullanır, öğrenilenleri değerlendirmede günlük sınıf çalışmalarını dikkate alır.

Yapılandırmacı eğitim ortamlarında öğrencinin rolü nedir?

Yapılandırmacı eğitim ortamında öğrenciler, geleneksel eğitim ortamındaki gibi edilgen olmayıp tersine daha fazla etkin olurlar ve öğrenme sürecinde daha fazla sorumluluk üstlenirler. İlerideki öğrenmelerini kolaylaştıracığı düşüncesinden hareketle, zihinsel yapılarının gelişmesine katkıda bulunabilecek çevredeki her tür fırsat ve olanaktan yararlanmaya çalışırlar.

Grup içinde, grup dinamiğinin sağlanabilmesi için kendi paylarına düşen sorumlulukları etkili biçimde yerine getirmeye özen gösterirler. Birlikte çalıştıkları grubun üyelerini ve kendilerini nesnel olarak değerlendirirler. Grupta kendilerine yönelik her türlü eleştiriyi hoşgörölü bir biçimde karşılarlar. Sınıfta etkili bir öğrenci öğretmen etkileşiminin yanı sıra, dostluk ve içtenliğin egemen olduğu bir öğrenci öğrenci etkileşiminin kurulmasına yönelik çaba gösterirler. Öğrendiklerini yeni ortamlarda kullanmak ve uygulamak için her tür fırsatı değerlendirirler.

Yapılandırmacı öğrenme, öğrencinin yetenekleri, güdölari, inançları, tutumu ve deneyimlerinden oluşan bir karar verme sürecidir. Birey öğrenme sürecinde seçici, yapıcı ve etkindir. Öğrenmenin kontrolü bireydedir ve öğretmenle birlikte öğrenmeye yön verir. Öğrencilerin ön yaşantıları, öğrenme biçimleri, görüşleri ve hazır bulunuşluk düzeyleri öğrenmelerine yön veren etmenlerdendir. Birey, zihinsel özerkliğini kullanarak öğrenme sürecinde etkili rol almak için eleştirel ve yapıcı sorular sorar, diğer öğrenenlerle ve öğretmenle iletişim kurar, fikirleri tartışır. Öğrenen, öğrenme ortamlarındaki öğretici sorularıyla diğer bireylerin gelişimine de katkıda bulunur.

Yapılandırma sürecinde birey, zihninde bilgiyle ilgili anlam oluşturmaya ve oluşturduğu anlamı kendisine mal etmeye çalışır. Bir başka deyişle, bireyler öğrenmeyi kendilerine sunulan biçimiyle değil, zihinlerinde yapılandırdıkları biçimiyle oluştururlar. Mücadeleci, meraklı, girişimci ve sabırlı olmak yapılandırmacı öğrenmede bulunması gereken kişisel özelliklerdir. Öğrenenler bilgiyi araştırıp keşfederek, yaratarak, yorumlayarak ve çevre ile etkileşim kurarak yapılandırır. Böylece, içerik ve süreci aynı zamanda öğrenirler. Yapılandırıcı öğrenme ortamlarında sorumluluğunu yerine getiren bireylerin girişimci olma, kendini ifade etme, iletişim kurma, eleştirel gözle bakma, plan yapma, öğrendiklerini yaşamda kullanma gibi özelliklere sahip olması beklenir.

Bir öğretim stratejisi olarak ele alındığında yapılandırmacılık;

- Öğretmeyi değil öğrenmeyi önemser.
- Öğrencinin özerkliğini ve başkalarının yardımı olmadan karar verebilmesini benimser.
- Öğrenciyi iradeli ve amaçlı bireyler olarak görür.
- Öğrenmeyi bir süreç olarak düşünür.
- Öğrenciyi sorgulamaya teşvik eder.
- Öğrenmede tecrübenin kritik rolünü kabullenir.
- Öğrencinin doğal merak etme güdüsünü besler.
- Öğrencinin zihinsel modelini dikkate alır.
- Öğrenmeyi değerlendirirken performans ve anlamaya önem verir.
- Tahmin et, yap ve analiz et gibi bilişsel terminolojiyi yoğun olarak kullanır.
- Öğrencinin nasıl öğrendiğini düşünür.
- Öğrencinin diğer öğrenciler ve öğretmen ile diyalog kurmasını teşvik eder.
- İş birliğine dayalı öğrenmeyi destekler.
- Öğrencilerin gerçek durumlarla karşılaşmasını sağlar.
- Öğrenmenin olduğu bağlamı önemser.
- Öğrencilerin inanç ve tutumlarını düşünür.
- Öğrencilerin, gerçek tecrübelerinden yeni bilgi ve anlayışlar oluşturmalarına fırsat tanır.

4. PROGRAMIN YAPISI

İşletme dersi öğretim programı; dersin amaçları, öğrencilerin edinecekleri kazanımlar, beceriler, dersin öğretiminde uyulması gereken ilkeler, programın uygulanmasına ilişkin açıklamalar, öğrenme ve öğretme strateji-yöntem ve teknikleri, etkinlik örnekleri, etkinlik sürecinde ve sürecin sonundaki öğrenci başarılarını ölçme ve değerlendirmeye ilgili ana bölümler ile bu bölümlere ilişkin açıklama ve tablolardan oluşmaktadır.

PROGRAM TABLOSUNDAKİ BÖLÜMLERLE İLGİLİ AÇIKLAMALAR

KAZANIM: Öğrenme süreci içerisinde, planlanmış ve düzenlenmiş yaşantılar yoluyla öğrencilerden edinmeleri beklenen bilgi, beceri, tutum ve değerlerdir.

ETKİNLİK İPUÇLARI: Bu sütun, ilgililere yol göstermek amacıyla oluşturulmuştur. Bulunulan çevre ve olanaklara göre bu ipuçlarından yararlanılarak etkinlik örnekleri oluşturulabilir. Yapılacak etkinliğin özelliğine göre önceden gerekli hazırlıklar yapılmalıdır.

AÇIKLAMALAR: Kazanımların kapsamı, uyarılar, vurgular, yöntem-teknik ve stratejiler, diğer bölüm ve kazanımlarla ilişkiler, beceri, değer ve ölçme ve değerlendirme etkinlikleri ile ilgili açıklayıcı ifadeler içermektedir.

V. ÜNİTE: İŞLETMELERİN FONKSİYONLARI		
KAZANIMLAR	ETKİNLİK İPUÇLARI	AÇIKLAMALAR
1. Yönetim kavramını açıklar.	Öğrenciler yönetim kavramı hakkındaki bilişsel giriş ve hazır bulunuşluk düzeylerini belirlemek amacı ile “yönetim nedir?” sorusuna cevap arar. Elde edilen cevaplarla işletme yönetimi arasında ilişki kurulmaya çalışılır. Öğrencilerden işletmenin yönetilmesi denilince akıllarına gelen düşünceleri söylemeleri istenir.	↻1. ünitenin 5, 6 ve 7. kazanımları ile ilişkilendirilir.
2. Yönetimin fonksiyonlarını açıklar.	İşletmelerin etkili ve verimli bir şekilde yönetilmediği zaman işletmede ne gibi problemlerin ortaya çıkabileceği sorulur? Buradan elde edilen sonuçlara göre işletmede planlamanın, organizasyonun, yürütmenin ve denetimin önemi vurgulanarak, öğrencilerin yönetimin fonksiyonları hakkında da bilgi sahibi olmaları sağlanır. Yakın çevrede bulunan işletmelerden birini ziyaret ederek başarılı olmada yönetim fonksiyonlarının önemi araştırılır. Örnek olay analizi yapılarak öğrencilerden daha önce açılmış bir süre sonra kapatılmış işletmelerin kapatılış nedenlerinin araştırılması istenilir. Sonuçlar sınıf ortamında tartışılır. Yönetimin hangi fonksiyonlarının yerine getirilmediği kapatılmayı gerekli hâle getirdiği tartışılarak sonuca varılır.	[!]Ailesel, siyasal ve profesyonel yönetimlere değinilir. [!]Klasik, neo-klasik ve modern yönetim teorisine değinilir. [!]Yakın çevrede bulunan işletmeleri ziyaret etmeden önce hangi soruların sorulacağı listelenir. Yakın çevrede bulunan işletmelere gezi düzenlenebilir.
3. Finansman ve finansmanla ilgili kavramları açıklar.	Öğrencilere “Ailenizin gelirleri ve giderleri nasıl karşılanıyor?” sorusu sorulur. Öğrencilerden gelen cevaplar tahtaya yazılır. Bu yöntemle finansman kavramının tanımına ulaşırlar. Öğrenciler finansman ve işletme arasındaki ilişkiyi kavramak için; finansman çeşitleri, finansman kaynaklarının neler olduğu konusunda araştırma yaparlar. Bir grup öğrencinin, yakın çevrede bulunan bir kuruluşun müdüründen, finansman konusunda, görüşme tekniği kullanılarak bilgi almaları sağlanır.	Yakın çevrede bulunan işletmelere gezi düzenlenebilir. ☐Ekonomi dersinin ilgili konularıyla ilişkilendirilir.
4. Finansman kaynaklarını sıralar.	Öğrenciler finansman kaynaklarının neler olduğu konusunda beyin fırtınası yaparlar. Ulaştıkları bilgiler tahtaya yazılır ve tartışılır. Günümüzde sık kullanılan finansman kaynaklarına örnekler verilir.	[!] finans, finansman, finansal yönetim, maddi varlıklar, maddi olmayan varlıklar kavramları üzerinde durulur.

- Sınıf-okul içi etkinlik Okul dışı etkinlik İnceleme gezisi [!] Uyarı ↻ Ders içi ilişkilendirme ☐ Diğer derslerle ilişkilendirme Ölçme ve değerlendirme

İŞLETME DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMINDA KULLANILAN SEMBOLLER

Sınıf-okul içi etkinlik	İlgili etkinliklerin (grupla çalışma faaliyetleri, bireysel çalışma faaliyetleri, projeler, okuma çalışmaları, eğitim teknolojilerinin kullanımı vb.) sınıf içinde yapılacağını gösterir.
Okul dışı etkinlik	İlgili etkinliklerin (alan gezileri, kurum ve kuruluşlarda yapılan incelemeler, gezi gözlem faaliyetleri vb.) tamamının veya bazı aşamalarının ev, kütüphane, banka, sanayi ve ticari kuruluşlarda yapılabileceğini gösterir.
İnceleme gezisi	İlgili etkinliklerin okul dışındaki banka, sanayi, ticari ve değişik işletmelerde inceleme ve araştırma gezileriyle yapılabileceğini gösterir.
Diğer derslerle ilişkilendirme	Belirtilen etkinliklerin ilgili sınıfın öğretim programında yer alan, içerik açısından benzerlik gösteren derslerin konularıyla bağlantı kurulabileceğini gösterir.
Ders içi ilişkilendirme	Bu sembol, ilgili üniteyle ilişkilendirilebilecek diğer üniteleri ve ilgili kazanımlarını gösterir.
Uyarı	İlgili ünite işlenirken kullanılacak yöntem, teknik, gezi, gözlem, inceleme vb. etkinliklerinde; ders için gerekli araç gereç kullanımında, proje ve diğer uygulamalarda dikkat edilmesi gereken noktaları gösterir.
Ölçme ve değerlendirme	Eğitim ve öğretim sürecinde ilgili konu için önerilen ölçme ve değerlendirme etkinliğini gösterir. Ölçme ve değerlendirme uygulamalarında mutlak ölçme aracı düşünülemez. Buradaki ölçme aracı sadece bir öneridir. Gerekirse ders öğretmeni öğrencilerin ve dersin ihtiyacına uygun ölçme araçları geliştirebilir.

4.1. İŞLETME DERSİNİN AMAÇLARI

Bu program öğrencilerin;

1. İşletme ile ilgili temel kavramları tanımalarını,
2. İşletme ile diğer bilimler arasında bağlantı kurmalarını,
3. İşletmenin sosyal ve ekonomik hayattaki yerini ve önemini kavramalarını,
4. Meslek seçiminde ve meslek sahibi olmada fikir edinmelerini,
5. Bir işletmenin kuruluşu ve işleyişi hakkında bilgi sahibi olmalarını,
6. Verimli ve ekonomik işletmeler kurmayı ilke haline getiren, tasarruf bilinci olan tüketici özelliği kazanmalarını,
7. Gizli kalmış ilgi ve yeteneklerini ortaya çıkararak işletmecici ruhu geliştirmelerini,
8. Kanunlara uygun hareket eden, işletmecici olarak sorumluluklarını bilen kişiler olarak yetişmelerini,
9. Çevreye ve topluma karşı sorumluluklarını bilen birey olarak yetişmelerini,
10. Vatanını ve milletini seven, bu ilkeler doğrultusunda dünya standartlarına uygun hareket eden işletmeciler olarak yetişmelerini,
11. İşletmelerin kuruluşundaki aşamaları kavramalarını,
12. İşletme türleri hakkında bilgi sahibi olmalarını,
13. İşletmelerin hizmet ve üretim amaçlı kurulduklarını kavramalarını,
14. Kaliteye önem veren bilinçli üretici ve tüketici olmalarını sağlayarak mal ve hizmet üretiminde aynı zamanda tüketiminde standartlara uygun hareket etmelerini,
15. TSE-ISO-CE kalite standartlarını tanımalarını,
16. 869... barkot numaralı yerli mal ve hizmet üreten işletmeleri ve ürünleri tanımalarını amaçlamaktadır.

4.2. TEMEL BECERİLER

1. Eleştirel Düşünme
2. Yaratıcı Düşünme
3. İletişim
4. Araştırma-Sorgulama
5. Problem Çözme
6. Bilgi Teknolojilerini Kullanma
7. Girişimcilik
8. Türkçeyi Doğru, Güzel ve Etkili Kullanma
9. Verimlilik
10. Devamlılık
11. Bilinçli Üretici
12. Bilinçli Tüketici

Eleştirel düşünme: Kuşku temelli sorgulayıcı bir yaklaşımla konulara bakma, yorum yapma ve karar verme becerisidir. Sebep sonuç ilişkilerini bulma, ayrıntılarda benzerlik ve farklılıkları yakalama, çeşitli ölçütleri kullanarak sıralama yapma, verilen bilgilerin kabul edilebilirliğini, geçerliliğini belirleme, analiz etme, değerlendirme, anlamlandırma, çıkarımda bulunma vb. alt becerileri içerir.

Yaratıcı düşünme: Öğrencilerin bir temel fikri ve ürünü değiştirme, birleştirme yeniden farklı ortamlarda kullanma ya da tamamen kendi düşüncelerinden yola çıkarak yeni ve farklı ürünler ve bilgiler üretme, olaylara farklı bakabilme, küçük çaplı da olsa bazı buluşlar yapabilmeyi kapsar. Ayrıntılı fikirler geliştirme ve zenginleştirme, sorunlara benzersiz ve kendine özel çözümler bulma, fikirler ve çözümler ortaya çıkarma; bir fikre, ürüne çok farklı açılardan bakma, bütünsel bakma vb. alt becerileri içerir.

İletişim: Konuşma, dinleme, okuma, yazma gibi sözel ve vücut dili işaret dili gibi sözel olmayan iletişim becerilerini etkili ve bulunduğu ortama uygun olarak kullanmayı kapsar. Bulunduğu ortama uygun olarak kullanması gereken konuşma üslûbunu belirleme, uygun şekilde hitap etme, vücut dilini gerektiği yerde gerektiği ölçüde kullanma, aktif olarak dinleme, söz hakkı verme, grup içerisinde etkin bir şekilde arkadaşlarıyla etkileşim içerisinde olma, okurken etkin ve hızlı bir şekilde okuma, okuduğunu anlama ve eleştirme, yazarken ve konuşurken hedef kitleye uygun üslûp kullanma, kendi ve başkalarının yazdığını eleştirme vb. alt becerileri içerir.

Araştırma-sorgulama: Doğru ve anlamlı sorular sorarak problemi fark etme ve kavrama, problemi çözmek amacıyla neyi ve nasıl yapması ile ilgili araştırma planlaması yapma, sonuçları tahmin etme, çıkabilecek sorunları göz önüne alma, sonucu test etme ve fikirleri geliştirmeyi kapsar. Anlamlı tahminde bulunma, uygun araştırma ortamına karar verme, araştırmada ne tip ve ne kadar delil toplaması gerektiğine karar verme, bilimsel yaklaşımı kullanarak araştırmayı planlama, nasıl gözlem ve kıyas yapacağını belirleme, araç gereç kullanma, doğru ve hassas ölçümler yapabilme, sonuçları sunma yollarını belirleme, sonuçların tekrar incelenmesi gerekip gerekmediğine karar verme, bulunanlarla asıl fikrin bağlantısını kurma, bulunanları uygun bir dille ifade etme, verileri ortaya koyma, sonucu destekleyici verilerin yeterliliğine karar verme, bulunanların ilk beklentileri karşılayıp karşılamadığına karar verme vb. alt becerileri içerir.

Problem çözme: Öğrencinin yaşamında karşısına çıkacak problemleri çözmek için gerekli olan beceriyi kapsar. Alt becerileri ise şöyle sıralanabilir; problemin anlaşılması, gerekirse alt basamakların ya da problemin köklerinin bulunması, problemi uygun şekilde çözmek için planlama yapma, işlemler sırasında çalışmaların gözlenmesi, gerektiğinde stratejilerin ve planların değiştirilmesi, yöntemlerin sınanması, çözüm aşamasında elde edilen veri ve bilgilerin değerlendirilmesi, çözüme ulaşıncaya çözümün anlamlılığının ve işe yararlılığının değerlendirilmesini ve yeni problemleri fark etme vb. alt becerileri içerir.

Bilgi teknolojilerini kullanma: Bilginin araştırılması, bulunması, işlenmesi, sunulması ve değerlendirilmesinde teknolojiyi kullanabilme becerilerini kapsar. Bilgi teknolojilerini yerinde

kullanma konusunda doğru karar verme, bilgi teknolojilerini kullanırken planlama yapma, bu teknolojilerin kullanılması için gerekli becerilere sahip olma, bu kaynaklardan bilgiye ulaşma, taranan bilgilerin işe yararlılığını sezme ve ayırma, ayrılan bilgileri analiz etme, işe yarayanları seçme, seçilen bilgileri değerlendirme, sonuca varma, sonucu uygun formda sunma ve yeni alanlarda kullanma vb. alt becerilerini içerir.

Girişimcilik: Sosyal ilişkilerde, iletişimde, iş dünyasında ve benzeri alanlarda gerekli ve etkili davranışları uygun bir şekilde ve uygun zamanda ortaya koymak veya talep görebilecek bir ürünü veya hizmeti daha iyi üretebilmek ya da pazarlayabilmek amacıyla yeni bir sistem kurmak için gerekli olan becerilerdir. Girişimcilik; empati kurma, insan ilişkilerinde uyumlu davranışları gösterebilme, plan yapma, planlarını uygulayabilme, risk alma; herhangi bir alanda ihtiyaç duyulabilecek bir ürünün gerekliliğini sezme, ürünü planlama, üretme, pazar araştırması yapma, pazarlayabilme vb. alt becerileri içerir.

Türkçeyi doğru, güzel ve etkili kullanma: Okuduğunu, dinlediğini, gördüğünü, doğru, tam ve hızlı olarak anlayabilme; duygu, düşünce, hayal ve isteklerini açık ve anlaşılır bir şekilde eksiksiz ifade edebilme, Türkçenin kurallarına uygun cümleler kurma, zengin bir söz dağarcığına sahip olma ve estetik bir bakış açısı kazanma vb. alt becerileri içerir.

Verimlilik: Kişinin bulunduğu her ortamda var olan tüm kaynakları ihtiyaçlar doğrultusunda etkili kullanma vb. alt becerileri içerir.

Devamlılık: Kişinin yaşam boyu öğrenmeyi ilke edinme, sürekli olarak kendini geliştirme, bilimsel-teknolojik gelişmeleri izleme, profesyonelliğe önem verme vb. alt becerileri içerir.

Bilinçli üretici: Elinde bulunan kıt kaynakları (sermaye, ham madde, malzeme, alana uygun insan kaynağı) ulusal ve uluslararası standartlara uygun en etkili ve verimli şekilde kullanma vb. alt becerileri içerir.

Bilinçli tüketici: Elindeki kaynakları öncelikli ihtiyaçları doğrultusunda yerinde ve zamanında kullanma; topluma, çevreye, yasalara karşı sorumluluklarını bilme ve yerine getirme bilinci kazanma vb. alt becerileri içerir.

4.3. DUYUŞSAL ÖZELLİKLER

İşletme dersi aşağıdaki duyuşsal özellikli becerileri kazandırmayı ilke edinmiştir:

- İşletmenin önemini takdir etme
- İşletme dersinde yer alan konuları öğrenebileceğine inanma
- İşletme dersinde istenilenleri isteyerek yerine getirme
- İşletme biliminin özelliklerini yaşamına uygulama
- Yerli malı üretimine ve tüketimine değer verme bilincini geliştirmeye istekli olma
- Müşteri memnuniyetinden zevk alma bilincini kazanmaya değer verme
- Çalışanlarına, topluma ve çevreye karşı sorumluluklarını yerine getirme bilincini kazanacağından dolayı mutlu olma
- İşletme bilgisine sahip olacağından dolayı mutlu olma

4.4. PSİKOMOTOR BECERİLER

İşletme dersi aşağıdaki psiko-motor becerileri kazandırmayı ilke edinmiştir:

- İşletme bilgisi dersinde eğitim araçlarına uygun olarak kullanma
- Etkili ve verimli bir şekilde bilgisayar kullanma
- Etkili iletişimde vücut dilini kullanma
- Kaynakları israf etmeden kullanma becerisine sahip olma
- İşletmelerin iç ve dış temizliğini yapma ve yaptırma becerisi geliştirme
- Üretim ve tüketimde paketleme ve stoklamanın nasıl yapılacağını öğrenme

4.5. ÖĞRENME VE ÖĞRETME STRATEJİ, YÖNTEM VE TEKNİKLERİ

4.5.1. Öğrenme ve Öğretme Stratejileri

Strateji, genel olarak bir şeyi elde etmek için izlenen yol ya da amaca ulaşmak için geliştirilen bir planın uygulamasıdır. Clark ve Starr'a göre strateji, dersin hedefine ulaşmasını sağlayan oldukça genel bir yaklaşımdır. Strateji, belirli ölçüde sınıf içi öğretim etkinliklerinin belirlenmesinden değerlendirilmesine kadar dersle ilgili öğretim sürecine yön verir. Bu anlamda strateji, dersin hedeflerine ulaşmasını sağlayan; yöntem, teknik ve araç-gereçlerin belirlenmesine yön veren genel bir yaklaşımdır. Öğretim stratejisi, bir öğretmenin, dersin veya bir konunun öğretilmesinde amaca ulaşmak için seçeceği öğretim yöntemi, çeşitli teknikler ve hatta değerlendirme biçimidir.

Dersin ve konunun içeriği ne olursa olsun mümkün olduğu ölçüde, öğrenciyi etkin öğrenme çabasına sokacak ve bu durumu, istenilen tüm öğrenmeler tam olarak gerçekleşinceye kadar sürdürecektir. Öğrenme ve öğretme stratejilerinden yararlanılması öngörülmektedir. Öğretmenin dersi öğrencilere öğretmesi, onlara aktarması değil, öğrencilerin kendi çabaları ile öğrenmeleri; öğretmenin, öğrencilerin öğrenme çabalarında onlara rehberlik etmesi, bu çabaları yönlendirmesi esas olmalıdır.

Bir hedefe ulaşmak için belirlenen strateji oldukça önemlidir. Çünkü özelde kullanılan yöntem, teknik ve araçlar tamamıyla bu strateji içerisinde işlev görmektedir. Stratejiyi daha kısa vadeli ama daha somut ve ayrıntılı faaliyetlere bölerek uygulayabiliriz. Başlangıçta oldukça kuramsal olan bu yapının uygulama esnasında somutlaştırılması gerekir. Bunu sağlayan da öğretim yöntem ve teknikleridir. Uygulamada, çok çeşitli yöntem ve tekniklerden yararlanma öğrencilere çok yönlü ve zengin yaşantılar sağlar. Öğrenme ve öğretme stratejilerini öğretmen ve öğrenci açısından düşündüğümüzde iki grupta ele alabiliriz.

ÖĞRENME VE ÖĞRETME STRATEJİLERİ

ÖĞRETMEN	ÖĞRENCİ
ÖĞRETME STRATEJİLERİ	ÖĞRENME STRATEJİLERİ
1. SUNUŞ YOLUYLA ÖĞRETME STRATEJİSİ 2. BULUŞ YOLUYLA ÖĞRETME STRATEJİSİ 3. ARAŞTIRMA İNCELEME YOLUYLA ÖĞRETME STRATEJİSİ	1. DİKKAT STRATEJİLERİ 2. TEKRAR STRATEJİLERİ 3. ANLAMLANDIRMAYI ARTIRAN STRATEJİLER 4. YÜRÜTÜCÜ BİLİŞ STRATEJİLERİ 5. DUYUŞSAL STRATEJİLER

4.5.1.1. Öğrenme Stratejileri

Geleneksel okullarda, öğrencilerden inanılmaz çeşit ve sayıda bilgiyi öğrenmeleri beklenir. Fakat onlara nasıl öğrenecekleri hakkında nadiren bilgi verilir. Benzer şekilde öğrencilerden çok büyük miktarda bilgiyi hatırlamaları beklenirken bunu nasıl yapacakları hakkında bilgilendirilmeleri ihmal edilir. Eğitimciler, öğrencilerinin başarılarının büyük ölçüde kendi öğrenme yollarının farkında olmalarına bağlı olduğunu fark etmişler; öğrenme stratejilerinin öğretilmesinin gereğine dikkat çekmişlerdir. Bilişsel öğrenme kuramları, öğrenen kişinin, öğrenme sorumluluğunu yüklenmesi ve öğrenmeye etkin olarak katılması gereği üzerinde durmaktadır. Bu nedenle bu alandaki çalışmalar, son yıllarda öğrenme stratejileri üzerinde yoğunlaşmıştır.

Öğrenme stratejisi, öğrenen kişinin öğrenme sırasında gerçekleştirebileceği ve onun kodlama sürecini etkilemesi umulan davranışlar ve düşüncelerdir. Öğrenme stratejileri; belleğe yerleştirme ve geri getirme gibi bilişsel stratejileri ve bilişsel stratejileri yönlendirici yürütücü biliş süreçlerini kapsayan, öğrenenin öğrenmesini etkileyen, öğrenen tarafından kullanılan davranış ve düşünme süreçlerine işaret etmektedir. Bunun yanı sıra, öğrenme stratejileri öğrencilerin kendi öğrenmelerini sağlamaya dönük etkinlikleri

kapsamasından dolayı da “öğrenci stratejileri” olarak adlandırılır. Ne ad alırlarsa alsınlar, öğrenme stratejileri öğrencilerin öğrenmelerini yalnız bilişsel yönden değil, duyuşsal yönden de etkileme amacını taşır .

Öğrenme stratejilerinin temel işlevi, öğrencilerin öğrenmelerini denetlemelerini ve yönlendirmelerini sağlamaktır. Öğrenciler, her öğrenme konusu ya da durumu için farklı öğrenme stratejileri kullanabilirler. Bu da öğrenme stratejilerinin çeşitlendirilebilir ve gerektiğinde değiştirilebilir nitelikte olduklarını gösterir. Değişik öğrenme stratejilerini kullanabilen ve yeni öğrenme stratejileri geliştirebilen öğrencilerin, kendi kendilerine ve etkili öğrenmeyi gerçekleştirebildiklerini söyleyebiliriz .

Öğrenciler, öğrenmeyi gerçekleştirmek amacıyla belirli davranışsal ve düşünsel süreçlere ihtiyaç duyarlar. Örneğin; bir okuma metninin ana düşüncelerini bulma, özetleme ve not alma gibi. Bu görevleri başarı ile yerine getirebilmeleri, öğrenme işine en uygun stratejilerinin kullanılmasına bağlıdır. Öğrenme stratejileri, öğrencinin kendi kendine öğrenebilmesi için kullandığı işlemlerdir. Kendi öğrenmesini sağlayabilen öğrencilere, "stratejik öğrenenler" (strategic learners), "bağımsız öğrenenler" (independent learners), "öz-düzenleyici öğrenenler" (self-regulated learners) gibi dlar verilmektedir.

Arends'a göre kendi kendine öğrenenler aşağıda sıralanan işlevleri yerine getirebilirler:

- Belirli bir öğrenme durumunu doğru olarak tanımlama,
- Öğrenebilmesi için gerekli en uygun öğrenme stratejisini seçme,
- Stratejinin ne derece etkili olduğunu izleme,
- Öğrenmeyi başarıncaya kadar güdülenmiş olarak yeterli çabayı gösterme.

Araştırmalar okuma materyalini etkili bir biçimde okuyanların öğrenme stratejilerini kullandığını ortaya koyduğunu belirtmektedir. Bir stratejik okuyucu, öğrenme ortamında hangi öğrenme stratejilerini kullanacağına karar verir, onları etkili bir biçimde değerlendirir ve gerektiği zaman stratejilerini değiştirir ya da uyarlar. İyi ile kötü okuyucular üzerine yapılan araştırmalar öğrenme stratejileri açısından birkaç önemli farklılığı ortaya koymuştur. Bu araştırmaların sonucuna göre iyi okuyucular daha fazla öğrenme stratejilerine sahiptirler. Bunlar, ne yapmaları gerektiği anımsatılmadığında, büyük olasılıkla kendiliğinden uygun öğrenme stratejilerini kullanırlar. Örneğin; stratejik bir öğrencinin amacı, okuma materyalini anlamak ise daha yavaş ve düşünerek okur; amaç bir durumu bulmak ise göz gezdirir .

Öğrenme stratejileri eğitim bilimciler tarafından farklı sınıflandırılmaktadır. Gagne ve Driscoll öğrenme stratejilerini, beş ayrı sınıflama yaparak incelemektedirler. Bunlar:

- Dikkat stratejileri,
- Kısa süreli belleği geliştirme stratejileri,
- Kodlamayı artırma stratejileri,
- Geri getirmeyi artırma stratejileri,
- İzleme-yöneltme stratejileridir .

Öğrenme stratejileri konusunda kapsamlı çalışmalar yapan Mayer ise öğrenme stratejilerini 8 grupta toplamıştır.

- Temel öğrenme durumları için tekrarlama stratejileri
- Karmaşık öğrenme durumları için tekrarlama stratejileri
- Temel öğrenme durumları için anlamlandırma stratejileri
- Karmaşık öğrenme durumları için anlamlandırma stratejileri
- Temel öğrenme durumları için örgütleme stratejileri
- Karmaşık öğrenme durumları için örgütleme stratejileri

- Kavramayı izleme stratejileri
- Duyuşsal ve güdüsel stratejiler

Öğrenme stratejileri ile ilgili çalışmalar incelendiğinde aşağıdaki başlıklar altında toplandığı görülmektedir:

- a. Dikkat stratejileri
- b. Tekrar stratejileri
- c. Anlamlandırmayı artıran stratejiler
- ç. Yürütücü biliş stratejileri
- d. Duyuşsal stratejiler

Dikkat stratejileri: Çevreden gelen bilginin birey için gerekli olanlarının kısa süreli belleğe geçişini sağlayan en önemli süreç dikkattir. Bu nedenle öğretimde yerine getirilmesi gereken ilk işlev, öğrencinin dikkatini belirginleştirmek ve artırmaktır.

Kendi kendine öğretim, öğrencinin birkaç dikkat stratejisinden birini benimsemesi, nesnel öğrenen olmasına dayanır. Stratejik bir öğrenci, öğrenme oluşumunda amacını belirledikten sonra dikkat stratejilerinden en uygununu seçerek kullanır.

Dikkati yöneltmede kullanılan stratejilerden biri, metinde yazıların altını çizmedir. Anahtar sözcüklerin ve temel düşüncelerin altının çizilmesi, öğrenciler tarafından yaygınlıkla kullanılmaktadır. Ancak altını çizme, okunan metinde önemli düşüncelerle önemli olmayanın ayırt edilmesine dayanır. Bazı öğrenciler tüm tümceler altını çizerler. Özellikle küçük sınıflarda öğrencilerin ön bilgilerinin yetersiz olması ve önemli düşünce ile önemli olmayanın ayrımını yapamaması nedeniyle bu hata daha fazla görülür.

Arends, altını çizmenin iki yararından bahseder. Birincisi, altını çizme anahtar sözcükleri, temel düşünceleri fiziksel olarak yerleştirir, böylece gözden geçirme ve anımsama hızlı ve etkili gerçekleşir. İkincisi, altı çizilerek seçme süreci, var olan bilgiyle yeni bilginin birleştirilmesine yardım eder.

Altını çizme anahtar noktalara, temel düşüncelere okuyanın dikkatini odaklayacağı stratejilerden biri olmasına karşın, küçük sınıflardaki öğrenciler için uygun değildir. Brown ve Smiley (1977) altıncı sınıfın altındaki öğrencilerin önemli bilgiyi belirlemede yeterli olmadıklarını, bu nedenle altını çizme stratejisinden yararlanamadıklarını bulmuşlardır.

İnceleme soruları da dikkat sürecini etkileyen yollardan biridir. Wittrock ve Lumsdaine'nin (1977) yaptıkları çalışmada ön sorular, öğrencinin dikkatini olaylarla ilgili ya da özel yanıtlar vermeye yöneltmiştir. İlgili paragraflardan sonra sorulan soruların ise dikkati yalnızca gelecek paragraflara çektiği gözlenmiştir. Denner (1978) ve Andre (1979) de, soruların en azından metne o an dikkat etmeyen öğrencilerin dikkatini metne çektiğini belirtmişlerdir.

Dikkat çekmede kullanılan bir başka strateji de, metnin kenarına not almadır. Altını çizme gibi not almanın etkililiği, dikkati içeriğe ve anlamı destekleyen işleve yoğunlaştırma derecesine bağlıdır. Metin kenarına not alma, öğrencinin tekrar etmesine, yeni bilgiye hazır olmasına ve kodlamasına yardımcı olur. Metin kenarına not alma, bilinmeyen sözcükleri yuvarlak içine alma, anlaşılmayan yerlere soru işareti gibi işaretler koyma, önemli düşünceleri gösteren işaretler ve açıklamalar, öğrencinin bu kısımlara dikkatini ganlaştırmasını sağlar.

Dikkatin odaklaşmasında metindeki başlıklar, alt başlıklar, şekil, grafik, şema vb. etkili rol oynar. Dikkatini odaklaştıran öğrenci metni okumadan önce başlık ve tablolari, şemaları gözden geçirerek zihninde bir ön örgütleyici oluşturabilir. Böylece önemli düşünceleri belirlemede oluşan ön örgütleyiciler oldukça etkilidir.

Tekrar stratejileri: Kısa süreli belleğin süre ve depolama yeterliği açısından sınırlılığı, tekrar ve gruplama stratejileri ile artırılabilir. Tekrar stratejileri bir listeyi yinelemek ya da bir metni aynen tekrar etmek gibi bilginin uzun süreli belleğe daha uygun işlenmesine yardım eder. Ayrıca tekrar stratejileri ezberleme için de kullanılır. Flavell ve Wellman (1977) küçük çocukların tekrar stratejisini kullandıklarını ancak anımsamanın sorunlu olduğunu belirtirler .

Bilginin olduğu gibi tekrarlandığı basit tekrar, bilginin kısa süreli bellekte daha uzun süre kalmasını sağlar. Basit tekrarın bu işlevi dışında kullanılması yararlı değildir. Bazen, bir şiiri ezberlemek gibi durumlarda kullanılabilir. Bilginin uzun süreli bellekte depolanmasını sağlamak için bilginin anlamlı kılınması, eklemlemeli tekrar ile olanaklıdır. Tekrar stratejisini kullanırken öğrenen kişi, olguları zihinsel ya da sesli yineler, bir metni aynen kopya eder ya da önemli tümcelerini tekrarlar.

Araştırma sonuçlarına göre çocuklar anaokulundan beşinci ya da altıncı sınıfa ulaşırken tekrar stratejilerini öğrenirler. 6-7 yaşındaki çocuklar, yineleme stratejilerini kullanabilmekte ve kendilerine uygun stratejiler üretememektedirler. 11-12 yaşındaki çocuklar ise öğrenme sırasında kendiliğinden tekrar yapmakta, tekrarlarla ilgilenmekte ve eğitim durumunun hedefleri doğrultusunda tekrar davranışlarında değişiklik yapmaktadırlar.

Öğrenilecek metin düz yazı türünde ise tekrar stratejileri, konuyu sesli olarak tekrarlama, yazıya aktarma, bazı bölümleri aynen alıntılama ve yazının önemli kısımlarının altını çizmeyi kapsamaktadır.

Anlamlandırmayı artıran stratejiler: Anlamlandırmayı artıran stratejiler, bilginin aynen uzun süreli belleğe geçişinden çok anlamlı bir bütün olarak yerleşmesini sağlarlar. Yeni gelen bilgiye anlam verilebilmesi için bireyin konu ile ilgili ön bilgileri olmalı ve yeni bilgiyi var olan bilgilerle ilişkilendirebilmelidir.

Karmaşık öğrenme amaçlarının gerçekleşmesinde kendi kendine öğrenenler, açıklama ve soru sorma, yaratıcı sözel ya da görsel imajlarla bilinenlerden yeni bilgi için benzetimler oluşturma gibi teknikleri kullanabilirler. Bireyin kendine ya da başkalarına soru sorarak düşünme stratejisini kullanması, etkili bir kodlama tekniğidir. Soru sorma, okunan materyalin anlaşılmasına yardım eder. Ayrıca kendi kendine soru sorma bireyin sorun çözme becerisini de kolaylaştırır .

Eklemleme stratejisi, var olan bilgi ile yeni bilgiler arasında ilişkiler kurulmasını sağlar. Bu süreçle yeni bilgi daha anlamlı hâle gelecek, kodlama kolaylaşacak ve daha belirleyici olacaktır. Eklemleme stratejileri, yeni bilginin kısa süreli bellekten uzun süreli belleğe, bilinenle yeni bilgi arasında ilişki kurularak ve birlik yaratarak geçişine yardımcı olur. Örneğin; bir telefon numarasını anlamlı bir tarihle, birisinin yaş günü ile ilişkilendirmek, telefon numarasını anlamlı hâle getirecek ve uzun süreli bellekte kalma olasılığı artacaktır .

Benzetimler, yeni bilginin daha önceden bilinen eski bilgi kullanılarak, somut olarak açıklanmasına yardımcı olur. Karşılaştırma kullanma da eklemlemeyi sağlayan bir başka yoldur. Karşılaştırmalar, düşünceler ya da özellikler arasında benzerlikleri ve ayrılıkları gösterir.

Örgütlenme stratejileri, eklemleme stratejileri gibi yeni materyallerin anlamlılığını artırır. Örgütlenme stratejileri gruplama, terim ya da düşünceleri bir araya getirme, küçük alt parçalara bölmeyi içerebilir. Ayrıca önemli düşünceleri belirlemeyi ya da daha geniş bilgidan ana düşünceleri çıkarmayı da içerir. Örgütlenme stratejisini kullanan kişi materyali yeniden yapılandırarak düzenleyecek ve kendisi için anlamlı hâle getirecektir. Yeniden düzenlemede not alma, özetleme, uzamsal temsilciler oluşturma gibi teknikler kullanılır.

Not alma; doğru uygulanırsa yeni bilgi, var olan bilgiye etkili bir biçimde ilişkilendirilir ve işlenmiş olarak bilginin düzenlenmesine yardımcı olur. Bununla beraber birçok öğrenci metnin altını çizmede olduğu gibi iyi not alamaz. Bazı öğrenciler öğretmenin söylediği her şeyi yazarlar.

Bu tür öğrencilerin önemli düşünceleri bulmada ve amaca uygun tanımlamada güçlükleri vardır. Öğretmenin anlattığı her şeyi onun tümceleriyle yazmaya kalkan öğrenci, not almayı öğrenememiştir. Ayrıca bir konuşmacı dakikada yaklaşık 125 sözcük kullanarak konuşur. Öğrenci kısaltarak yazmaya kalksa bile her söyleneni kaydetmesi olanaksızdır. Etkili not alma, bireyin kendi tümceleri ile ana düşünceleri saptama, önemli düşünce ve noktaları özetleyerek, birleştirerek bir biçim oluşturmaktır. Kiewra (1989) karmaşık bilgiyi karşılaştırma ve ekleme yoluyla not almada tablo kullanmayı önermektedir .

Öğrenciler tartışılan ve sunulan bilgiyi tabloya etkin olarak işleyebilirler. Tablo yapı ve düzenleme sağlar, önemli bilgiyi belirlemede yardımcı olur, karşılaştırmayı kolaylaştırır. Tablo, gelecek çalışmalar için de somut bir referans olarak, bilginin uzun süreli bellekte depolanmasında etkili bir model hâline gelir .

Özetleme; yazılı bir materyalin özetlenmesi etkili bir öğrenme yoludur. Özetleme ile metnin anlaşılması ve anımsanması kolaylaşır. Özetleme, öğrenciyi birçok yönden destekler. Bunlar;

- Anlamlı okuma,
- Önemli düşünceleri belirleme,
- Kendi tümceleri ile içeriği oluşturma

etkinlikleridir. Böylece öğrenen kişi, bu etkinlikleri kullanarak bilgiyi yeniden örgütler ve anlamlı hâle getirir. Ancak özetleme yapmayı öğrenmek, zaman alır ve uygulamayı gerektirir.

Özetlemenin öğrenilmesinde şu basamaklar izlenir :

- Metindeki önemsiz bilgiyi belirlemek ve çıkarmak.
- Metindeki ana düşünceyi belirlemek ve kendi sözcükleri ile anlatmak.
- Her paragraftaki ana düşünceyi belirlemek ve yeniden anlatmak.
- Metnin ana düşünceleri ile yardımcı düşüncelerini anlamı bozmadan bütünleştirmek.

Uzamsal temsiller oluşturma; bilgiyi aşamalı olarak şemalaştırma, ana hatlar oluşturma, kavram haritası ve ağı oluşturma, etkili örgütleme teknikleridir.

Ana hatlar oluşturmada öğrenciler değişik konu ya da düşünceleri bazı temel düşüncelerle ilişkilendirmeyi öğrenir. Genellikle kitaplarda her bölümün ilk sayfası, ana hatları gösterir. Böylece okuyucu temel başlık ve alt başlıkları inceleyerek ilişkileri gözden geçirebilir. Birçok öğrenme stratejisinde olduğu gibi ana hatları oluşturmada öğrenciler becerikli olmayabilirler. Uygun öğretim ve yeterli uygulama ile öğrenciler bu konuda yetiştirilebilir.

Şemalaştırma (haritalama); düşünceler arası ilişkilerin görselleştirilmesidir. Metindeki önemli düşünceler birbirleri ile ilişkilendirilir. Posner ve Rudnitsky (1986) "Kavram haritaları, yol haritaları gibidir ancak yerleşim yerleri yerine düşünceler arası ilişkileri gösterir." benzetmesini yapmaktadırlar .

Öğrenciler kavramsal harita oluşturmada, mantıklı kalıplara düşünceleri sıralamayı ve her bir konuda belirlenen anahtar düşünceleri ilişkilendirmeyi öğrenirler. Bilgi şemaları kimi kez aşamalı bir biçimde kimi kez de nedensel ilişkileri gösteren biçimde düzenlenir.

Kavram haritası oluşturmada genellikle şu adımlar izlenir :

- Temel düşünceyi ya da diğerlerinin üstündeki en temel ilkeyi belirleme
- Temel düşünceyi ya da kavramı destekleyen ikincil düşünceleri ve kavramları belirleme
- Ana düşünceyi haritanın en tepesine ya da ortasına yerleştirme
- Ana düşünce etrafındaki ikincil düşünceleri, ana düşünce ve birbirleriyle ilişkilerini görsel olarak grupta

Bilginin şemalandırılması öğrencilere çok eğlenceli gelebilir. Bilginin görselleştirilmesi, öğrencilerin yeni materyali daha etkili öğrenmelerine ve düşünceler arası ilişkileri anlamalarına, ana hat oluşturmaktan daha çok yardımcı olur.

Yürütücü biliş stratejileri: Yürütücü biliş, öğrenenlerin benimsedikleri belli öğrenme stratejilerini kullanma yetenekleri ve kendi düşüncelerine ilişkin düşündürmektir (Arends, age., s. 260.25). Bireyin kendi bilişsel süreçleri ile ilgili bilgisidir.

Birçok yazar yürütücü bilişin iki temel ögeye sahip olduğu konusunda görüş birliği içindedir. Bu öğelerden biri, bilişe ilişkin bilgidir. Diğer de bilişi denetim, izleme, düzenleme gibi öz düzenleme mekanizmalarıdır . Bilişe ilişkin bilgi, bilgiyi ve anlayışı içerir. Öğrenen kişinin, belirli bir öğrenme durumunda kullandığı çeşitli öğrenme stratejileri ve kendi öğrenme sürecine ilişkin anlayışa sahip olmasıdır. Örneğin; görsel eğilimli bir öğrenci kavram haritaları oluşturma, yeni bilgiyi anlama ve anımsamada kendisi için iyi bir yol olduğunu bilir. Yürütücü bilişin ikinci ögesi bilişi izlemedir. Bilişi izleme, bireyin öğrenilecek durumun öğrenilmesinde en uygun stratejiyi seçme, kullanma, izleme ve değerlendirme, yeniden düzenleme yapma yeteneğidir .

Kavrama ve bilişin kazanılması bir metindeki sözcükler, bölümler, paragraflar gibi bilgi öğeleri ve bilgiyle öğrencilerin yaşantıları gibi temel bilgiler arasındaki ilişkileri içermektedir. Kavrama, öğrenilen bilginin öğeleri arasındaki ilişkilerin ve bu bilgi ya da düşüncelerle bir bireyin sahip olduğu temel bilgiler ve yaşantı arasındaki ilişkilerin yapısal ya da kavramsal bir biçimde düzenlenmesidir. Yürütücü biliş stratejileri genellikle kavramayı izlemek için kullanılır. Kavramayı izleme; bir öğretim etkinliği için öğrenme hedeflerinin saptanmasını, bu hedeflere erişilme düzeyinin belirlenmesini ve gerektiğinde hedeflere ulaşmak için kullanılan stratejileri değiştirmeyi gerekli kılar .

Duyuşsal stratejiler: Öğrenciler kendi kendilerine öğrenirken uygun bilişsel stratejileri kullansalar bile kimi kez öğretim hedeflerine ulaşmada güçlüklerle karşılaşır. Bu güçlükler, duygusal etmenlerden kaynaklanabilir. Öğrenmede duygusal ya da güdüsel etmenlerden oluşan engelleri ortadan kaldırmak için kullanılan stratejiler duygusal stratejiler olarak adlandırılmaktadır. Bu alandaki araştırmalar, öğrencilerin dikkatlerini toplamayı, yoğunlaşmalarını sürdürmeyi, edim kaygısının üstesinden gelmeyi, güdülenmeyi sağlama ve sürdürmeyi, zamanı etkili olarak kullanmayı sağlayacak stratejiler üzerinde yoğunlaşmaktadır .

Öğrencilerin kendi kendilerine çalışırken karşılaştıkları en yaygın sorunlardan biri, zihnin ya da ilginin başka yöne çekilmesidir. Dikkatin başka yöne yönelmesi genellikle çalışırken veya okurken radyonun açılması, oda arkadaşının içeri girmesi gibi dışsal etmenlerden oluşur. Dikkatin bu tür dağılmasının önlenmesi için bazı araştırmacılar ruhsal yönetim yöntemini önerirler. Bu yöntemde, öğrenciler öğrenmelerini en iyi destekleyen çevresel özellikleri belirleyip, düzenleyerek ruhsal yapılarını öğrenme için en uygun duruma getirirler. Başka bir deyişle, ortamlarını öğrenmeleri için düzenlerler. Örneğin; kütüphanede sessiz bir yer bulurlar, belirli bir yolla çalışma masasını düzenlerler. Tüm bu stratejiler dikkatte istenmeyen kesintileri en aza indirerek dikkati sürdürmede güdüsel koşulların artmasını sağlar .

Dikkatin dağılması kimi kez öğrenenden de kaynaklanır. "Bunu anlayamadım.", "Bu projeyi yapma olasılığım zayıf." gibi kendi kendine olumsuz düşünme, güdülenmeyi düşürerek dikkati azaltır. Meichenbaum (1977) kendi kendine olumsuz konuşmalar yapan öğrencilerin bundan vazgeçerek kendileriyle ilgili anlatımları olumlulaştırmalarını önermektedir .

Kendi kendine öğrenen stratejik öğrenciler, öğrenilecek konunun kendilerine ne derece uygun olduğunu belirlemede oldukça beceriklidirler. Bu tür öğrenciler kendilerine şu soruları sorarlar: "Bu benim için önemli mi?", "Bunun benim için şimdi ve gelecekte değeri nedir?",

"Bunu neden öğrenmem gerekir?". Bu soruları olumlu yanıtlama, ilgiyi sürdürmeye ve öğrenme coşkusuna yardımcı olur.

İlgiyi artırmada kullanılan bir strateji de öğrenilenlerle var olanları bütünleştirme çabasıdır. Öğrenen kendine şu soruyu sormalıdır: "Bu bilgi bildiklerimle uyuyor mu?" Eğer var olan bilgi ve önceden öğrenilen düşünceler ile yeni bilgi arasında ayrılık varsa, öğrenen bunları uzlaştırmaya çalışmalıdır.

Güven, öğrenmede çaba harcama ve amaca ulaşmada bireyin inançlarında ortaya çıkar. Olumlu öz konuşmalar, güvenin sağlanması ve sürmesinde etkili olabilir. Güveni olumsuz etkileyen etmenler ise anksiyete, test kaygısı, verilen görevi iyi yapamama korkusu olabilir. Kaygı, güdülenmenin azalmasına yol açtığı zaman ardından gelen düşük edim, öğrencilerin kaygılarını artırarak kısır döngüyü oluşturur .

Edim kaygısının azaltılmasında öğrencilere yardımcı olmak için kullanılan yöntemlerle ilgili araştırmalar değişik türde programlar ve düzenlemeler ortaya koymuştur. Bu eğitim düzenlemelerinin birkaç tanesi kaygı sağaltımına yönelik klinik yaklaşımlardan alınmıştır. Bunlar arasında sistematik duyarsızlaştırma, biçimlendirerek duyarsızlaştırma, bilişsel değişim oluşturma, kaygı ile başa çıkma eğitimi, ussal yeniden yapılanma sayılabilir .

Sonuç olarak öğrencilerin gerek örgün eğitimde derslerinde başarılı olmaları gerekse örgün eğitimden sonra yaşadığımız bilgi çağında kendilerini geliştirebilmeleri için kendi kendilerine öğrenmeleri ve öğrenmelerini izleme yeterliği kazanmaları gerekmektedir. Okullarda öğrencilere belli disiplinlerin temel kavram ve ilkeleri öğretilirken öğrenme stratejileri de öğretilmelidir. İlköğretimden başlayarak öğretimin her düzeyinde derslerde konunun gerektirdiği öğrenme stratejilerinin öğretilmesine yer verilmelidir. Çünkü iyi bir öğretim, öğrencilere nasıl öğreneceklerini, nasıl anımsayacaklarını, nasıl düşüneceklerini, güdülenmelerini nasıl sağlayacaklarını öğretmeyi içerir.

4.5.1.2. Öğretme Stratejileri

Öğretmenin kendisine soracağı "Nasıl öğretilmeliyim?" sorusunun cevabı strateji, yöntem, teknik ve ölçme ve değerlendirme gibi süreçlerin hepsiyle ilişkilidir. Öğretme stratejisi; öğretmenin, bir dersin veya bir konunun öğretiminde amaca ulaşılması için seçeceği öğretim yöntem, teknik ve ölçme ve değerlendirme süreçlerinin uyum içinde olmasını içerir.

Öğrenme ve öğretme sürecinin doğası, gelişim düzeyleri ve bireysel özellikleri farklı öğrencilerin nasıl öğrendiklerini anlamayı gerektirir. Öğrenme ve öğretme süreci, öğrenciye sadece hızla artan bilgiyi aktarabilme çabası değil, onların bilgiye ulaşmasına rehberlik etme ve öğrencinin kendi öğrenmesine uygun strateji, yöntem ve teknikleri kullanabilmesini de sağlamalıdır. Böyle bir öğrenme de ancak öğrencinin etkin katılımı ile mümkündür.

Bilgi vermeye dayanan derslerde öğretmen sunuşunun ağırlıklı olduğu bir strateji izleyebilir. Böyle bir strateji izlenerek işlenen derslerde sınıfın dikkatini canlı tutacak soru-cevap ve örnek verme vb. tekniklerle anlatım etkili hâle getirilebilir. Eğer hazır sistemli bilgiler verme yerine, öğrencilerin araştırıp bulmaları veya ham bilgileri işleyerek daha sistemli bilgiler oluşturmaları isteniyorsa, o zaman öğrenci merkezli öğretme stratejilerinden buluş yoluyla öğretme ve araştırma-inceleme yoluyla öğretme stratejileri tercih edilmelidir.

Belli başlı öğretme stratejileri:

- a. Sunuş yoluyla öğretme stratejisi
- b. Buluş yoluyla öğretme stratejisi
- c. Araştırma-inceleme yoluyla öğretme stratejisi

ÖĞRETME STRATEJİLERİ İLE YÖNTEM VE TEKNİKLER ARASINDAKİ İLİŞKİ

ÖĞRETME STRATEJİLERİ	YÖNTEMLER	TEKNİKLER
Sunuş yoluyla öğretim stratejisi	Anlatım, gösterip-yaptırma	Gösteri, beyin fırtınası, soru-cevap vb.
Buluş yoluyla öğretim stratejisi	Tartışma, problem çözme, örnek olay vb.	Çember tartışması, münazara, panel, soru-cevap, beyin fırtınası vb.
Araştırma inceleme yoluyla öğretim stratejisi	Problem çözme, proje vb.	Benzetişim, drama, rol oynama, görüşme, gözlem, deney, grupla çalışma, bireysel çalışma vb.

Öğretmen zamana, araç-gerece, öğrenci sayısına ve düzeyine, kazanımların özelliklerine göre öğretim stratejilerden uygun olanı kullanarak öğrenmeyi daha kolay ve kalıcı hâle getirebilir.

Sunuş yoluyla öğretim stratejisi: Senemoğlu'na göre , Ausubel tarafından geliştirilmiş olan sunuş yoluyla öğretim stratejisinde; öğretmen başlangıç sunuşlarını yapar, hemen arkasından öğretmen ile öğrenciler arasındaki etkileşimi ve öğrencilerin aktif katılımını sağlamak amacıyla öğrencilerin düşünceleri, örnekleri ve tepkileri üzerinde tartışılır. Bu durum ders işleniş süresince devam eder. Öğrencilerin ne kadar anladıkları sık ve kısa cevaplı sorular vb. ile kontrol edilebilir. Sunuş yoluyla öğretim adım adım ilerleyen bir süreci gerektirir. Bu amaçla öğretimin her aşamasında öğrencilerin ön bilgileri ve yeni öğrendikleri bilgiler arasında ilişki kurulur. Öğretmen, daha çok sözel öğrenme üzerinde dursa da dersi örnekler verme, resimler gösterme, şemalarla vb. somut uyarıcılarla anlamlı ve etkin kılabilir. Bu stratejiyi uygulayan bir öğretmen;

- Öğretilcek konuya, öğrencilerin ön bilgileriyle yeni bilgileri arasında ilişki kurmalarını sağlayacak açıklamalarla giriş yapar.
- Öğretilcek konu yeni ise ön bilgileri harekete geçirecek açıklamalar yapar.
- Eğer öğretilcek konu öğrenciler için tamamen yeni değilse öğrencinin mevcut bilgileri ile yeni öğrenilecek bilgilerinin hangi yönden farklı olduklarını göstermeyi amaçlayan açıklamalar yapar.

Sunuş yoluyla öğretim stratejisinin ezberden çok, anlamlı bir öğrenmeyi ortaya çıkarması için öğretmenin, öğretilcek bilgileri kendi içinde anlamlı ve düzenli bir bütün hâline getirmesi gerekir.

Buluş yoluyla öğretim stratejisi: Buluş yoluyla öğretim stratejisi; bireyin öğrenme sürecine aktif katılımı ve buluş yapması ile ancak doğru anlayabileceği görüşünü savunan Bruner tarafından ortaya konulmuştur. Bruner'e göre öğrencilerin içinde keşfetme merakı ve öğrenme isteği vardır.

Buluş yoluyla öğretim stratejisi, belli bir problemle ilgili verileri toplayıp analiz ederek soyutlamalara ulaşmayı sağlayan öğrenci etkinliğine dayalı güdüleyici bir öğretim stratejisidir. Tümevarım ve akıl yürütme yoluyla öğrenmeyi sağlayan bu stratejide ana örneklerden kurallara ve genellemelere ulaşma süreci kullanılır. Sonuçta kural ya da bilgi yapısını keşfeden öğrencidir ve keşfetme yoluyla öğrenmeyi sağlamak kuşkusuz kolay değildir. Bu stratejide öğretmen, merkezden çıkıp yani kavramları, ilkeleri kendisi vermek yerine yönlendirici konumundadır.

Buluş yoluyla öğretim stratejisinin önemli üstünlükleri;

- Öğrencinin merak güdüsünü uyandırması ve güdülenmişlik düzeyini cevapları buluncaya kadar sürdürebilmesi,
- Öğrencileri bağımsız olarak problem çözmeye yönlendirmesi olarak sıralanabilir.

Buluş yoluyla öğretme stratejisi, öğrencilerin bilgiyi alıp özümlemelerinden çok bilgiyi analiz etmesini, uygun süreçlerde uygulamasını ve sentez yapmasını gerektirmektedir.

Buluş yoluyla öğretme stratejisini kullanan öğretmenler, aşağıdaki ilkelere uymalıdır:

- Yetenekli ve esnek olmalıdır.
- Konuyu çok iyi bilmelidir.
- Sabırlı olmalıdır. Çünkü keşfetme yoluyla öğrenme aceleye getirilemez. Böyle bir öğrenme ve öğretme süreci, genellikle umutsuzluğa yol açacak derecede yavaştır. Ancak her öğrencinin ulaşması beklenen anlama düzeyi için öğretmen sabırlı olmalıdır.
- Öğrencileri sürekli desteklemelidir. Burada öğretmenin yardımı, desteği, rehberliği önemlidir. Öğretmenin sağlayacağı destek, öğrenciye güven verir.
- Öğrenciyi harekete geçirmede diğer önemli bir husus, araştırma ve keşfetme çabalarının yönünün belirlenmesidir. Öğrenci, amacı bilmeli ve çözüm yöntemlerinin amaca uygun olup olmadığını test edebilmelidir.
- Öğretmen öğrencilere seçenekler sunmalı, değişik yaklaşımlar geliştirebilmeleri için ortamlar sağlamalıdır.

Buluş yoluyla öğretim stratejisinin amacı; öğrencilerin, konunun yapısını keşfetmelerini sağlayacak problem durumları verilerek bilişsel gelişimlerini sağlamaktır. Yapısı bir konu hakkındaki fikirler, kavramlar ve bunların arasındaki ilişkilerdir. Öğrencinin bu yapıyı öğrenmesi tümevarım yönteminin etkin olarak kullanılması ile sağlanmaktadır. Tümevarım yönteminin kullanılmasında öğrencinin etkin olmasına önem verilir.

Buluş yoluyla öğretimin etkili bir şekilde gerçekleşmesi için:

- Özellikle üst düzey düşünme becerilerinin (kavrama, analiz, sentez, değerlendirme vb.) öğrencilere kazandırılmasında kullanılmalıdır.
- Öğretmen stratejiyi ve verilecek örnek durumları önceden planlamalı ve hazırlamalıdır.
- Yönlendirici sorularla öğrenciler cevabı tahmin etme konusunda cesaretlendirilmelidir.
- Stratejinin uygulanması esnasında değişik yöntem, teknik, araç-gereç, oyun vb. kullanılmalıdır.
- Dersle doğrudan ilgili olmayan konularda da olsa öğrencilerin merakını gidermeye önem verilmelidir.
- Ders konusuyla ilgili alanlarda çok sayıda zıt örnekler kullanılmalıdır.
- Örneklere, alıştırmalara ve öğrenci etkinliklerine yeterince zaman ayrılmalıdır.

Araştırma inceleme yoluyla öğretme stratejisi: Araştırma-inceleme stratejisini geliştiren Suchman'a göre;

- Öğrenciler bir problem ya da bilgi içeriğini ilginç buldukları zaman doğal olarak araştırırlar.
- Onlar kendi düşünme stratejilerinin farkına varabilirler ve bunları yeni yaklaşımlarla geliştirebilirler.
- Yeni stratejiler doğrudan öğretilebilir ve öğrencilerin var olan stratejilerine ilave edilebilir.
- İş birliğine dayalı araştırma etkinlikleri, düşüncüyü zenginleştirir ve öğrencilerin bilgiyi denemelerine, onun gerçek doğasını kavramalarına destek olur.

Araştırma-inceleme yoluyla öğretme stratejisi daha önceleri matematik, fen bilimleri gibi doğa bilimlerinde uygulamalı olarak kullanılırken daha sonraları araştırmalar, bu stratejinin bütün konu alanlarında kullanılabildiğini göstermiştir.

Bilimsel araştırma yöntemlerinin okul içi ve okul dışı öğrenme ve öğretme süreçlerinde kullanılmasını gerektiren bu stratejiye göre öğrenciler;

- Çevredeki problemleri algılar,

- Problemleri tanımlar,
- Verileri toplar,
- Geçici çözüm yollarını geliştirir,
- Geçici çözüm yollarının mümkün olup olmadığını test eder.

Böylece öğrenciler, karşılaşılabilecekleri problemleri, bilimsel yöntemlerle çözme becerisini kazanırlar. Dolayısıyla araştırma-inceleme yoluyla öğretme, öğrencilerin üst düzey düşünme becerilerinin geliştirilmesinde etkili bir stratejidir.

Bu stratejinin kullanımında ilginç, kısmen belirsiz ve merak uyandırıcı bir problemin seçilmiş olması önemlidir. Çoğu zaman problemin önceden öğretmen tarafından belirlenerek planlanmış olması uygulamada etkili olabilir. Ancak problem, beyin fırtınası tekniği ile öğrencilerin ilgi ve istekleri doğrultusunda belirlenebilir. Böylece öğrenciler, belirledikleri problem üzerinde daha etkili çalışabilir.

Problemin belirlenmesinden sonra öğrenciler öğretmene sorular sorar. Problemin tanımlandığı ve sınırlandırıldığı bu aşamada öğretmenin, sorulan sorulara ayrıntılı açıklamalar yapmak yerine, “Evet” veya “Hayır” şeklinde cevaplar vermesi gerekir. Burada elde edilen ipuçları yardımıyla öğrencilerin problemi kavramları ve hipotezler oluşturmaları sağlanmalıdır.

Problemin tanımlanması ve hipotezlerin kurulması aşaması, bir araştırma sürecinin en önemli bölümü olduğundan öğretmenin bu aşamada problem durumunu ve öğrenci tepkilerini çok iyi izlemesi ve gerektiğinde müdahale etmesi gerekir. Öğrenciler sorular sormaya devam ederler. Bu sorular “evet” ya da “hayır” şeklinde cevaplanamıyorsa öğretmen “bu soruyu evet veya hayır ile cevap verebileceğim bir şekilde tekrar ifade edebilir misin?” gibi sorularla öğrencileri yönlendirir. Bu şekilde öğrenciler sorularını uygun biçimde ifade etmeyi de öğrenirler.

Öğrenciler, bu süreçte konuyla ilgili görünen bütün değişkenlerle hipotez oluşturmaya çalışır ve test ederlerse, kayda değer bir ilerleme sağlayamayabilirler. Çünkü konu genişleyecek ve üzerinde çalışılması güçleşecektir. Ancak sınırlı bir şekilde temel değişkenleri belirleyip hipotez oluşturmaya çalışır ve test ederlerse, neden-sonuç ilişkilerini doğru olarak keşfedebilirler.

Öğrenciler probleme yönelik hipotezler geliştirirlerken açıklama yapmaya ve sorular sormaya cesaretlendirilmelidir. Yapılan alıştırmalar, denemeler ve yöneltilen sorularda doğru sonuçlar elde edilmesi değil, öğrencilerin araştırma yöntemlerini fark etmelerini ve onları kullanmalarını sağlamaktır.

4.5.2. Öğrenme ve Öğretme Yöntem ve Teknikleri

Öğretim yöntemi, öğrenciyi hedefe ulaştırmak için izlenen yoldur. Yöntemle, belli öğretme teknikleri ve araçları kullanılarak öğretmen ve öğrenci etkinliklerinin bir plana göre düzenlenmesi ve yürütülmesi amaçlanır. Bir yöntemin uygulanmasından önce tanımlanabilmesi, hangi derste ve hangi hedefler için nasıl kullanılacağına, üstün ya da yetersiz yanlarının ve diğer yöntemlerle ilişkilerinin bilinmesi gerekir.

Öğrencilerin yaşları, yetenekleri ve önceki öğrenmelerine uygun yöntemler kullanma büyük önem taşır. Bütün konularda ve her durumda etkili yöntem ve tekniklerden söz etmek mümkün değildir. Bunun yerine hedef, öğrenci ve konu niteliğine uygun yöntemlerden söz edebiliriz. Uygulamada çok çeşitli yöntem ve tekniklerden yararlanma öğrencilere çok yönlü ve zengin yaşantılar sağlar.

Öğretim yöntem ve teknikleri, öğretim stratejilerinin yapı taşlarıdır. Bir yöntemin içinde çeşitli teknikler kullanılabilir. Bütün derslerde tek bir yöntem veya teknik kullanan öğretmen çok başarılı olamaz. Gerçi öğretmenin genel bir planı, bir stratejisi olacaktır ama eğer işler planlandığı gibi gitmiyorsa hemen planı gözden geçirip gerekli hedef düzeltme, yöntem veya teknik değiştirme işlerini yapabilmelidir.

Bir sorun çözmek, bir deneyi sonuçlandırmak, konuyu öğrenmek ya da öğretmek amacıyla bilinçli olarak seçilen ve izlenen çeşitli yollara yöntem; öğretim yönteminin uygulamaya koyma biçimine ya da sınıf içinde yapılan işlemlerin bütününe ise öğretim teknikleri denir . Yöntemi bir tasarım, tekniği de bir uygulama olarak görebiliriz. Daha geniş bir açıdan yöntemi, hedeflere ulaşmak için öğretme-öğrenme sürecini desenleme ya da planlama; tekniği de bu desenlenen ve planlanan düşüncelerin uygulamaya aktarılmasında izlenen yol olarak görebiliriz .

Küçükahmet, öğretmenin derste izleyeceği yolu belirlemesini etkileyen başlıca faktörleri şöyle sıralamaktadır :

- Öğretmenin kullanacağı yöntem ve teknik hakkında yeterli bilgiye sahip olması
- Öğretmenin kullanacağı yöntem ve tekniğe yatkınlığı
- Programın niteliği
- Zaman ve fiziksel imkânlar
- Maliyet
- Öğrenci grubunun büyüklüğü
- Konunun özelliği
- Öğretim sonunda öğrencinin geliştirmesi beklenen beceriler vb.

Öğrenme ve Öğretim Sürecinde Kullanılan Başlıca Yöntem ve Teknikler

Anlatım: Bir konuya giriş yaparken, bilgi aktarırken ya da özetlerken “yorumlayıcı”, “açıklayıcı” ve “belirtici” özellikleri kullanılır. Anlatımda şu noktalara dikkat edilmelidir:

- Basit ve kısa cümleler kurulmalıdır.
- Doğru anlatıma yer verilmeli ve mesleki terimler doğru kullanılmalıdır.
- Konu görsel materyallerle (grafik, resim, kroki gibi) desteklenmelidir.
- Küçük grup tartışmaları ile konunun tartışılmasına imkân sağlanmalıdır.

Tartışma: Bir konu üzerinde öğrencilerin kendi fikirlerini ifade etmesine, yorum, analiz, sentez ve değerlendirme yapabilmesine imkân sağlar. Tartışma büyük grup tartışması, münazara, panel, forum, seminer şeklinde yapılabilir. Tartışma ile öğrencilerin olgu ve olaylara eleştirel yaklaşma, kendini ifade etme, karar verme, sorun çözme, sentez ve değerlendirme becerileri gelişir. Tartışma yapılırken şu noktalara dikkat edilmelidir:

- Tartışılacak konu ve sorun önceden belirlenmelidir.
- Tartışmanın amacı, süresi ve izlenecek yol öğrencilere önceden duyurulmalıdır.
- Tüm öğrencilerin tartışmaya katılması sağlanmalıdır.
- Tartışmaya dersin tamamı ayrılmamalıdır.
- Öğrencilerin görüş ve düşüncelerini ifade edebilmeleri için ortam sağlanmalıdır.
- Tartışma önce küçük gruplarla olmalı daha sonra tüm sınıfta yapılmalıdır.
- Tartışma sonunda çıkan sonuç özetlenmelidir.

Münazara: Birbirine zıt görüşler içeren bir konuda iki farklı grubun kendi görüşünü belli zaman birimleri içinde tarafsız bir dinleyici grubuna anlatarak doğrulatmaya dayanan bir tartışma tekniğidir. Münazarada;

- Dinleyici grup alkışlarla tartışmanın akışını etkilemeye çalışır.
- Öğrencilerden oluşan ve çalışmaları tek tek değerlendiren ve kazanan tarafı açıklamaya yetkili bir jüri vardır.
- Tartışmalar fazla bilimsel olmaz; daha ziyade söz ustalığı ve hazır cevap olma gibi özellikler öne çıkar.
- Öğrenci hem kendi tezini hem de karşı tezi iyi bilmelidir.
- Eğer öğretmen münazarayı sınıfta düzenlemiş ise, daha sonra karşıt görüşleri topluca değerlendirecek bir sınıf çalışması da yapılmalıdır.

Örnek olay: Örnek olay incelemesi gerçek hayatta karşılaşılan bir problemin sınıf ortamında çözüme ulaştırılmaya çalışılması ile gerçekleştirilir. Öğrenciler, bildiklerini ve kavradıklarını gerçek bir duruma uygulama şansına, problem çözme becerisine sahip olurlar. Örnek olay incelenmesinde şu noktalara dikkat edilmelidir:

- Öğrencilerin seviyelerine uygun problemler, gerçeklik, anlamlılık ve bütünlük açısından değerlendirilerek belirlenmelidir.
- Örnek olay, hedefler, ilişkiler ve değerler bakımından değerlendirilmelidir.
- Tartışma sonunda ortaya çıkan ortak fikirler kaydedilmelidir.
- Örnek olayın incelenmesinden sonra ulaşılan sonuçlardan nasıl yararlanılabileceği tespit edilmelidir.

Gösterip yaptırma: Öğretmenin bir işin nasıl yapılacağını gösterdikten sonra alıştırma ya da uygulama amacıyla öğrenciye yaptırmasıdır. Gösterip yaptırmada dikkat edilmesi gereken noktalar şunlardır:

- Öğretmenin kazandırılacak beceriyi öğrencilere göstermesinden sonra bu işi her öğrencinin istenilen beceriyi kazanabilmesi için gerekli zaman tanınmalıdır.
- Sınıf, laboratuvar gibi ortamlar ve gösteri sırasında kullanılacak araç ve gereçler önceden hazırlanmalıdır.
- Beceriler sırayla basitten karmaşığa doğru aşamalı olarak gösterilmelidir.

Problem çözme: İstenilen hedefe ulaşmada en etkili yoldur. Öğrencilerin bilimsel yöntemleri kullanması ve bilimsel tutum kazanması açısından önemlidir. Problem çözmede dikkat edilmesi gereken noktalar şunlardır:

- Problemin farkına varılıp tanımı ve sınırlandırılması yapılmalıdır.
- Problemin çözümüne ilişkin hipotezler (denenceler) üretilmelidir.
- Hipotezler için bilgi ve veri toplanmalı, değerlendirilmemeli ve organize edilerek yorumlanmalıdır.
- Çözüm uygulanarak elde edilen sonuçlara göre önerilerde bulunulmalıdır.

Bireysel çalışma: Bir öğrencinin kendi başına yaparak ve yaşarak öğrenmek istediği bilgiye ulaşmasıdır. Bireysel çalışmada dikkat edilmesi gereken noktalar şunlardır:

- Öğrencinin ilgi ve ihtiyaçları tespit edilmelidir.
- Öğrenmenin amacı belirlenmelidir.
- Zaman en iyi şekilde kullanılmalıdır.
- Planlama yapılmalıdır.

Grupla çalışma: Sınıftaki öğrenci sayısına göre en az 2, en çok 8-10 kişinin bir araya gelerek aynı konu üzerinde ortak amaçlarla yaptıkları çalışmalardır. Temel amaç, grup üyelerinin birlikte düşünmelerine, karşılıklı fikir alışverişi içinde olmalarına ve rahat bir ortamda çalışmalarına olanak sağlamaktır.

Grupla çalışma yönteminin özellikleri

- Gruba üye öğrenciler, kendi ilgi ve yetenekleri doğrultusunda topluluk hâlinde belirlenmiş amaç veya amaçlara yönlendirilir.
- Grup çalışmasının özünde öğrencilerin bir konu veya problemle ilgili olarak birlikte konuşmaları ve çözüm yollarını aramaları vardır.
- Grup üyeleri arasındaki iletişimin sağlıklı olması, tekniğin etkililiğini artıran önemli faktörlerdendir.
- Her bireyin üzerine düşeni yapması gerekir.
- Küçük gruplarda daha etkilidir.

Grupla çalışma yönteminin kullanım ilkeleri

- Dersin hedefine ve etkinliğe göre, uygun sayıda öğrenci içeren gruplar oluşturulmalıdır.
- Gruplar, öğretmen tarafından rastgele oluşturulmalıdır; ancak başarılı öğrencilerin aynı gruplarda yer almamalarına dikkat edilmelidir.
- Her grupta, grup çalışmalarını koordine eden ve öğretmen ile bağlantı kuran bir grup lideri olmalıdır.
- Grup üyeleri sürekli değiştirilerek öğrencilerin diğer kişilerle teması sağlanmalıdır.
- Konular öğrenci düzeyine uygun ve sınıfın ilgisini çekici nitelikte olmalıdır.
- Etkinlikler iyi planlanmalı ve öğrenciler önceden yapılacak etkinlikler ve sorumluluklar konusunda bilgilendirilmelidir.
- Her grup, çalışmalarını diğer gruplara sunmalı, gözlem ve değerlendirmeleriyle ilgili dönüt alıp vermelidir.
- Etkinlikler esnasında öğretmen dışarıdan gözlemci olarak sınıfta dolaşmalı, grup çalışmalarını kontrol etmeli ve grup üyelerine yardımcı olmalıdır.

Gözlem ve inceleme: Gözlem, bir olayı, bir nesneyi ya da gerçeği anlamak için olay, nesne ya da gerçeğin çeşitli belirti ve koşullarını izleme işidir. İnceleme ise, ele alınan bir konu ya da olayın özelliklerini ve ayrıntılarını tam olarak anlamaya çalışmak için yapılan yöntemli çalışmadır.

Gözlem çalışmaları ve incelemede dikkat edilmesi gereken noktalar

- Çalışma ve incelemelerin konunun amaçları ve içeriyle doğrudan ilişkisi olmalıdır.
- Gözlem ve incelemenin her aşaması ayrıntılı olarak planlanmalıdır.
- Gözlem planının öğrencilerle ve hatta velilerle yapılması, plana öğrencinin ve velisinin katkısının sağlanması önemlidir.
- Gözlemin bir gezi ile birlikte olmasının gerektiği durumlarda, disiplin problemleri olmaması için organizasyonun çok iyi yapılması gereklidir.
- Öğrenciler, gittikleri yerlerde neye dikkat edeceklerini, neyi gözleyeceklerini bilmelidirler.
- Gözlem sırasında öğrencilerin düzgün not almaları sağlanmalıdır.
- Gözlem sonunda gözlem sonuçlarını görmeye yönelik bir değerlendirmenin yapılması esastır. Bu süreçte gözlem sırasında tutulan notlar, toplanan materyaller, çekilen fotoğraf veya filmler, ses kayıtları vb. ayrıntılı olarak değerlendirilmelidir.

Beyin fırtınası: Beyin fırtınası, bir konuya çözüm getirmek, karar vermek ve hayal etme yoluyla düşünce ve fikir üretmek için kullanılan yaratıcı bir tekniktir. Buna “buluş fırtınası” da denilmektedir.

Beyin fırtınası tekniğinde bir sorunu çözmekle görevlendirilen grup üyeleri mümkün olduğunca çok fikir ileri sürerler. Bu yolla her bir üyenin çözüm önerisi diğer grup üyelerini yeni ve yaratıcı buluşlar ortaya çıkarmaya yöneltir. Bu teknikte sorunun ne olduğu, toplantının amacının ve süresinin belirtilmesi, söylenenlerin analizi, değerlendirilmesi ve yeniden örgütlenmesinin yapılması gereklidir. Beyin fırtınası tekniğinde çeşitli çözüm yollarından yararlanılır. Bu çözüm yollarından başlıcaları; benzerinden yararlanma, fikir bağlantıları kurma, zarardan yarar çıkarma.

Gösteri: Gösteri tekniğinin amacı bir izleyici grubunun önünde bir işin nasıl yapılacağını göstermektir. Gösteri sınıf ortamında, genellikle öğretmen ya da uzman kişilerce yapılır. Gösteri tekniğinde hazırlık aşaması oldukça önemlidir. Hazırlık aşamasında;

- Gösterinin hedefinin ne olduğu, bu hedefe ulaşmada öğrencilerin nasıl bir rol oynayacağı, gösteri için yeterli araç gereç ve zamanın olup olmadığı tespit edilmelidir. En önemlisi de öğrencilere gösterinin hedeflerinin ne olduğunun iyice açıklanmasıdır.

- Gösteriyi öğretmen yapabileceği gibi öğrenciler kendi aralarında da yapabilirler. Gösteriyi öğrencilerin yapması başkalarıyla iletişim kurma yeteneklerini geliştirmelerine yardımcı olur.

Soru cevap: En yaygın olan ve her dersin öğretiminde kullanılan soru cevap tekniği, öğrencilere düşünme, konuşma ve yazma alışkanlıklarını kazandırma bakımından oldukça önemlidir. Sokrates tekniği olarak da bilinen bu teknikte;

- Bütün sınıfı ilgilendiren sorular, tüm sınıfa sorulmalı ve aynı anda herkes cevabı bulmak için düşündürülmeli, daha sonra da soruyu cevaplandıracak kişi belirlenmelidir. Bu belirlemede cevap vermeye gönüllü öğrencilere öncelik verilmeli, kolay sorular gruba göre öğrenmesi yavaş olan öğrencilere sorulmalıdır. Yanlış cevap veren öğrenciler azarlanmamalı ve sınıf içinde küçük düşürücü davranışlardan kaçınılmalıdır. Ayrıca soruların sınıftaki tüm öğrencilere adaletli bir şekilde yöneltilmelidir.

- Doğru cevaplar anında pekiştirilmelidir. Yanlış cevaplar düzeltilmelidir. Doğru cevapların verilmesi için ipuçları kullanılmalı ya da yan sorular sorulmalıdır.

- Sınıfta öğrencilere tek tek sorular yöneltiliyorsa oturma sırası, numara sırası gibi belli bir sıraya göre değil de sorulmalıdır. Böylece tüm sınıfın dikkati ve ilgisi sağlanmış olur.

- Soruları öğretmen sorabileceği gibi öğrencilerin öğretmene ya da öğrencilerin birbirine soru sormalarına da olanak sağlanmalıdır.

Soruların öğrencilerce cevaplandırılmasında dikkat edilmesi gereken hususlar

- Soruyu sorduktan sonra düşünmek için zaman bırakmalı.
- Öğrencilerin soruya kendi sözcüklerini kullanarak cevap vermeleri sağlanmalı.
- Konuşma güçlüğü olan öğrencileri sabırla dinlemeli ve diğer öğrencilerin de sabırla dinlemesi sağlanmalı.
- Yanlış cevap veren ya da cevap vermede güçlük çeken öğrenci ile alay etmekten, onu azarlamaktan ya da küçük düşürücü bir davranışta bulunmaktan kaçınılmalı.
- Cevap vermek isteyen öğrencilere adlarını söyleyerek söz verilmeli.

Soru sormada en önemli husus, bekleme süresidir. Öğretmenlerin soru sorduktan sonra en çok bir saniye bekledikleri ifade edilmektedir. Bu süre, gerçek anlamda düşünmek için yeterli değildir. Genelde öğrenciler çabuk yanıt verme eğilimindedir. Öğrenciler 3-4 saniyelik hamlelerle konuşmaktadırlar. Bu durum, uzun düşünerek verilen yanıtları ve tartışmaları olanaksız kılmaktadır. Öğretmenlerden, soru cevap tekniğini kullanırken soru sorduklarında bekleme süresi olarak öğrencilere 3-5 saniye vermeleri istenmektedir.

Drama: Drama, öğrencilerin hangi durumlarda, nasıl davranmaları gerektiğini yaşayarak öğrenmelerini sağlayan bir öğretim tekniğidir. Problem çözme ve iletişim kurma yeteneğini geliştirir. Bu teknik bilinen en eski öğretim tekniklerinden biridir. Çok kullanışlı ve yararlı olduğu için günümüzde okullarda yaygın olarak kullanılmaktadır. Drama tekniğinin yararları şöyle sıralanabilir:

- Etkili ve dikkatli dinleme yeteneğini geliştirir.
- Kişinin kendine olan güvenini artırır.
- Anlama yeteneğini ve yaratıcılığı artırır.
- Akıcı konuşmayı geliştirir.
- Dile hâkimiyeti ve ifade yeteneğini geliştirir.
- Bilgilerin etkin kullanımını sağlayarak onları pekiştirir.
- Bu teknik tek taraflı olmayıp hem oyuncuya hem de seyirciye yöneliktir.

Drama tekniğinin iki türü vardır. Bunlar biçimsel ve doğal drama teknikleridir. Doğal drama adından da anlaşılacağı üzere doğal olmayı vurgular. Bu tür drama oyunlarında oyuncular kendilerini dilediği gibi ifade etme özgürlüğüne sahiptir. Bu drama tekniğinin amacı bireylere

serbest konuşma alışkanlığı kazandırmak, onların duygu ve düşüncelerini kendi sözcükleriyle diledikleri gibi açıklamalarına olanak sağlamaktır. Bu alışkanlıkların küçük yaşlarda daha etkili bir şekilde kazanıldığı belirtilmektedir.

Biçimsel drama etkinliği ise daha çok yetişkin öğrencilere dönüktür ve duygu ve düşüncelerini başka bir kişiliğe girerek ifade etme olanağı sağlar. Bu drama türünde oyunlar daha ciddi ve planlıdır. Oynanacak oyun ya da hikâye oyuncular tarafından paylaşılmış, ezberlenmiş ve provası yapılmış durumdadır.

Biçimsel ve doğal dramının birçok türü vardır. Bu türler arasında genel olarak kesin bir ayırım yapılamamaktadır. Bunlar arasından serbest oyunlar, hikâyeleri sahneleme, resimlerle hikâye sahneleme, radyo ve TV haberlerini ya da yayınlarını taklit etme ve gölge oyunları doğal dramaya; kuklalar, pandomim ve oyunlar da daha çok biçimsel dramaya örnek olarak gösterilmektedir.

Görüşme: Görüşme herhangi bir sorunun çözümünde ya da bir konu ile ilgili bilgi elde etmede doğrudan ilgili kişi ya da kurumlarla önceden planlanmış yüz yüze yapılan etkinliktir. Görüşmenin amacına ulaşması için;

- Öğrencilere görüşmenin nasıl yapılacağı hakkında bilgi verilmeli,
- Görüşme öncesi ön hazırlıklar (planlama, randevu, soruları hazırlama vb.) yapılmalı
- Görüşmeden sonra rapor hazırlanmalı, sınıfta sunulmalı ve tartışılmalıdır.

Benzeşim: Sınıf içinde öğrencilerin bir olayı gerçekmiş gibi ele alıp üzerinde çalışma yapmalarına imkân tanıyan bir öğretim tekniğidir. Bu teknik ile bir olayın model (sanal) olarak canlandırılması sağlanır. Öğrenciler bu olaya katılırlar, ona şekil verirler. Roller, işlevleri, görev ve sorumlulukları vardır. Problem çözer, beceri kazanır, karar verirler. Öğrencileri gerçek ortamlarda, gerçek araçlarla yetiştirmenin güç, tehlikeli ve maliyetinin fazla olduğu durumlarda gerçeğin bir model ya da oluşturulmuş ortamlarda yetiştirilmesi esasına dayanır.

4.6. ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME

Ölçme ve değerlendirme, öğrenme ve öğretme sürecinde öğrencilerin başarılarını saptamak, eksikliklerini belirlemek, öğretim strateji-yöntem-tekniklerinin etkinliğini anlamak, programın zayıf ve kuvvetli yanlarını ortaya çıkarmak için yapılır. Bu programda değerlendirme, öğrenme sürecini destekler ve öğrencinin gelişimini izlemeyi amaçlar.

Değerlendirme yaparken öğrencilerin;

- Öğrendiklerini ne kadar uygulayabildiği,
- Akıl yürütme becerilerinin gelişim düzeyi,
- Derse yönelik tutumlarının nasıl olduğu,
- Dersle ilgili ne kadar öz güvene sahip olduğu,
- Öz düzenleme becerilerinin ne kadar geliştiği,
- Sosyal becerilerinin ne kadar geliştiği,
- Hangi düzeyde iletişim kurabildiği ve ilişkilendirme yapıp yapamadığı vb. göz önünde bulundurulmalıdır.

Önceki öğrenmelerin sonraki öğrenmeleri etkilediği, eksik ya da yanlış öğrenmelerin ise sonraki öğrenmeleri engellediği açıktır. Öğrenmede yaşanan bu aksaklıklardan haberdar olmak için zaman zaman öğrencileri yazılı olarak sınavın yanında tartışma, sunum, deney, sergi, proje, gözlem, görüşme, ürün dosyası, öz değerlendirme, akran değerlendirme vb. değerlendirme çalışmaları da yapılmalıdır. Bu amaçla kullanılması önerilen araçlar verilen hâliyle veya amaca uygun olarak yeniden düzenlenerek uygun yerlerde ve zamanlarda uygulanmalıdır.

Ölçme araçlarından elde edilen verilerle yapılan değerlendirmeler öğrenci, öğretmen ve program için dönüt olarak kullanılabilir. Bu değerlendirmelerin amacı, öğrenci öğrenmelerindeki eksiklikleri belirleyip öğretme-öğrenme sürecine katkıda bulunmaktır. Böylece, değerlendirme

öğrenmenin bir parçası hâline dönüşür. Ölçme ve değerlendirme sürecinde soruların ve performans görevlerinin kazanımlara ve sınıf düzeyine uygun olmasına dikkat edilmelidir. Öğrencilerin akıl yürütme, ilişkilendirme vb. becerilerinin sınanmasında ise sorular ve cevaplar sözlü olarak verilmelidir.

Ölçme ve değerlendirme çalışmaları bir plan dâhilinde yapılmalıdır. Ölçme ve değerlendirme planı hazırlanırken aşağıdaki sorular sorulur:

- Ölçme ve değerlendirmeyi hangi amaçla yapıyorum?
- Ölçme ve değerlendirme yapmak için hangi araç amacıma uygundur?
- Bu aracı ne zaman kullanmalıyım?
- Ölçme ve değerlendirme aracını nasıl uygulamalıyım?
- Ölçme ve değerlendirme aracından elde ettiğim bilgiyi nasıl değerlendireceğim?

Bir ölçme ve değerlendirme planı uygulanırken;

- Ölçme ve değerlendirme planı dersin kazanımlarına uygun olarak hazırlanır.
- Öğrencilerin çalışmaları sistematik olarak değerlendirilir.
- Öğrencilerin cevapları kadar düşünme yolları da değerlendirilir.
- Öğrencilerin problem çözme başarılarının yanında problem çözme tutumları da ölçülür.
- Planda grupta yapılan çalışmaların değerlendirmesine de yer verilir.
- Mümkünse her fırsatta öğrencilerin görüşleri alınır.
- Sınıftaki öğrencilerin tümünün aynı zamanda değerlendirilmesi zorunlu değildir.
- Sınıftaki öğrencilerin problem çözme becerileri bir ya da birkaç problemle değerlendirilebilir. Değerlendirme için tüm problemlerin kullanılması zorunlu değildir.
- Ölçme ve değerlendirmenin nasıl uygulanacağı ve zamanı öğrencilere bildirilir.

Günlük çalışmaları değerlendirmek için günlükleri, ödevleri, alıştırmaları, kısa sınavları, kontrol listeleri ve görüşme formları kullanabilir. Sınavlarda ve alıştırmalarda performans değerlendirmeye uygun soruların yanı sıra çoktan seçmeli, eşleştirme ve kısa cevaplı sorular yer alabilir.

Performans değerlendirme, öğrencilerin bireysel farklılıklarını dikkate alarak onların bilgi ve becerilerini eyleme dönüştürmelerini, gerçek yaşama aktarmalarını sağlayacak durum ve görevler aracılığıyla değerlendirme yapmak biçiminde tanımlanabilir. Performans değerlendirme, dersin kazanımlarıyla ilgili olarak öğrencinin günlük yaşamındaki problemleri nasıl çözeceğini ve problem çözmek için sahip olduğu bilgi ve becerileri nasıl kullanacağını göstermesini ister. Performans değerlendirme, gözlenebilen bir performans veya somut bir ürünle sonuçlanır. Bu tip değerlendirmede öğrenci, cevabı verilenler arasından seçmez ve kendisi yapılandırarak bir ürün meydana getirir.

Öğretmenler öğrencilerini değerlendirirken; kısa cevaplı, çoktan seçmeli, doğru-yanlış, eşleştirmeli sorulardan oluşan geleneksel testleri kullanabilirler. Performansa dayalı değerlendirme yapmak için ise açık uçlu sorular, gözlem, posterler, görüşmeler, öz değerlendirme formu, öğrenci ürün dosyası, projeler, performans görevleri vb. kullanılabilir. Bu görevler yapılırken öğretmenler öğrencilerin hem kullandıkları stratejileri hem de problem çözme süreçlerini değerlendirebilir. Açık uçlu sorular ve performans görevleri her bir öğrencinin öğrendikleri bilgilerle ilgili yorum ve değerlendirme yapmasına, sonuç çıkarmasına daha fazla fırsat verir.

Aşağıda ölçme ve değerlendirme araç ve yöntemlerinin bazıları ile ilgili kısa bilgiler verilmiştir.

1. Proje: Öğrencilerin grup hâlinde veya bireysel olarak istedikleri bir alanda/konuda inceleme, araştırma ve yorum yapma, görüş geliştirme, yeni bilgilere ulaşma, özgün düşünce üretme ve çıkarımlarda bulunma amacıyla ders öğretmeni rehberliğinde yapacakları çalışmalardır.

Bir uzmanlık alanında, sık sık disiplinler arası araştırma planlayarak ve tasarlayarak oluşturulan bir öğrenci ya da bir grup öğrenci tarafından üstlenilen projeler kişiye yeni bilgiler, özel beceriler ve alışkanlıklar kazandırır.

Proje konuları zümre öğretmenleri tarafından belirlenebileceği gibi öğrenciler de kendi ilgi duydukları alanlara göre bireysel ya da grup olarak proje konusu belirleyebilirler. Proje konuları bir tek alanla ilgili olabileceği gibi disiplinler arası da olabilir. Verilen proje konuları öğrencilerin düzeyine uygun ve yerel imkânlarla yapılabilecek nitelikte olmalıdır.

Öğrencilerin performanslarını ölçmek için araştırma ödevi ya da projeler verilir. Öğrencilerin çalışmaları için iş takvimi hazırlanır. Bu takvime göre gözlem ve görüşmeler yapılarak ve hazırlanan ürüne bakılarak bu süreçteki çalışmalar değerlendirilir. Öğrencilere çalışmaları ile ilgili geri bildirimler verilir. Proje çalışmalarında grup değerlendirme formu da kullanılabilir.

2. Performans görevi (ödevi): Programda öngörülen eleştirel düşünme, problem çözme, okuduğunu anlama, yaratıcılığını kullanma, araştırma yapma gibi öğrencinin bilişsel, duyuşsal, psiko-motor alandaki becerilerini aynı anda kullanmasını, geliştirmesini ve bir ürünün ortaya konmasını gerektiren çalışmalardır.

Performans görevleri, cevabını öğrencilerin yapılandığı bir görev, bir problem ya da açık uçlu bir soru olabilir. Öğrenciler bu görevi yerine getirirken nasıl planladığını, hangi stratejileri kullandığını, verileri nasıl topladığını ve organize ettiğini, nasıl örneklediğini, genellemelere nasıl ulaştığını, kısmi ve geçici çözümleri nasıl değerlendirdiğini ve cevaplarını nasıl savunduğunu da gösterir.

Bu tür görevlerle öğrencilerden, derslerde kazandırılması hedeflenen üst düzey becerilerdeki gelişimlerini günlük yaşamla ilişkilendirerek göstermeleri beklenmektedir. Performans görevlerinin bir sınıftaki her öğrenciye, aynı konu başlığında ve aynı zamanda verilmesi zorunlu değildir. Performans görevleri öğrencilerin seviyesine uygun ve öğrenciler tarafından yapılabilecek nitelikte olmalıdır. Performans görevleri yapılırken öğrenciler, öğretmen tarafından gözlemlenerek gereken yerlerde yönlendirilir. Bu görevler disiplinler arası bilgi alışverişinin sağlanması ve kalıcı öğrenmelerin gerçekleşmesi için de yarar sağlar. Bu görevler gruplar hâlinde yaptırılarak öğrencilerin sosyal becerilerinin gelişimi sağlanmış olur.

3. Gözlem: Öğrencilerin sınıf içi etkinliklere katılımları, soru ve önerilere verdikleri cevapları, grup çalışmalarına ve tartışmalarına katılımlarına yönelik yapılan çalışmalarda sergiledikleri becerileri tutarlı, güvenilir, geçerli biçimde değerlendirmek amacıyla yapılmaktadır. Gözlem yapılarak öğrencilerin başarıları, tutumları ve kendine güvenleri hakkında bilgi edinilebilir. Gözlem, öğrenciler hakkında doğru ve çabuk bilgi sağlar. Aşağıdaki noktalar, öğretmenlere gözlem yapmada kolaylık sağlayacaktır:

- Ölçütleri koyarken bütün öğrenciler için aynı standartlar kullanılır.
- Her öğrenci birkaç kez gözlemlenir.
- Her öğrenci değişik durumlarda ve farklı günlerde gözlemlenir.
- Her öğrenci değişik özellikler, beceriler ve davranışlara göre değerlendirilir.
- Değerlendirme, mümkün olduğu kadar gözlem yapıldığında kaydedilir.

Gözlemler, informal biçimde yapılabileceği gibi gözlenecek ölçütlerin belirlendiği yapılandırılmış gözlem formları veya kontrol listesi kullanılarak da yapılabilir. Öğretmenlerin gözlem formlarını kullanarak öğrencilerin sergilediği davranışları kaydetmesi geçerlik ve güvenilirliğe katkı sağlar. Öğrencilerin verdiği cevaplara göre nerede yardıma ihtiyaçları olduğuna karar verilir. Performansları ve tutumları hakkındaki bilgilerine gözlem formlarından ulaşılabilir.

4. Öğrenci ürün dosyası: Öğrencilerin bir ya da birkaç alanda harcadığı çabayı, geçirdiği evreleri ve çalışmalarını gösteren bir koleksiyondur. Öğrencinin gelişimini, veli ve öğretmenin izleyebilmesine olanak sağlar. Sınıf içi etkinliklerin öğrencinin seçimi sonucunda bir araya

getirilip, yansıtılmasıyla oluşan öğrenci ürün dosyası, aynı zamanda hem öğretmen hem de öğrenci için bir değerlendirme yöntemidir.

Öğrenci ürün dosyası hazırlama sürecinde öğretmenin yapacakları

- Öğrenci ürün dosyasının sınıfa tanıtılması
- Öğrencilere ürün dosyasının bir değerlendirme aracı olduğunun söylenmesi
- Öğrenciye ürün dosyası hazırlamada rehber olacak bir yazı hazırlanması
- Öğrenci ürün dosyalarında nelerin bulunabileceğinin söylenmesi (projeler, araştırmalar, problemler, stratejiler dereceli puanlama anahtarları, yazılar vb.)
- Yapılan çalışmalardan belli periyotlarla en iyi ürünün seçilmesi
- Öğrencilerden, her öğrenme ürünü materyali seçmek için bir gerekçe yazmaları ve çalışmalarını eleştirmelerinin istenmesi
- Öğrencilere akranlarıyla birlikte ürünlerini paylaşma fırsatı verilmesi
- Her aşamanın nasıl değerlendirileceğinin açıklanması ve öğrencilere puanlama konusunda bilgi verilmesi
- Öğrenci ürün dosyasıyla ilgili öğrencilere geri bildirimde bulunulması (Öğrencilerin yeteneklerinin bir profili çıkarılarak güçlü ve zayıf yönlerini belirlenerek eklenmesi).

Öğrenci ürün dosyasının içeriği

- Dosyanın “içindekiler” bölümü
- Ön söz, özet ya da öz geçmiş (Burada öğrenci çalışmalarının başlangıçtan o ana kadarki gelişimi anlatılır. Öğrenci başlangıçta neredeydi, bu aşamaya nasıl geldi?)
- Öğrenci tarafından dosyaya konulan tüm ürünler ya da çalışmalar
- Yapılan her çalışmanın değerlendirilmesi ile ilgili dereceli puanlama anahtarı, kontrol listesi ya da öz değerlendirme formları
- Öğrenci ürün dosyasının değerlendirilme ölçütleri
- Her ürünle ilgili yansıtma ifadelerinin yazılması

Bu ifadeler yazılırken aşağıdaki sorulardan seçilenlerin öğrencilerce cevaplaması istenir.

- ✓ *Bundan ne öğrendin? Bu çalışma senin için ne ifade ediyor?*
- ✓ *Hangi konuda başarılı olduğunu düşünüyorsun?*
- ✓ *Çalışmada hangi bölümler, kısımlar geliştirilmelidir?*
- ✓ *Tekrar denesen neleri değiştirir ya da ekledin?*
- ✓ *Neden bu çalışmayı seçtin?*
- ✓ *Bu çalışmada en çok neyi beğendin?*
- ✓ *Burada senin için önemli olan ne?*
- ✓ *Bu, yaptığın çalışmaları en iyi temsil eden örnek midir?*
- ✓ *Çalışmayı yaparken beklemediğin nelerle karşılaştın?*

Ürün dosyasında aşağıdaki belgeler olabilir:

- Günlükler
- Ödev-alıştırma cevapları
- Öğrencilerin yazdığı problemler
- Grup proje raporları (bireysel görüşler de olmalı)
- Öğrencilerin yaptığı sunumların kayıtları
- Ders konularından birinin uygulaması ile ilgili bir rapor
- Öğretmen anekdotları
- Öğretmen kontrol listeleri
- Değerlendirme çalışmaları
- Afiş, posterler vb.
- Kısa sınavlar

Öğrenci ürün dosyasına alınan ürünlerin her biri, Ek'te verilen uygun ölçeklerle değerlendirilmelidir. Ek'teki form bir örnektir. Farklı değerlendirme yaklaşımları da kullanılabilir. Öğrencilerin açık uçlu sorularını, projelerini, performans görevlerini, ürün dosyalarını vb. değerlendirmek için dereceli puanlama anahtarları, kontrol listeleri ve dereceleme ölçekleri kullanılır.

5. Dereceli puanlama anahtarı: Performansı tanımlayan ölçütleri içeren puanlama rehberidir. Herhangi bir çalışmanın puanlanması için geliştirilmiş ölçütleri içeren bir araçtır.

Bütüncül dereceli puanlama anahtarı: Öğretmenin genel süreci veya ürünü bir bütün olarak, parçalarını dikkate almadan puanlamasıdır. Bu yöntem öğrenme ürünleri toplam puan olarak değerlendirilmek istendiğinde kullanılır.

Analitik dereceli puanlama anahtarı: Burada önce performans veya ürünün parçalarının ayrı ayrı puanlanmasını, sonra da bu puanları toplayarak toplam puanın hesaplanmasını gerektirir. Bu ölçekler, çalışmanın ya da ürünün farklı boyutlarına farklı notlar vermek amacıyla oluşturulur.

6. Kontrol listeleri: Gözlemlenen performansın ya da ürünün belirlenen performans ölçütlerine ne derece uyumlu olduğu kontrol listeleri kullanılarak belirlenebilir. Davranışların ya da özelliklerin varlığı gözlenebilmişse işaretlenir. Her gözlem iki değerli olarak kaydedilmelidir (var/yok, evet/hayır, görüldü/görülmedi; doğru/yanlış, yapıldı/yapılmadı gibi). Aynı anda tüm öğrenciler gözlemlenmeye çalışılmaz.

7. Duyuşsal özellikleri ve öz düzenleme becerilerini değerlendirme: Öğrencilerin bilişsel gelişimlerinin yanı sıra duyuşsal gelişimleri de önemlidir. Duyuşsal boyutun değerlendirilmesinde öğrencilerin derse yönelik tutumları, kendine güvenleri vb. hakkında bilgi edinmek için ölçekler kullanılabilir, gözlem veya görüşme yapılabilir. Öğrencilerin duyuşsal özelliklerini gözlemlemek amacıyla duygu veya düşünciyi açıklamaya yönelik sorular hazırlanabilir. Sorulardan bazıları şunlar olabilir:

- Konu işlenirken severek yaptıklarınız nelerdir?
- Konu işlenirken sizi neler zorladı? Bu zorlukların üstesinden gelebildiniz mi? Gelebildiyse neler yaptınız?
- Şimdi bu ders hakkında ne düşünüyorsunuz?
- Daha başarılı olmak için ne yapıyorsunuz?
- Grup olarak çalışmaktan hoşlanıyor musunuz? Neden?
- Neler öğrenmek istersiniz? Neden?

Öğrencilerin bilişsel gelişimlerinin yanı sıra duyuşsal gelişimleri de önemlidir. Bunun için tutum ölçekleri kullanılır. Bir öğrencinin ölçekten aldığı puan, ölçekte bulunan maddelerden aldığı puanların toplamından oluşur.

4.7. İŞLETME ÖĞRETİMİ VE ÖĞRENME

İşletme: İnsan ihtiyaçlarını karşılamak üzere bilgi, insan, teknoloji, finansal kaynak ve benzeri güncel üretim faktörlerini en etkin ve verimli bir şekilde kullanarak öncelikle uzun dönemde kâr, süreklilik ve sosyal sorumluluk amaçlarını yerine getirmek için ekonomik mal ve hizmet üretmek için kurulmuş iktisadi birimler ve bu birimleri inceleyen bilim dalıdır (<http://www.frmttr.com/ekonomi-iktisat-isletme/748933-isletme-nedir.html>).

İşletme öğretiminin önemi: İşletme dersi, programlarında temel hedef olarak gelişen ve küreselleşen dünyada çağdaş işletmeciliğin temel kural ve ilkelerini teorik ve uygulamalı biçimde ülkenin koşullarına uygun biçimde vermeyi amaç edinmiştir. Öğrencilere geniş bir ders yelpazesi ile sosyal konulara analitik bakış açısı kazandırılarak kıt kaynakların en verimli şekilde kullanılması yolları öğretilmekte, dolayısıyla ülke ekonomisinin en verimli şekilde yönetilmesine katkı sağlamak, işletme kavramını, işletmelerin yerine getirdiği işlevleri, iç ve dış çevresini tanıyan, analizini yapabilen, sorunlara çözüm önerileri üretebilen, sağlıklı kararlar alabilen,

finans, muhasebe, pazarlama gibi çeşitli alanlarda yeterliliğe sahip işletmeciler yetiştirmektedir .

İşletme eğitimi: Öğrencilere sosyal ve iş hayatının temel kavramları hakkında verdiği teorik eğitimin yanı sıra gerçek dünyaya uygun çözümler sunan, yetenekleri geliştirme amacı güden pratik eğitime ve uygulamalara da önem verir. Bu eğitim sayesinde öğrenciler işletme ile ilgili kavramları, işletmelerin amaçlarını, işletmelerin fonksiyonlarını, işletmelerin kuruluşu, finans, muhasebe, iş politikası ve liderlik gibi birçok alanda iş dünyasının gerektirdiği becerileri kazanmaktadırlar .

İşletme ve kültür: İşletmeler, birtakım amaçları gerçekleştirmek için bir araya gelen ham madde, makine, insan ve organizasyon gibi üretim araçlarının uygun bileşiminden oluşmuş kuruluşlardır. Organizasyonlar, içinde insan faktörü önem kazandıkça, davranış bilimciler kişilerin davranış nedenlerini aradılar. İnsanların davranış ve inanışları “kültür” olarak adlandırıldı. Günümüz yöneticisi, çabalarını sürdürdüğü ortamda, çalışma koşullarını etkileyen faktörleri bilmek, çalıştırdığı fertlerin davranışlarını önceden kestirmek istemektedir. Kişi davranışlarının önceden bilinmesi, toplumun çeşitli özelliklerinin bilinmesiyle olabilecektir. Çünkü işletmeler belirli bir toplumda faaliyetlerini sürdürürler. Söz konusu toplumun üyelerinin ise kendine özgü inançları, değer yargıları, çeşitli olaylar karşısında belirli tavırları, kısaca kültürleri vardır. O hâlde, bir yönetici için, işletmenin çalışma şeklini ve faaliyetlerinin sonucunu etkileyen, belirli insan topluluklarıncı oluşturulan inançlar, değerler, örf ve adetler ve diğer kişiler arası ilişkilerden oluşan kültür büyük önem arz etmektedir. Buradan hareketle kültürün, işletme faaliyetlerini çevreleyen, maddi ve manevi özelliği olan önemli toplumsal değerler dolayısıyla yönetim faaliyetlerini etkileyen bir özelliği olduğu söylenebilir .

Her örgüt, içinde olduğu toplumun değer ve normlarını alarak değiştirerek ve bunlara eklemeler yaparak kendine uyarlar. Toplumdan uyarlanarak alınan bu değerler, bunlara bir örgütsellik kazandırılarak örgütün işlevsel alt yapılarını desteklemek, güçlendirmek için kullanılır. Bu doğrultuda birçok çalışma, ulusal kültürleri oluşturan çeşitli boyutları belirlemeye yöneltilmiştir. Bu kültürel boyutlar, ülkelerin değerleri bakımından birbirlerine benzedikleri ve farklı oldukları yönlerin açıklığa kavuşturulmasında etkili olmaktadır. Kültürel boyutlar, kültürlerin paylaşılmış değerler sistemi olması nedeniyle o toplumda yaşamakta olan bireylerin işe karşı tutum ve işteki davranışlarının da anlaşılması bakımından önemli görünmektedir. Bu açıdan bakıldığında özellikle uluslararası boyutta çalışan işletmelerde, çalışanların işe ilişkin değerlerini anlamak müşterileri ile ilişkilerinde karşılıklı tatmin edici düzey yakalamak için farklı kültürel özellikleri bilmek gerekmektedir . Bu açıdan kültür, işletmelerin sadece dış ve iç çevre faktörleri açısından değil, pazarlama, müşteri ilişkileri ve dış ilişkiler açısından da önem arz etmesi nedeniyle üzerinde durulması gereken önemli bir konu hâline gelmiştir. Örneğin, Sargut, çalışmalarında Batı’nın etkin sayılan yönetim kuramlarını her ulusal kültür için sorgulanmadan geçerli olup olmayacağını, kültürlerarası farklılaşmanın yönetim, örgüt ve liderlik kuramları ve uygulamaları üzerine etkilerini kapsamlı şekilde incelemekte ve Türk toplumunun kültürel boyutta Batı toplumlarından önemli ölçüde farklılaştığını göstererek “T tipi yönetim ve örgütlenme modeli” önermektedir .

Teknolojik gelişme ve işletme bilimi: Teknoloji, bir sanayi dalıyla ilgili üretim yöntemlerini, kullanılan araç, gereç ve aletleri kapsayan bilgi olarak tanımlanabilir. Teknoloji, üretimle ilgili bilginin gerçek hayatta kullanılmasını ifade eden tekniklerin bütünüdür oluşturmaktadır. Ayrıca insanın bilgisini çeşitli araç ve gereçlerin oluşumunda devreye sokması ve insanın maddi çevresini değiştirmek ve denetlemek amacı da teknoloji tanımında yer almaktadır. Teknoloji, bilgi birikiminin pratik hayatta yaygın biçimde uygulanması anlamı taşımaktadır. Teknolojik gelişme, üretim ile ilgili yöntemleri, kullanılan araç gereç ve aletleri kapsayan bilgidaki gelişmeyi ifade etmektedir . Yeni teknolojiler ise teknolojik değişimin günümüzde ulaştığı son aşamadır. Teknolojik gelişme, ekonomik ve toplumsal yapıdaki değişim ve etkileşimlerle sanayileşmeye, sanayileşmeden de içinde bulunduğumuz yeni

teknoloji aşamasına ulaşmıştır. Bu anlamda teknolojik değişim, var olan değişim sürecinin bir parçasıdır. Bu değişim sürecinde teknik yeniliklerin, ekonomik gelişmeyle toplumsal ve kurumsal değişikliklerle karşılıklı bağımlılıkları söz konusudur .

Günümüzde yeni teknolojiler bilgi teknolojisi, bio-teknoloji, materyal teknolojisi, uzay teknolojisi ve nükleer teknoloji şeklinde sıralanabilir. Bunlar içinde kullanımı ve etkinliği en fazla olanı bilgi teknolojisi olarak görünmektedir .

Bilgi teknolojisi, bilgisayar, mikro elektronik ve telekomünikasyon teknolojilerini birlikte ifade etmektedir. Önceleri birbirinden ayrı olarak gelişen bu üç teknoloji elektronik teknolojideki gelişmenin etkisi ile tek bir akım halinde birleşmiştir. Bilgi teknolojisi bilginin toplanması, işlenmesi, saklanması, gerekli olduğunda çağırılması ve iletilmesinde köklü yenilikler sunan bir teknolojidir. Bilgi teknolojisi, hızlı bir şekilde sektörler arasında yaygınlaşan, ürün ve üretim süreci yeniliklerini içeren, işletmede maliyetlerin azalmasına ve verimliliğin artmasına yol açan, ulusal ve uluslararası piyasalarda rekabet üstünlüğü sağlayan yeni bir teknoloji sistemi olarak ortaya çıkmaktadır. Teknolojik değişim, ekonomik gelişme ile sosyal-kurumsal değişimle bağımlı olduğundan bilgi teknolojisinin etkileri ekonomik ve sosyal koşullardan ayrı değerlendirilememekte, ekonomik ve sosyal yapıdaki değişim de yeni teknolojilerle uyumlu olarak meydana gelmektedir. Bu anlamda yeni teknolojiler endüstri ilişkilerini etkilemektedir . Bu etkileşim endüstri ilişkilerini oluşturan faktörlerin rollerinde ve nitelik yapılarında olduğu kadar sistemin yapısında köklü bir değişimi getirmektedir .

Teknolojiye ilişkin kararlar, işletmeler düzeyinde yatırım projelerinin hazırlanması ve değerlendirilmesi aşamalarında alınır. Teknoloji, işletmeleri amaçlarına ulaştırabilecek araçların en önemlilerinden biridir. Bu nedenle işletmeler yatırım planlaması aşamasında gerek duydukları üretim bilgisi düzeyine, diğer bir ifade ile teknolojiye ilişkin kararları en etkin biçimde, doğru ve yerinde almak zorundadırlar. Teknolojinin transfer edilmesi ve transfer edilen teknolojinin ülke koşullarına uyarlanması önemli bir husustur. Elinizde birçok alternatif bulunabilir. Burada en önemli sorun mevcut alternatiflerin tam ve doğru olarak bilinmesidir. Teknoloji seçimi kararı çok çeşitli yol ve yöntemlerle ele alınabilir. Ancak bilimsel yöntemlerle alınan kararlar işletmeyi amacına daha kısa yoldan ulaştırır. Bilimsel yöntemlerle alınacak kararlarda, ulaşılmak istenen amacın ve bu amaca ulaştıracak alternatifleri karşılaştırmak ölçümlenecek kriterlerin önceden açık olarak belirlenmesi gerekir. Karar alma sürecinin etkinliği ve kararın akılcılığı amaçlanan sonucu en iyi biçimde veya en üst düzeyde gerçekleştiren alternatifin seçimi ile sağlanır. Alternatif teknolojilerin ve üretim sistemlerinin gerçekçi ve akılcı değerlendirilmesi, üstünlük ve sakıncaların doğru ölçülmesi önceden belirlenen amaçlar ve bağlı amaç kriterleri ile sağlanabilir. Üretim yapan imalatçı işletmeler, teknolojik gelişmeye ayak uydurmak mecburiyetindedir. Aksi takdirde piyasadan silinip yok olma tehlikesiyle karşı karşıya kalırlar.

Gelişmekte olan ülkelerde, teknolojik gelişmenin, AR-GE harcamaları ile olan ilişkisi teknolojik gelişmeyi özümseme ve uygulama yönündedir. Bu ülkelerde küçük, orta ve büyük işletmelerin katkısı ve bakış açıları farklı olmak zorundadır. Küçük işletmelerin yetersiz mali kaynakları, gelişmiş, yetenekli insan gücü azlığı, bilgiyi belirlemede, sağlamada ve kullanmada yetersiz kalma teknolojik gelişmeyi gerçekleştirmede güçlükler ortaya çıkarmaktadır. Büyük işletmeler ise küçük işletmelerde belirtilen bu güçlüklerden uzak kalırlar. Ancak büyük işletmelerde bürokrasi, esnek olmayan iç ilişkiler, hızlı karar verememe gibi bazı sakıncalar bulunmaktadır. Büyük işletmeler AR-GE için harcanacak parayı en az düzeye indirebilirler.

Küçük işletmeler teknolojik gelişmeyi yaratabilmek için üniversite ya da kamu araştırma kurumlarından istifade ederler. Böylece teknolojik gelişmeden faydalanmaya çalışırlar. Ancak gerek büyük gerekse küçük işletmelerde teknolojinin gelişmesi ülkenin gelişmişlik düzeyi, toplumsal yapısı, ülkenin coğrafi yapısı, piyasaların genel durumu, siyasal istikrar gibi faktörlerin etkisi altındadır. Bu faktörlerin ülkeden ülkeye farklılıklar göstermiş olması nedeniyle ülkeler arasında teknolojik gelişmenin yerleşmesi açısından da farklılıklar görülmektedir. Burada

önemli olan, teknoloji gelişimi ile AR-GE arasındaki ilişkinin özel olarak incelenmesidir .

Teknolojik gelişme sonunda, pazar ihtiyaçlarının karşılanmasında ihtiyaç olan ürünlere yönelik AR-GE çalışmalarını yöneltmek başarıya ulaşmanın anahtarıdır. Eğer bir şirket iyi çalışmayan teknolojileri seçer, üretimi zor olan, pazara girmesi geciken ve planlanan hedefi yerine getiremeyen bir ürüne zaman harcarsa rakipleri bu fırsatı değerlendirerek pazarı ele geçirebilirler. Bu nedenle şirketler seçilecek teknolojilerde çok dikkatli davranmalıdırlar. İşletmeler piyasada lider veya takip eden olmaya karar vermelidir. Her iki yaklaşımda da başarılı olabilirler fakat her biri farklı bir stratejik duruş gerektirir. Bu nedenle, birçok firma teknolojik liderliğe yönelik bir hedef ortaya koyar. Gelecek yüzyılda başarılı olabilmek için işletmeler uyum ve esnekliğe ihtiyaç duyacaklardır.

İşletmeler rekabet edebilen tamamen kontrol edilebilir ürün ve pazar değişikliklerine ihtiyaç duyacaklardır. Hatta iş aktivitelerinde kullanacakları teknoloji çeşitlerini düşünmeye ihtiyaç duyacaklardır. Gelişmekte olan ülkelerde işletmeler, muhtelif kanallardan transfer ettikleri yeni teknolojileri uygulamaya koymakta zorlanmaktadırlar. Yeni bir teknoloji transfer edildikten sonra onu uygulayabilecek kişilerin eğitimi ve bu teknolojinin kullanılabilir hâle getirilmesi belirli bir zaman almaktadır. Gelişmekte olan ülkelerde bu zaman oldukça fazladır. Örneğin Türkiye'ye transfer edilen teknolojiler genelde ileri teknolojiler olmamalarına rağmen, bu teknolojilerin etkin uygulanabilmesi için geçen sürenin 6 aydan fazla olduğu bilinmektedir .

4.8. ÖĞRENME VE ÖĞRETME SÜRECİ İLE İLGİLİ TEMEL İLKELER

Öğrenci aktif olmalıdır: Öğrenme ve öğretme sürecinde öğrenci daima aktif olmalıdır. Eğitim öğretim sürecinde bu programın merkezinde öğrencinin olduğu asla göz ardı edilmemelidir. Öğrencinin daima aktif tutularak kendisini ifade edebilmesi Türkçeyi doğru kullanma alışkanlığı kazanması son derece önemlidir. Bireyin katılımının sağlanması öğrenmeyi de hızlandırmaktadır.

Öğretimde örneklendirme ve ipucu uygulamalarına önem verilmelidir: Eğitim öğretim faaliyetlerinin temel amacı öğrencide istendik yönde davranış değişikliği meydana getirmektir. Bu amaca ulaşabilmek için alıcı konumunda bulunan öğrenciye iletilmek istenen asıl mesajın davranışa dönüşebilmesi için süreci kolaylaştırıcı uygun ipucu kullanmak öğrenmeyi kolaylaştırır. Eğitimci bu programı uygularken öğrencilerin ekonomi konusunda sıfır bilgiye sahip olduklarını düşünerek eğitim öğretim sürecinde amacın gerçekleşmesine yönelik uygun ipucu kullanılmalıdır. Mümkün olduğu ölçüde araç gereç kullanımına, resim video bilgisayar gibi görsel araçları kullanmalı; gezi gözlem ve inceleme çalışmalarına yeterli zaman ayırmalıdır.

İpucu vermek sonuç almada yeterli olmayabilir. Bu nedenle öğretmen yeterli örnekler kullanarak süreci somutlaştırmalıdır. Böylece konunun anlaşılabilirliği artacak ve öğrenme daha etkili gerçekleşecektir.

Anlamli öğrenme amaçlanmalıdır: Öğrenmenin sadece bilişsel düzeyde gerçekleşmesi eğitim öğretim sürecinde yeterli görülemez. Bilgi davranışa dönüştüğü sürece ve uygulanabilir olduğu sürece anlamlıdır. Bu nedenle öğrencilere temel ekonomi bilimi aktarmanın yanında bu bilgileri kullanmalarını ve davranışa dönüştürmelerini de amaçlamamız gerekir. Öğrenci bankanın işlevlerini mutlaka bilmelidir. Ancak bu tek başına yeterli değildir. Öğrenci bankanın işlevlerini öğrenmenin yanında yerinde görürse bilgi çok daha anlamlı olur.

Öğretimde etkili iletişime önem verilmelidir: Etkili iletişim hayatın her alanında başarı için temel faktördür. Bu nedenle iletişimin eğitim öğretim sürecindeki önemi yadsınamaz. Hatta iletişim, eğitim ve öğretim faaliyetinin iç içe geçmiş kavramlar olduğunu söyleyebiliriz. İletişimsiz bir eğitim öğretim süreci düşünülemez. Ekonomi eğitimi sırasında etkili iletişimin gerçekleşmesine önem verilmelidir.

Öğretimde yaşayan ekonomi ile ilişkilendirmeler önemsenmelidir: Hiçbir dersin işleniş sürecinde öğretmene sadece teorik bilgileri aktarması tavsiye edilmez. Öğretmen teorik bilgileri uygulama yoluyla anlamlı hâle getirmelidir. Öğrenci için en anlamlı bilgi en yararlı bilgidir. Bu

nedenle öğretmen eğitim öğretim sürecinde ekonomik hayatta geçerli olan bilgi ve becerilere önem vermelidir. Verilen örnekler ekonomik hayatta genel geçer örneklerden seçilmelidir.

Öğrenci motivasyonu dikkate alınmalıdır: Öğretmen eğitim öğretim sürecinde öğrencinin istekli olarak faaliyetlerin içerisinde yer almasına özel bir önem vermelidir. Bu yolla hem kalıcı öğrenme gerçekleşmiş olur ve hem de öğrenme kolaylaşır. Öğrenci motivasyonunu sağlamada bireysel farklılıklar göz ardı edilmemelidir. Örneğin; ekonomi ile ilgili verilen örnekler homojen olmayan öğrenci grubunda iyi seçilmelidir. Verilen örnekler ve açıklamalar her bireyin özelliklerine hitap ederse öğrenci grubunun derse motivasyonu daha kolay olur. Ekonomi bilimi özelliği itibarıyla teknik terimleri fazla olan bir disiplindir. Bu nedenle öğretmen, öğrenci için bir anlam taşımayan teknik terimleri kullanmaktan mümkün olduğu kadar kaçınmalıdır. Örnekler ve ipuçları öğrenci seviyesine uygun olan günlük hayatta sık kullanılan ekonomi ile ilgili terimlerden oluşmalıdır.

İş birliğine dayalı öğrenmeye önem verilmelidir: İnsan sosyal bir yaratıktır. Eğitim öğretim faaliyetlerinin en önemli hedeflerinden birisi de bireyi sosyalleştirmektir. Bu nedenle ekonomi dersinin uygulanması sırasında öğrencilerin sosyalleşmesi, akranlarıyla ortak projeler üzerinde çalışması, iş birliği yapması amaçlanmalıdır. Böylece öğrencilerde; sorumluluk duygusu, sağlıklı iletişim kurma, birlikte iş yapma, sosyal hayata uyum sağlama becerileri gelişecektir.

Teknoloji etkin kullanılmalıdır: Teknoloji günümüz dünyasında hayatın her alanına girmiştir. Teknoloji ve eğitim arasında etki bakımından çift yönlü bir ilişki vardır. Eğitim öğretim faaliyetleri teknolojik hayatın gereksinim duyduğu bireyleri yetiştirerek teknolojinin gelişmesine katkıda bulunur. Eğitim bilimi aynı zamanda teknolojiyi kullanarak eğitim öğretimin daha etkili ve kaliteli gerçekleşmesini amaçlar. Ekonomik hayatta teknolojik imkânların kullanılması ekonomik faaliyetlerin daha etkin yürütülmesini sağlar. Bu nedenle ekonomi eğitiminde teknolojinin kullanılmaması düşünülemez. Ekonomi eğitiminde görev alacak eğitimcilerin bu programın uygulanma sürecinde özellikle bilgisayar teknolojisini etkin olarak kullanmaları önerilir. Özellikle günlük ekonomik gelişmelerin takibi ve yorumlanması konusunda bilgisayarın kullanılması bu programın amaçlarına ulaşmasında önemli rol oynayacaktır. Günlük hayatımızda sürekli konuşulan dövizdeki hareketlilik, borsadaki gelişmeler, özelleştirme gibi güncel ve aktüel konuların takibinde bilgisayar kullanma konusunda kazandırılacak olumlu davranışlar ileriki hayatlarında öğrencilerin yaşantısında belirleyici unsur olacaktır.

4.9. PROGRAMIN UYGULANMASINA İLİŞKİN AÇIKLAMALAR

İşletme dersi öğretim programı, tüm genel liselerin 10, 11 ve 12. sınıflarda seçmeli ders olarak haftada 2 saat uygulanmak üzere hazırlanmıştır. Bu derste öğrencilerin işletme ve işletmecilik faaliyetlerinin gerektirdiği temel bilgi ve becerilere sahip olmaları amaçlanmaktadır. Bu nedenle işletme dersi programı aynı zamanda Türk millî eğitiminin genel amaçlarını da gerçekleştirmeye yönelik bir program olmakla birlikte ana ve ara disiplinlerle de ilişkilidir. Programın uygulayıcısı işletme dersi öğretmenin aşağıda yer alan maddeleri göz önünde bulundurması bu programın amaçlarının gerçekleşmesini sağlayacaktır.

1. Ünitelerle ilgili kazanımlar, işletme dersinin genel amaçlarına ulaşmayı sağlayacak nitelikte belirlenmiştir.
2. Ünitelere ayrılacak süreler ve ünitelerin işleniş sırası; öğrenci seviyesine ve ortama göre zümre öğretmenlerince belirlenebilir.
3. Öğrenci düzeyi ve çevre etkenleri dikkate alınarak öğrenme ve öğretme etkinliklerinde farklı ünitelerin birbirleriyle bağlantılı olan kazanımları birlikte ele alınabilir.
4. Öğrenme ve öğretme etkinliklerinde öğrenci düzeyine, eğitim ortamına ve çevre etkenlerine göre öğrencilerin aktif olduğu strateji, yöntem ve teknikler kullanılır.
5. Öğrenme ve öğretme etkinliklerinde, kazanımların edinilmesine yardımcı olabilecek uygun görsel, işitsel ve basılı materyallerden yararlanılır.

6. İşletmelerin yapısı ile ilgili konular işlenirken günümüz işletmeciliği üzerinde ağırlıklı olarak durulur.
7. İşletmelerin kuruluşu ve çalışması ile ilgili belgeler tanıtılarak öğrencilerin sınıf içerisinde uygulama yapmaları sağlanır.
8. Öğrencilerin, araştırma çalışmalarında kaynaklara ulaşmaları ve değişik kaynaklardan yararlanma yollarını öğrenmelerine rehberlik edilir.
9. Bilgiyi paylaşma, etkileşimde bulunma, ekip zihniyeti ile ortak bilgi üretmek için iş birliği içinde çalışma alışkanlığı kazandırmaya dikkat edilir.
10. Program uygulanırken yeri ve zamanı geldikçe uygulamaları yerinde incelemek amacı ile çevrede bulunan işletmeler ziyaret edilerek kazanılan bilgilerin uygulanmasına fırsat verilir.
11. Konular işlenirken film, slâyt, CD, resim vb. bilişim teknolojilerinden yararlanılır.
12. Konuların işleniş sürecinde yeri geldikçe alanında uzman kişilerden, kaynak kişi olarak yararlanılma yoluna gidilir.
13. Atatürk'ün işletmecilikle ilgili görüşlerine yer verilerek Atatürk döneminde kurulan büyük işletmeler örnek gösterilir ve üzerinde durulur.
14. Öğrencileri değerlendirme sürecinde programın ekinde verilen örnek gözlem formlarından yararlanılabilir. Gözlem formları aynen kullanılabileceği gibi öğretmen tarafından yeni gözlem formları da geliştirilebilir.
15. Etkinlikler planlanırken bir sonraki haftanın etkinlikleri dikkate alınır.
16. Ahilik haftasında Ahilik Felsefesi ve Toplam Kalite Yönetimi karşılaştırılır.
17. Eğitim öğretim faaliyetinin amacına ulaşma oranını bize veren temel gösterge ölçme ve değerlendirmedir. Öğretmen kazanımların edinilmesinin belirlenmesi ile birlikte eğitim öğretim faaliyetlerini ve programın kendisini de değerlendirmelidir. Değerlendirmede ölçme araçları iyi seçilmelidir. Ölçme araçları hiçbir zaman standart olarak düşünülmemelidir. Öğretmen yeni ölçme aracı geliştirebilir. Bütün öğrencilerin bireysel özellikleri, geçmiş yaşantıları, sosyal ve kültürel düzeyleri aynı olmadığından ölçme değerlendirme sürecinde bu gerçek göz önünde bulundurulmalı, öğrencileri kendilerini değerlendirmelerine de fırsat vermelidir.
18. Bu programa göre hazırlanacak ders kitaplarının yazımında aşağıda belirtilen forma sayılarına uyulmalıdır.

DERS KİTABININ BOYUTU VE FORMA SAYISI

DERS KİTABI	
Kitap Boyutu	Forma Sayısı
19,5 x 27,5 (A4)	10-15

4.10. İŞLETME DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMININ ÜNİTELERİ VE AÇILIMLARI

I. Ünite: İşletme ile İlgili Kavramlar

Bu ünite, diğer ünitelere temel oluşturması açısından işletme ile ilgili kavramlara yer verilmiştir. İşletme, yönetici, ihtiyaç, verimlilik, üretim, tüketim, ulusal ve uluslararası standart kuruluşları gibi kavramlar kazanımları ve etkinlik ipuçlarıyla birlikte verilerek ünitenin kavratılması amaç edinilmiştir.

II. Ünite: İşletmenin Amacı ve Diğer Bilimlerle İlişkisi

Bu ünite, işletme biliminin amacı ve diğer bilimlerle ilişkisi üzerinde durulmuştur. İşletmenin genel amaçları, özel amaçları ve işletmenin ilişki içinde olduğu bilim alanları kazanımlarıyla birlikte verilmiştir. İşletme biliminin ekonomi, istatistik, hukuk ve davranış bilimleri ile ilişkisini kavratmak bu ünitenin temel amacını oluşturmaktadır.

III. Ünite: İşletme Türleri

Bu ünite, üretilen mal ve hizmet çeşidine göre işletmeler, sermayelerine göre işletmeler, kamu işletmelerinin önemi, hukuksal yönden işletmeler, tek kişi işletmeler, amaçlarına göre işletmeler, kooperatif türü işletmeler, kamu yararına çalışan dernek ve vakıflar üzerinde durulmuştur.

IV. Ünite: İşletmenin Kuruluş Yeri Seçimi ve Kuruluşu

Bu ünite, işletmelerin kuruluş yeri seçimi ve kuruluşunda dikkat edilmesi gereken özellikler üzerinde durulmuştur. İşletme kurarken nelere dikkat edilmesi gerektiği, yasal süreç ve resmi kurumlarla ilişkiler üzerinde durulmuştur. Bu ünite, öğrencilere etkili ve verimli bir işletmenin nasıl kurulacağı ve nerelere kurulacağını kavratmaktadır.

V. Ünite: İşletmelerin Fonksiyonları

Bu ünite, yönetim, finansman, pazarlama, insan kaynakları, üretim, Ahilik felsefesi, Toplam Kalite Yönetimi ve AR-GE gibi kazanımlar verilmiştir. Amaç, işletmelerin fonksiyonlarını öğrencilere kazandırmaktır. Bu üniteyi öğrencilere kavratırken sadece kuramsal bilgi değil öğrencilerin uygulamalı öğretimden de yararlanmaları amaç edinilmiştir.

VI. Ünite: İşletmenin Sorumlulukları

Bu ünite, öğrencilere işletmelerin sorumluluklarının neler olduğu kavratılmaya çalışılmıştır. Bu ünite, duyuşsal özelliklerin kavratılması ve kazandırılması genel amacımızı oluştururken, çalışanlara karşı sorumlulukların, çevreye karşı sorumlulukların ve topluma karşı sorumlulukların kazandırılması ise ünitemizin özel amacını oluşturmaktadır.

ÜNİTELERİN SÜRESİ

ÜNİTELER	KAZANIM SAYILARI	SÜRE/DERS SAATİ	ORAN (%)
I. İŞLETME İLE İLGİLİ KAVRAMLAR	23	8	11
II. İŞLETMENİN AMACI VE DİĞER BİLİMLERLE İLİŞKİSİ	6	4	7
III. İŞLETME TÜRLERİ	26	12	16
IV. İŞLETMENİN KURULUŞ YERİ SEÇİMİ VE KURULUŞU	5	12	16
V. İŞLETMELERİN FONKSİYONLARI	25	28	39
VI. İŞLETMENİN SORUMLULUKLARI	10	8	11
TOPLAM	95	72	100

I. ÜNİTE: İŞLETME İLE İLGİLİ KAVRAMLAR

- A. İŞLETME
- B. GİRİŞİMCİ
- C. TACİR
- Ç. YÖNETİCİ
- D. İHTİYAÇ
- E. VERİMLİLİK
- F. ÜRETİM
- G. TÜKETİM
- Ğ. MAL VE HİZMET
- H. FAYDA
- I. ULUSAL VE ULUSLARARASI STANDART KURULUŞLARI

II. ÜNİTE: İŞLETMENİN AMACI VE DİĞER BİLİMLERLE İLİŞKİSİ

A. İŞLETMENİN AMACI

B. İŞLETMENİN DİĞER BİLİMLERLE İLİŞKİSİ

1. İşletme Biliminin Ekonomi Bilimi ile İlişkisi
2. İşletme Biliminin Davranış Bilimleri ile İlişkisi
3. İşletme Biliminin Hukuk Bilimi ile İlişkisi
4. İşletme Biliminin İstatistik Bilimi ile İlişkisi

III. ÜNİTE: İŞLETME TÜRLERİ

A. ÜRETİLEN MAL VE HİZMET ÇEŞİDİNE GÖRE İŞLETMELER

1. Sanayi Sektöründeki İşletmeler
2. Hizmet Sektöründeki İşletmeler
3. Tarım Sektöründeki İşletmeler

B. SERMAYELERİNE GÖRE İŞLETMELER

1. Özel İşletmeler
2. Kamu İşletmeleri
3. Yabancı Sermayeli İşletmeler

C. HUKUKSAL YÖNDEN İŞLETMELER

1. Tek Kişi İşletmeler
2. Ortaklıklar
3. Şahıs Şirketleri
4. Sermaye Şirketleri

Ç. AMAÇLARINA GÖRE İŞLETMELER

1. Kâr Amacı Güden İşletmeler
2. Kâr Amacı Gütmeyen İşletmeler
3. Kooperatif
4. Kamu Yararına Çalışan Dernek ve Vakıflar

IV. ÜNİTE: İŞLETMELERİN KURULUŞ YERİ SEÇİMİ VE KURULUŞU

A. İŞLETMELERİN KURULUŞ YERİ SEÇİMİNİ ETKİLEYEN FAKTÖRLER

B. İŞLETMELERİN KURULUŞ İŞLEMLERİ

1. Yerel Yönetimle İlgili İşlemler
2. Maliye ile İlgili İşlemler
3. Sosyal Güvenlik Kurumlarına Ait İşlemler
4. Meslek Kuruluşlarına Üyelik İşlemleri

5. ÜNİTE: İŞLETMELERİN FONKSİYONLARI

A. YÖNETİM

B. FİNANSMAN

C. PAZARLAMA

1. Pazar ve Pazarlama
2. Pazarlamada Reklamın Rolü
3. Pazarlamada Satışın Önemi
4. Pazarlamada Dağıtım Kanalları
5. Toptancı İşletmelerin Özellikleri
6. Perakendeci İşletmelerin Özellikleri
7. Yerli Malı Tüketiminin Ülke Ekonomisine Katkıları

Ç. ÜRETİM VE AHİLİK

1. Üretim Sisteminin Ögeleri
2. Üretimde Stok Kontrolleri
3. Üretimde Gelir–Gider İlişkisi
4. Üretilen Malların Sevk ve İdaresi
5. Üretimde Ahilik Felsefesinin Önemi
6. Ahilik Felsefesi ile Toplam Kalite Yönetimi Arasındaki İlişki
7. Üretimde Kalitenin Önemi

D. İNSAN KAYNAKLARI

1. İşletmenin Niteliğine Uygun Personel Seçimi
2. İnsan Kaynaklarını Etkili Biçimde Kullanma
3. Performans Değerlendirme
4. İş Başlangıcında Oryantasyon Eğitimi
5. Gelişen ve Değişen Şartlara Göre Hizmet İçi Eğitim

E. AR-GE

1. AR-GE'nin Önemi
2. Araştırma Çeşitleri

VI. ÜNİTE: İŞLETMENİN SORUMLULUKLARI

- A. İŞLETMELERİN ÇALIŞANLARA KARŞI SORUMLULUKLARI
- B. İŞLETMELERİN ÇEVREYE KARŞI SORUMLULUKLARI
- C. İŞLETMELERİN TOPLUMA KARŞI SORUMLULUKLARI
- Ç. İŞLETMELERİN TÜKETİCİLERE KARŞI SORUMLULUKLARI

**4.11. İŞLETME DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMININ
KAZANIMLARI, ETKİNLİK İPUÇLARI VE
AÇIKLAMALARI**

I. ÜNİTE: İŞLETME İLE İLGİLİ KAVRAMLAR		
KAZANIMLAR	ETKİNLİK İPUÇLARI	AÇIKLAMALAR
1. İşletme kavramını örneklerle açıklar.	Öğrenciler “işletme” kavramı hakkındaki bilgilerini sınıf ortamında beyin fırtınası, küçük grup çalışması vb. yöntemleri kullanarak tartışır. İşletme kavramı ile ilgili bilgiler gruplardan alınarak tahtaya yazılır ve işletme kavramının tanınma ulaşılır.	[!] İşletmenin insan gereksinimlerinin karşılanması için mal ve hizmet üretiminin gerçekleştirildiği iktisadi bir birim olduğu vurgulanır.
2. Girişimci kavramını örneklerle açıklar.	Girişim kelimesi tahtaya yazılır. Öğrenciler bu kelime üzerinde beyin fırtınası yaparlar. Girişim kavramına ulaşıldıktan sonra girişimci ile girişim kavramları arasında bağlantı kurarlar.	[!] Girişimin başkalarının gereksinimlerini karşılamak üzere, pazarı olan ve pazarda fiyatı oluşturan ekonomik mal ve hizmetler ortaya koyma ve sahibine kâr sağlama amacı güden bir faaliyetler bütünü olduğu vurgulanır. [!] Girişimci ekonomik açıdan değerlendirilir. Girişimcilik dersi ile ilişkilendirilir.
3. Tacir kavramını örneklerle açıklar.	Öğrenciler tacirin tanımını Türk Ticaret Kanunu’ndan araştırarak tacir kavramının açıklamasını yapar ve örnekler verir. Öğrencilerden iki grup oluşturularak mükellef ve tacir kimliğine sahip işletme yetkilileri ile mülakat yapılabilir ve elde edilen bilgiler sınıf ortamında paylaşılır.	[!] Tacir hukuki açıdan değerlendirilir. [!] Mülakat soruları on beşi geçmemelidir. Yakın çevrede bulunan tacir ve mükellef kimliğine sahip işletmecilerle mülakat yapmak için gezi ve gözlem yapılabilir.
4. Mükellef kavramını örneklerle açıklar.	Öğrenciler mükellef ve vergi kavramlarını tartışır. Mükellef ve vergi arasındaki ilişkiyi irdeleyerek mükellefin vergi ödemekle yükümlü olduğu sonucuna varır.	[!] Mükellef vergi açısından değerlendirilir.
5. Yönetici kavramını örneklerle açıklar.	Öğrenciler yönetici kavramı hakkındaki ön bilgilerini sınıf ortamında fısltı grupları büyük grup tartışması vb. ile tartışıp yönetici kavramının tanımına ulaşır.	

 Sınıf-okul içi etkinlik
  Okul dışı etkinlik
  İnceleme gezisi
 [!] Uyarı
  Ders içi ilişkilendirme
  Diğer derslerle ilişkilendirme
  Ölçme ve değerlendirme

I. ÜNİTE: İŞLETME İLE İLGİLİ KAVRAMLAR		
KAZANIMLAR	ETKİNLİK İPUÇLARI	AÇIKLAMALAR
6. Yöneticinin özelliklerini sıralar.	Öğrenciler yöneticinin özelliklerini kavramak için tanımış oldukları yöneticilerin isimlerini ve özelliklerini kâğıda yazarlar. Gönüllü öğrenciler yazdıklarını sınıf ortamında paylaşırlar ve tartışırlar. Yöneticinin özelliklerini kavrarlar. Öğrencilerden alınan bilgiler doğrultusunda liderlik kavramı üzerinde durularak, liderlik konusuna giriş yapılır.	[!]Yönetici ve lider arasındaki farklara değinilir. ☐T.C. inkılap tarihi ve Atatürkçülük dersiyle ilişkilendirilir.
7. Yönetici ve lider arasındaki farkları açıklar.	Öğrenciler yönetici ve liderlik konusunda araştırma yapar. Yapmış oldukları araştırmanın sonuçlarını diğer öğrencilerle paylaşarak tartışırlar. Yönetici ve lider arasındaki belirgin farklılıklar tahtaya yazılır. Sonuç olarak öğrenciler her liderin bir yönetici olduğunu ancak her yöneticinin lider olamayacağı fikrine sahip olurlar. Mustafa Kemal Atatürk’ün liderlik ve yöneticilik özellikleri ile ilgili kompozisyon yazdırılır.	
8. İhtiyaç kavramını örneklerle açıklar.	Öğrenciler “İhtiyaçlarımız” başlığı altında ihtiyaçlarımızı sıralar. Daha sonra bu ihtiyaçları öncelik sırasına göre dizerler. Bu sıralamada zorunlu ihtiyaçlar ve zorunlu olmayan ihtiyaçlar ortaya çıkarılır. Zorunlu olan ihtiyaçların birincil ihtiyaçlar, zorunlu olmayan ihtiyaçların da ikincil ihtiyaçlar olduğu ortaya konur.	[!]Birincil ve ikincil ihtiyaçlar vurgulanır.
9. İhtiyaçları önem sırasına göre sınıflandırır.	Öğrenciler ihtiyaçlarını kâğıda sıralarlar. Bu ihtiyaçlardan hangilerinin birincil, hangilerinin ikincil ihtiyaç olduğunu belirtir. Gönüllü öğrenciler sınıf ortamında bu bilgileri paylaşırlar.	
10. Maslow’un İhtiyaçlar Hiyerarşisine göre ihtiyaçları sınıflandırır.	Maslow’un “İhtiyaçlar Hiyerarşisi” şemasına uygun olarak ihtiyaçlar önem sırasına göre sıralanır ve önceliklerine göre karşılaştırılır.	[!]Maslow’un “İhtiyaçlar Hiyerarşisi” incelenir. ☐Sosyoloji dersinin ilgili konularıyla ilişkilendirilir.
11. Verimlilik kavramını örneklerle açıklar.	Öğrenciler “verimlilik” kavramını açıklamak ve kavramak için araştırma yaparlar. Verimlilikle ilgili broşür, gazete manşetleri gibi yazılı ve görsel materyalleri sınıf ortamına getirerek paylaşırlar. Verimlilikle ilgili düşüncelerini sınıf ortamında tartışırlar. Bu paylaşım ile verimlilik kavramının tanımına ulaşırlar.	[!] Verimlilik kavramı üzerinde durulur. [!] Türkiye Millî Prodüktivite Merkezi hakkında öğrencilere araştırma yaptırılır. [!]İşletmelerde verimliliği açıklamak için ham madde, sermaye, emek kavramları üzerinde durulur. ☐Türkçe dersi ile ilişkilendirilerek “verimlilik” konusunda öğrencilerden yüz kelimelik kompozisyon yazmaları istenir.

I. ÜNİTE: İŞLETME İLE İLGİLİ KAVRAMLAR		
KAZANIMLAR	ETKİNLİK İPUÇLARI	AÇIKLAMALAR
12. Verimli bir kişi ile verimli bir işletme arasındaki ilişkiyi açıklar.	Öğrenciler verimli bir kişinin özellikleri ile verimli bir işletmenin özelliklerini karşılaştırır. Verimli bir kişi ile verimli bir işletme arasında ilişki kurulur. Verimli çalışan kişilerin, çalıştıkları iş yerlerinin verimli hâle gelmesinde büyük katkıları olduğu sonucuna ulaşılır.	[!] Verimlilikle ilgili Millî Prodüktivite Merkezi İnternet sitesi ziyaret edilir. Verimlilik Dergisi ve Anahtar Dergisi incelenir.
13. Millî Prodüktivite Merkezinin işlevlerini açıklar.	Öğrenciler Türkiye Millî Prodüktivite Merkezi hakkında araştırma yaparlar. Araştırma sonucu elde edilen bilgiler sınıfta paylaşılır. Öğrenciler Millî Prodüktivite Merkezinin önemini ve görevini; resmi ve özel sektörlerdeki müessese ve işyerlerinde verimi artıracak ve israfı önleyecek metotları tespit etmek ve bunların uygulama imkânlarını araştırmak, uygulamayı izleyerek gerekli tavsiyelerde bulunmak şeklinde kavrar ve Türkiye Millî Prodüktivite Merkezinin önemi örneklerle açıklar.	[!] Millî Prodüktivite Merkezinin görev alanlarına değinilir. [!] Millî Prodüktivite Merkezi yayınlarından yararlanılır.
14. Üretim kavramını örneklerle açıklar.	Öğrenciler “Üretim nedir?” sorusunu tartışarak vermiş oldukları cevaplar doğrultusunda üretim kavramı sınıf ortamında irdeler. Ham maddenin mamul madde oluncaya kadar geçirmiş olduğu evreler ve üretime etki eden etmenler hakkında araştırma yaparlar. Araştırma sonucunda elde elden bilgiler sınıf ortamında tartışılır. Üretim kavramının kavratılması için yakın çevrede bulunan bir üretim tesisine gezi düzenlenir. Öğrenciler üretim kavramının tanımına ulaşır.	[!] Üretim kavramı ile birlikte üretim faktörlerine değinilir. [!] Müteşebbis-kâr, sermaye-faiz, toprak-rant, emek-ücret kavramlarına değinilir. Yakın çevrede bulunan üretim tesislerine gezi düzenlenir.
15. Üretimin faktörlerini sıralar. 16. Üretime yönelik işletmelerin ülke ekonomisine katkısını değerlendirir.	Öğrenciler yakın çevrelerinde bulunan üretim tesislerini gezer. Tesislerin yetkililerinden üretim faktörleri ve üretimin ülke ekonomisine katkıları konusunda bilgiler alırlar. Yapılan gezi ve inceleme sonucu üretime etki eden faktörler ile yapılan üretimin ülke ekonomisine katkısı öğrencilerce tartışılır. Öğrenciler, gezilen ve gözlenen işletmenin ülke ekonomisine katkısı hakkında görüş ve önerilerini sunar.	Türkçe dersi ile ilişkilendirilerek öğrencilerden “üretime yönelik işletmelerin ülke ekonomisine katkısı” konusunda yüz kelimelik kompozisyon yazmaları istenir.
17. Tüketim kavramını örneklerle açıklar.	Öğrenciler yanlarında bulunan eşyaların neler olduğunu söyler. Örnek olarak her öğrenci eline bir kurşun kalem alır. Bu kalemin nasıl üretildiği hakkında fikri olan öğrenciler görüşlerini belirtir. Kurşun kalemin esas amacının öğrencilerin ihtiyaçlarını karşılamak ve bu ürünü tüketmelerini sağlamak olduğu fikrine varılır.	
18. Mal kavramını örneklerle açıklar.	Kurşun kalem yapımı için ham madde olarak ağaç ve kurşun madeni ele alınır. Mal kavramı olarak kurşun madeni örnek gösterilir. Öğrenciler sınıfta nefes almadan kısa bir süre dururlar. Aldıkları nefes için bir bedel ödeyip ödemedikleri konusunda tartışılır. Alınmış olunan kalem için bedel ödeyip ödemedikleri konusunda fikir belirtirler. Alınan nefes ile alınan kalemin bedelleri arasında karşılaştırma yapılır. Bedel ödedikleri kalemin ticari bir değer olduğu ve mal olarak adlandırıldığı sonucuna ulaşılır.	[!] Malın iktisadi bir değer olduğu ve karşılığında mutlaka bir bedel ödendiği vurgulanır.

 Sınıf-okul içi etkinlik
  Okul dışı etkinlik
  İnceleme gezisi
 [!] Uyarı
  Ders içi ilişkilendirme
  Diğer derslerle ilişkilendirme
  Ölçme ve değerlendirme

I. ÜNİTE: İŞLETME İLE İLGİLİ KAVRAMLAR		
KAZANIMLAR	ETKİNLİK İPUÇLARI	AÇIKLAMALAR
19. Hizmet kavramını örneklerle açıklar. 20. Fayda kavramını örneklerle açıklar.	👤 Öğretmen sınıfta ne iş yaptığını sorar. Öğrencilerden alınan cevaplar sıralanır. Bu sıralamada hizmetin soyut bir kavram olduğu, saklanmadığı ve üretildiği andan itibaren hemen tüketildiği gibi cevapların hizmet kavramını oluşturduğu fark ettirilir. Öğretmenin görevinin öğrencilerin öğrenme ihtiyaçlarını karşıladığından yola çıkılarak ihtiyaçları karşılama düzeyinin faydayı oluşturduğu fark ettirilir.	[!] Hizmetin anında tüketilen dayanıklı olmayan ve gözle görülmeyen bir kavram olduğu belirtilir. [!] Mal ve hizmetten kişinin elde ettiği tatminin fayda olduğu vurgulanır.
21. TSE'nin görevlerini sıralar.	👤/👤 Öğrenciler tarafından sınıfa ulusal ve uluslararası standart kuruluşlarının amblemlerini içeren ürünler getirilir. Bu amblemleri daha önce görüp görmedikleri, gördülerse nerelerde gördükleri üzerinde konuşulur. Bazı ürünlerde bu amblemlerin olup olmamasının neyi ifade ettiği beyin fırtınası tekniği kullanılarak öğrenciler tarafından bulunmaya çalışılır. Gazete kupürü ve ilanlardan da yararlanılır. Öğrenciler tarafından sınıfa üzerinde TSE amblemi bulunan ürünler getirilir. TSE'nin açılımı yapılır ve önemi belirtilir. Öğrenciler İnternette konuyla ilgili arama ve tarama çalışması yaparak elde ettikleri bilgileri paylaşırlar.	[!]TSE'nin görev ve sorumlulukları üzerinde durulur. 📍 Yakın çevrede bulunan Türk Standartları Enstitüsü şubeleri vb. kuruluşlara gezi düzenlenir.
22. ISO'nun görevlerini sıralar.	👤 Öğrenciler ISO'nun ne anlama geldiği ve görevlerinin ne olduğu konusunda araştırma yaparlar. ISO'nun görevleri hakkında toplanmış bilgiler ve Uluslararası Standartları Organizasyonu ile ilgili gazetelerde ve medyada çıkan haberlerle ilgili bilgiler sınıf ortamında paylaşırlar. ISO'nun görevleri hakkında bilgiye sahip olunur.	[!] ISO'nun kapsamı ve sorumlulukları üzerinde durulur.
23. CE'nin görevlerini sıralar.	👤/👤 Öğrenciler iki gruba ayrılır. Gruplardan biri CE'nin açılımı ile ilgili İnternette araştırma yaparlar. Diğer grup ise CE'nin görevlerini araştırırlar. Topladıkları bilgileri sınıf ortamında arkadaşlarına sunarlar. Öğrenciler; CE işareti, Avrupa Birliği'nin teknik mevzuat uyumu çerçevesinde geliştirilen ve ürünün asgari güvenlik koşullarına sahip olduğunu gösteren bir uygunluk işareti olduğunu ve bu işaretin, kalite güvencesine ilişkin olmadığını öğrenirler. Ayrıca CE'nin sadece ürünün temel gerekler olarak tanımlanan ve insan sağlığı, can ve mal güvenliği, hayvan ve bitki yaşamı ile sağlığı ve çevreyle tüketicinin korunması açısından asgari güvenlik koşullarına uygun olduğunu gösteren bir işaret olduğunu kavrar.	[!] CE'nin kapsamı ve sorumluluklarına değinilir.

👤 Sınıf-okul içi etkinlik   👤 Okul dışı etkinlik   🚌 İnceleme gezisi   [!] Uyarı   ↻ Ders içi ilişkilendirme   📖 Diğer derslerle ilişkilendirme   📊 Ölçme ve değerlendirme

II. ÜNİTE: İŞLETMENİN AMACI VE DİĞER BİLİMLERLE İLİŞKİSİ		
KAZANIMLAR	ETKİNLİK İPUÇLARI	AÇIKLAMALAR
1. İşletmenin genel amaçlarını sıralar.	Öğrenciler yakın çevrelerinde bulunan veya basın yayın yoluyla tanımış oldukları işletmelerin isimlerini defterlerine yazarlar. Bu işletmelerin genel ve özel amaçlarını sıralarlar. Öğrenciler işletmelerin genel amaçlarını; • Kâr elde etme, • Topluma hizmet etme, • İşletmenin varlığını devam ettirmesi olarak yazar.	[!]İşletmenin temel amaçları ve işlevleri üzerinde durulur.
2. İşletmenin özel amaçlarını sıralar.	Öğrenciler işletmelerin genel ve özel amaçları ile ilgili yazmış oldukları notlardan özel amaçlarla ilgili olarak; • Personeline yeterli ücret vermek, • Tüketicilere nitelikli mal ve hizmet sunmak, • Uzun vadeli büyümeyi hedef haline getirmek vb. sonuçlara ulaşır. Bu amaçlar üzerinde tartışılır ve yakın çevreden örnekler verilir.	[!]İşletmenin özel amaçları üzerinde durulur.
3. İşletme biliminin ekonomi bilimiyle ilişkisini açıklar.	Öğrenciler “İşletme dersi sizce hangi bilimlerle yakından ilişkilidir?” sorusuna beyin fırtınası, fırtına grupları ve küme çalışması vb. yöntem ve tekniklerle cevap arar. Öğrenciler kavram haritası tekniğini kullanarak işletme biliminin ilişki içinde bulunduğu düşünülen bilimleri tahtaya yazar. Her öğrenci, işletmenin ilişkili olduğu bilim dalıyla neden ilişkili olduğunu söyler ve karşısına ilişki biçimi yazar. Öğrenciler kavram haritası ışığında ekonomi biliminin; toplumdaki kaynakların verimli olarak kullanılmasını ve bu kaynakların nasıl bir araya getirilebileceğini incelediği; işletmelerin de ekonomi biliminin temel ilkelerinden yararlanarak insan ihtiyaçlarına cevap verecek şekilde mal ve hizmet üretmek amacıyla kıt kaynakların en verimli ve etkili şekilde kullanılabilmesi gerektiği yargısına ulaşırlar.	[!]İşletmenin diğer bilimlerle ilişkisi vurgulanır. ☐Ekonomi ve girişimcilik dersleri ile ilişkilendirilir.

 Sınıf-okul içi etkinlik
  Okul dışı etkinlik
  İnceleme gezisi
 [!] Uyarı
 ↻ Ders içi ilişkilendirme
 ☐ Diğer derslerle ilişkilendirme
 📊 Ölçme ve değerlendirme

II. ÜNİTE: İŞLETMENİN AMACI VE DİĞER BİLİMLERLE İLİŞKİSİ		
KAZANIMLAR	ETKİNLİK İPUÇLARI	AÇIKLAMALAR
4. İşletme biliminin davranış bilimleri ile ilişkisini açıklar.	🏠 Öğrenciler davranış bilimleri ile işletme biliminin ilişkisini anlamak ve açıklamak için yazılı kaynaklardan, İnternet'ten, gazete kupürlerinden yararlanır. Elde edilen materyaller sınıf ortamına getirilerek iyi ve kötü örnekler üzerinde tartışma tekniği kullanılarak işletme ve davranış bilimleri arasındaki ilişkiyi anlamaya ve açıklamaya çalışırlar.	☒ Psikoloji ve sosyoloji dersleri ile ilişkilendirilir.
5. İşletme biliminin hukuk bilimiyle ilişkisini açıklar.	🏠 Öğrenciler; işletme biliminin hukuk bilimi ile ilişkisini açıklamak için gazete kupürlerinden, görsel medyadan iyi ve kötü örnekler üzerinde çalışma ve araştırma yapar. Yaptıkları çalışmalar ve araştırmalar sonucunda hukuk kurallarına uyma zorunluluğunun farkına varırlar. Bu durumda da öğrenciler işletmenin hukuk bilimi ile ilişkisinin kaçınılmaz hâle geldiğini görürler. Öğrenciler, işletmenin hukuk dersi ile ilişkisini iyice kavrayabilmek için güncel konularla ilgili medyada ortaya çıkan şirketleri örnek gösterirler.	[!] Hukuk biliminin tanımı yapılır.
6. İşletme biliminin istatistik bilimiyle ilişkisini açıklar.	🏠 İşletmenin bir diğer ilişkisi istatistik bilimi ile ilgilidir. Sınıf içinde öğrencilerle birlikte bir işletme kurulur. İstatistik bilimindeki tahmin yöntemlerinden ve istatistik biliminin verilerinden yararlanılarak bu işletmenin üretim ve tüketim miktarı gibi sayısal verilerine ulaşılabileceği tespit edilir.	[!] İstatistik biliminin tanımı yapılır.

🏠 Sınıf-okul içi etkinlik   🏠 Okul dışı etkinlik   🚌 İnceleme gezisi   [!] Uyarı   ↻ Ders içi ilişkilendirme   ☒ Diğer derslerle ilişkilendirme   📊 Ölçme ve değerlendirme

III. ÜNİTE: İŞLETME TÜRLERİ		
KAZANIMLAR	ETKİNLİK İPUÇLARI	AÇIKLAMALAR
1. İşletmeleri üretilen mal ve hizmet çeşidine göre sınıflandırır.	🏠 Öğrenciler çevrelerinde bulunan işletmeleri sıralar ve tartışır. Bu sıralamada üretilen mal ve hizmet çeşidine göre işletmelerin özellikleri karşılarına yazılır.	[!] Üretilen mal ve hizmet, çeşidine göre endüstri-ticaret-hizmet şeklinde sınıflandırılır.
2. Sanayi sektöründeki işletmelerin özelliklerini açıklar.	🏠/🚌 Yakın çevrede bulunan sanayi işletmesine ait bir kuruluş öğrenciler tarafından gezilir. Yaptıkları gözlem sonuçlarını sınıf ortamında tartışır. Sanayi sektöründeki işletmelerin özelliklerine ulaşırlar.	🚌 Yakın çevrede bulunan üretim tesisine gezi düzenlenebilir.
3. Sanayi sektöründeki işletmelere örnek verir.	🏠/🚌 Öğrenciler yazılı ve görsel basından faydalanarak sanayi alanında faaliyet gösteren işletmelere örnek verirler. Öğrenciler konuyla ilgili ünite köşesi oluşturarak gazete ve dergilerden konuyla ilgili işletmelerin resim, afiş gibi kupürlerini asar.	🚌 Yakın çevrede bulunan üretim tesisine gezi düzenlenebilir.
4. Hizmet sektöründeki işletmelerin özelliklerini açıklar.	🏠 Öğrenciler İnternet'ten yararlanarak hizmet sektöründe faaliyet gösteren işletmelerin faaliyet alanlarını araştırır. Buradan hareketle hizmet sektöründeki işletmelerin özelliklerine ulaşırlar.	
5. Hizmet sektörlerini sıralar.	🏠 Öğrenciler çevrelerinde bulunan hizmet sektörü türüne örnek olabilecek işletmeleri sıralarlar. Hizmet sektöründe faaliyet gösteren işletmelere sağlık kuruluşlarını, eğitim hizmetlerini ve belediyeleri örnek olarak verirler.	[!] Hizmet kavramı üzerinde durulur.
6. Tarım sektöründeki işletmelerin özelliklerini açıklar.	🏠 Öğrenciler tahtaya zirai ve hayvansal ürünleri yazarlar. Bu ürünlerden yola çıkarak tarım sektöründe faaliyet gösteren işletmelerin özelliklerine ulaşırlar.	
7. İşletmeler arasındaki temel farklılıkları belirtir.	🏠 Öğrenciler, üretilen mal ve hizmet türüne göre işletmeleri, sanayi, tarım ve hizmet işletmeleri olarak sıralarlar. Bu işletmelerin ürettikleri ürünlere ve gerçekleştirdikleri faaliyetlere göre aralarındaki temel farklılıkları belirtirler.	

Sınıf-okul içi etkinlik
 Okul dışı etkinlik
 İnceleme gezisi
 [!] Uyarı
 Ders içi ilişkilendirme
 Diğer derslerle ilişkilendirme
 Ölçme ve değerlendirme

III. ÜNİTE: İŞLETME TÜRLERİ		
KAZANIMLAR	ETKİNLİK İPUÇLARI	AÇIKLAMALAR
8. Özel işletmelere örnekler verir. 9. Özel işletmelerin özelliklerini belirtir.	📖 Öğrenciler sermayelerine göre işletmeler denilince hafızalarında ne gibi bilgilerin canlandığını sınıf ortamında tartışır. Bu konu ile ilgili olarak beyin fırtınası yaparlar. Ortaya çıkan fikirler tahtaya yazılır. Varsa yakın çevrede bulunan işletmeler ile tanınmış ulusal şirketler ve uluslararası şirketler tahtaya sıralanır. Öğrenciler bildikleri büyük şirketlerden birkaçını örnek verir. 👤 Öğrenciler özel işletmelerin kâr elde etmeyi hedefleyen, devamlılığı ve sürekli büyümeyi amaçlayan işletmeler olduğu sonucuna varırlar.	[!] Kamu işletmelerinden İktisadi Devlet Teşekkülleri, Kamu İktisadi Kuruluşları ve Yerel Yönetim İşletmeleri üzerinde durulur. [!] Özel İşletmelerle ilgili gazete ve dergi kupürlerinden faydalanılır.
10. Kamu işletmelerinin ekonominin gelişmesi açısından önemini açıklar.	📖 Öğrenciler Cumhuriyetimizin ilk yıllarında kamunun açmış olduğu işletmelerle ilgili araştırma yaparlar. Buldukları bilgileri sınıfta paylaşırlar. Bu işletmelerin ülke ekonomisinin gelişmesine sağladığı katkılar ortaya konur. Bu işletmelerin o dönemde ekonominin lokomotif olduğu sonucuna ulaşılır.	📅 T.C. inkılap tarihi ve Atatürkçülük dersiyle ilişkilendirilir.
11. Yabancı sermayeli işletmelere örnekler verir.	📖 Öğrenciler ülkemizde de faaliyet gösteren yabancı sermayeli kuruluşlara örnekler verir. Bu işletmelerin benzer ve farklı yönlerini tartışarak yabancı sermayeli işletmelerin faaliyetlerini ve kuruluş amaçlarını açıklarlar.	[!] Yabancı sermayeli işletmeler konusunda 6224 sayılı Yasa'ya göre kurulanlar, 6326 sayılı Petrol Yasası'na göre kurulanlar, 1567 sayılı Yasa'ya göre kurulanlar ve uluslararası antlaşmalara göre kurulanlar üzerinde durulur.
12. Sermayelerine göre işletmeleri özellikleri açısından karşılaştırır.	👤 Öğrenciler sermayelerine göre işletmeleri karşılaştırarak bu işletmelerin benzer ve farklı yönlerini tespit edip özel, kamu ve yabancı sermayeli işletmelerin özelliklerini belirler.	[!] Sermayelerine göre işletmelerin nasıl kurulduğu ve özellikleri dikkate alınır.
13. Tek kişi işletmeler kavramını açıklar. 14. Tek kişi işletmelere örnek verir.	👤 Öğrenciler çevrelerinde bulunan bir bakkal hakkında bilgi toplarlar. 📖 Topladıkları bu bilgileri sınıf ortamında sunarlar. Bakkal örneğinden hareketle öğrenciler tek kişi işletmeler kavramını açıklarlar. 📖 Öğrenciler tek kişi işletmelere örnek olarak mahallelerindeki bakkalı, herhangi bir atölyeyi örnek verirler ve çevrelerinde var olan diğer tek kişi işletmeleri sıralarlar.	[!] Tek kişi işletmelerin nasıl kurulduğu üzerinde durulur. ↻ 1. ünitenin 2, 3 ve 4. kazanımı ile ilişkilendirilir.
15. Ortaklık kavramını açıklar.	📖 Öğrenciler ortaklık kavramından ne anladıkları konusunda karşılıklı tartışarak fikirlerini sınıf ortamında dile getirirler. İki veya daha fazla kişinin belli bir amaca yönelik olarak bir araya gelmeleri üzerinde tartışılır. İki veya daha fazla kişinin bir araya gelerek belli bir konuda faaliyet göstermelerinin ortaklık olarak adlandırıldığı sonucuna ulaşılır.	

📖 Sınıf-okul içi etkinlik   👤 Okul dışı etkinlik   🚌 İnceleme gezisi   [!] Uyarı   ↻ Ders içi ilişkilendirme   📅 Diğer derslerle ilişkilendirme   📊 Ölçme ve değerlendirme

III. ÜNİTE: İŞLETME TÜRLERİ		
KAZANIMLAR	ETKİNLİK İPUÇLARI	AÇIKLAMALAR
16. Ortaklık çeşitlerini sıralar. 17. Şahıs şirketlerine örnekler verir. 18. Sermaye şirketlerine örnekler verir.	Öğrenciler ortaklıklarda ya emeğin ve gayretin ya da sermayenin ön plana çıktığını ve ortaya konulan emek ya da sermayeye göre ortaklıkların farklı şekillerde adlandırıldığını ifade ederler ve ortaklık çeşitlerini söylerler. Öğrenciler edindikleri bilgilere göre şahıs şirketleri olan kolektif şirket ile adi komandit şirketlere örnekler verirler. Öğrenciler gerek çevrelerinde bulunan gerekse basın-yayın organlarından takip ettikleri birer sermaye şirketi olan limitet şirketlere ve anonim şirketlere örnekler verirler.	[!] Ortaklıklar, şahıs şirketleri (adi komandit şirket, kolektif şirket) sermaye şirketleri (sermayesi paylara bölünmüş komandit şirket, limitet şirket, anonim şirket) olarak sınıflandırılır. [!]Çevrede bulunan veya ismi çok duyulan işletmeler dikkate alınır.
19. Kâr amacı güden işletmelerin özelliklerini açıklar.	Öğrenciler, kâr amacı güden işletmelerde gezi, gözlem ve incelemelerinde bulunur. Öğrenciler yapmış oldukları gezi ve gözlem sonuçlarını sınıf ortamında arkadaşlarına sunarlar. Bu sunudan yararlanan tüm öğrenciler kâr amacı güden işletmelerin özelliklerini sıralarlar.	Yakın çevrede bulunan işletmelere gezi düzenlenebilir.
20. Kâr amacı güden işletmelere örnekler verir.	Öğrenciler kâr amacı güden işletmelerin özelliklerini göz önünde bulundurarak bu tür işletmelere örnekler verirler. Öğrenciler kavram haritası oluşturarak çevrede bulunan işletmelerin isimlerini sıralarlar. Buradan bakkal, market, otel, tamirhane vb. işletmelerin kâr amaçlı işletmeler olduğu kavranır.	
21. Kâr amacı gütmeyen işletmelerin özelliklerini açıklar.	İki gruba ayrılan öğrencilerden 2. grup kâr amacı gütmeyen işletme, kooperatif, kamu yararına çalışan dernek ve vakıflarda gezi, gözlem ve incelemelerde bulunur. Yapmış oldukları gezi ve gözlem sonuçlarını sınıf ortamında diğer arkadaşlarıyla paylaşırlar. Paylaşılan bu bilgilerden yararlanılarak kâr amacı gütmeyen işletmelerin özelliklerini sıralar.	Yakın çevrede bulunan işletmelere gezi düzenlenebilir.
22. Kâr amacı gütmeyen işletmelere örnek verir.	Kızılay, Yeşilay Derneği, TEMA Vakfı vb. kâr amacı gütmeyen işletmelere örnekler verilerek bu işletmelerin amaçları açıklanır.	

 Sınıf-okul içi etkinlik
  Okul dışı etkinlik
  İnceleme gezisi
 [!] Uyarı
 ↻ Ders içi ilişkilendirme
 ☐ Diğer derslerle ilişkilendirme
 📋 Ölçme ve değerlendirme

III. ÜNİTE: İŞLETME TÜRLERİ		
KAZANIMLAR	ETKİNLİK İPUÇLARI	AÇIKLAMALAR
23. Kooperatif kavramını açıklar.	🏠 Öğrenciler, kooperatif kavramının ne anlama geldiği hakkında beyin fırtınası yaparlar. Konut kooperatifleri ile fındık üreticileri kooperatifleri örnekleri üzerinde tartışarak kooperatif kavramına ulaşırlar. Kooperatiflerin amaçları ve fonksiyonlarını söylerler.	[!] Kooperatifçilik Kanunu hakkında bilgi verilir.
24. Kooperatif türü işletmelerin çeşitlerini sıralar.	🏠 Öğrencilerden kooperatif çeşitlerini çalışma kâğıdına yazmaları istenir. Yazmış oldukları bilgileri sınıfta okurlar. Öğrencilerin aktardıkları bilgilerden hareketle kooperatif çeşitlerine ulaşılır.	
25. Kamu yararına çalışan dernek ve vakıfları sıralar.	🏠 Öğrenciler kamu yararına çalışan dernek ve vakıflara örnekler verirler. Sıraladıkları bu örneklerdeki dernek ve vakıfların ortak özelliklerini ve amaçlarını söylerler.	[!] Kamu yararına faaliyet gösteren dernek ve vakıfların faaliyetlerini sürdürebilmeleri için bünyelerinde kâr amacı güden işletmeler kurduklarına değinilir.
26. Kamu yararına çalışan dernek ve vakıfların bünyesindeki iktisadi işletmelerin fonksiyonlarını açıklar.	🏠 Öğrencilere Kızılay'ın faaliyetlerini sürdürebilmesi için maddi kaynakların hangi yollardan temin edildiği konusunda açık uçlu sorular sorulur. Bu sorulara verilen cevaplardan kamu yararına çalışan dernek ve vakıfların bünyesindeki iktisadi işletmelerin bu dernek ve vakıflara maddi kaynak sağlama fonksiyonunu gerçekleştirdiğine ulaşılır.	[!] Kızılay Derneğinin maden suyu üretimi örnek gösterilir. ☐ Coğrafya dersinin ilgili konularıyla ilişkilendirilir.

Sınıf-okul içi etkinlik
 Okul dışı etkinlik
 İnceleme gezisi
 [!] Uyarı
 ↻ Ders içi ilişkilendirme
 ☐ Diğer derslerle ilişkilendirme
 📊 Ölçme ve değerlendirme

IV. ÜNİTE: İŞLETMELERİN KURULUŞ YERİ SEÇİMİ VE KURULUŞU		
KAZANIMLAR	ETKİNLİK İPUÇLARI	AÇIKLAMALAR
1. İşletmelerin kuruluş yeri seçimine etki eden faktörleri açıklar.	Öğretmen gösteri yöntemini kullanarak Türkiye haritasını tahtaya asar. Harita üzerinde Türkiye’deki işletmelerin yoğun olduğu bölgeleri gösterirler ve neden bu bölgelerdeki işletmelerin diğer bölgelere göre daha yoğun olduğunu tartışır. Elde ettikleri sonuçlara dayanarak işletmenin kuruluş yeri seçimine etki eden faktörlere ulaşırlar.	[!] Kuruluş yerinin seçiminde ham madde, ulaştırma, pazara yakınlık, iş gücü (emek), enerji ve yakıt, su, iklim koşulları, atıkların atılması, özendirme (teşvik) önlemleri, yerel yönetim imkânları üzerinde durulur. Coğrafya dersinin ilgili konularıyla ilişkilendirilir.
2. İşletmelerin kuruluşunda yerel yönetim işlemlerini sıralar.	Öğrenciler gruplara ayrılarak bir grup öğrenci iş yeri açılırken belediyelere ne tür başvuruların yapılması gerektiğini araştırır. Yaptıkları araştırma sonuçlarını sınıf ortamında arkadaşlarına sunarlar. Yapılan sunuya göre öğrenciler herhangi bir iş yeri açılırken belediyelerde ne tür işlemlerin yapılması gerektiğini söylerler.	
3. İşletmelerin kuruluşunda maliyeye ilgili işlemleri sıralar.	Gruplara ayrılan öğrencilerden diğer bir grup vergi dairesine giderek burada ilgili kişilerden işletmenin kuruluşu ile ilgili aşamalar, yapılacak başvurular ve düzenlenecek evraklarla ilgili bilgi toplarlar. Topladıkları bilgileri sınıf ortamında arkadaşlarıyla paylaşırlar. Paylaşılan bu bilgilerden elde ettikleri verilere göre işletmelerin kuruluş aşamasında vergi dairelerine nasıl başvuru yapılacağını ve düzenlenmesi gereken evrakların neler olduğunu söylerler.	
4. İşletmelerin kuruluşunda sosyal güvenlik kurumlarına ait işlemleri sıralar.	Üçüncü grup sosyal güvenlik kurumlarından bilgi toplayarak topladıkları bilgileri sınıf ortamında arkadaşlarına aktarırlar. Öğrenciler bu aktarılan bilgilerin ışığında işletmelerin kuruluş aşamasında sosyal güvenlik kuruluşlarında yapılması gereken işlemleri söylerler.	
5. İşletmelerin meslek kuruluşlarına üye olmasının gerekliliğini açıklar.	Öğrenciler bildikleri meslek kuruluşlarını söylerler. Bu meslek kuruluşlarına üye olmanın getirdiği avantajlar hakkında fikirlerini söylerler. Söylenenlerden yola çıkarak meslek kuruluşlarına üyeliğin gerekliliğini açıklarlar.	[!] İşletmelerin kuruluş aşamasında işletme sahiplerinin; vergi dairesi, sosyal güvenlik kurumu, belediye ve meslek kuruluşları ile ilgili yapacakları işlemler üzerinde durulur.

V. ÜNİTE: İŞLETMELERİN FONKSİYONLARI		
KAZANIMLAR	ETKİNLİK İPUÇLARI	AÇIKLAMALAR
1. Yönetim kavramını açıklar.	Öğrenciler yönetim kavramı hakkındaki bilişsel giriş ve hazır bulunuşluk düzeylerini belirlemek amacıyla “Yönetim nedir?” sorusuna cevap arar. Elde edilen cevaplarla işletme yönetimi arasında ilişki kurulmaya çalışılır. Öğrencilerden işletmenin yönetilmesi denilince akıllarına gelen düşünceleri söylemeleri istenir.	1. ünitenin 5, 6 ve 7. kazanımı ile ilişkilendirilir.
2. Yönetimin fonksiyonlarını açıklar.	İşletmelerin etkili ve verimli bir şekilde yönetilmediği zaman işletmede ne gibi problemlerin ortaya çıkabileceği sorulur. Buradan elde edilen sonuçlara göre işletmede planlamanın, organizasyonun, yürütmenin ve denetimin önemi vurgulanarak öğrencilerin yönetimin fonksiyonları hakkında da bilgi sahibi olmaları sağlanır. Yakın çevrede bulunan işletmelerden birini ziyaret ederek başarılı olmada yönetim fonksiyonlarının önemi araştırılır. Örnek olay analizi yapılarak öğrencilerden daha önce açılmış, bir süre sonra kapatılmış işletmelerin kapatılış nedenlerinin araştırılması istenilir. Sonuçlar sınıf ortamında tartışılır. Yönetimin hangi fonksiyonları yerine getirmediğinde kapatılmayı zorunlu hâle geldiği tartışılır.	[!] Ailesel, siyasal ve profesyonel yönetimlere değinilir. [!] Klasik, neo-klasik ve modern yönetim teorisine değinilir. [!] Yakın çevrede bulunan işletmeleri ziyaret etmeden önce hangi soruların sorulacağı listelenir. Yakın çevrede bulunan işletmelere gezi düzenlenebilir.
3. Finansman ve finansmanla ilgili kavramları açıklar.	Öğrencilere “Ailenizin gelirleri ve giderleri nasıl karşılanıyor?” sorusu sorulur. Öğrencilerden gelen cevaplar tahtaya yazılır. Bu yöntemle finansman kavramının tanımına ulaşılır. Öğrenciler finansman ve işletme arasındaki ilişkiyi kavramak için finansman çeşitleri ve finansman kaynaklarının neler olduğu konusunda araştırma yapar. Bir grup öğrencinin, yakın çevrede bulunan bir kuruluşun müdüründen finansman konusunda, görüşme tekniği kullanılarak bilgi almaları sağlanır.	Yakın çevrede bulunan işletmelere gezi düzenlenebilir. Ekonomi dersinin ilgili konularıyla ilişkilendirilir.
4. Finansman kaynaklarını sıralar.	Öğrenciler finansman kaynaklarının neler olduğu konusunda beyin fırtınası yaparlar. Ulaştıkları bilgiler tahtaya yazılır ve tartışılır. Günümüzde sık kullanılan finansman kaynaklarına örnekler verilir.	[!] Finans, finansman, finansal yönetim, maddi varlıklar, maddi olmayan varlıklar kavramları üzerinde durulur.
5. Finansman kaynakları arasındaki farklılıkları açıklar.	Öğrenciler kredi kullanarak ev satın alma ile tüketici kredisi kullanılarak bilgisayar alımını aralarında tartışır. Tartışma sonucunda uzun vadeli ve kısa vadeli krediler hakkında sonuca ulaşırlar. Toplanan bilgiler sınıf ortamında tartışılarak finansman kaynaklarının özellikleri açıklanır.	[!] Öz kaynaklı finansman, dış kaynaklı finansman ve oto-f finansman üzerinde durulur. Ekonomi dersinin ilgili konularıyla ilişkilendirilir.

 Sınıf-okul içi etkinlik
  Okul dışı etkinlik
  İnceleme gezisi
 [!] Uyarı
  Ders içi ilişkilendirme
  Diğer derslerle ilişkilendirme
  Ölçme ve değerlendirme

V. ÜNİTE: İŞLETMELERİN FONKSİYONLARI		
KAZANIMLAR	ETKİNLİK İPUÇLARI	AÇIKLAMALAR
6. Pazar ve pazarlama kavramlarını açıklar.	🏠 Öğrenciler, işletmelerde üretilen ürünlerin satılamaması durumunda ve işletmenin karşılaştığı zorlukları araştırırlar. Ulaşılan bulgular tartışılır. İşletme için üretimin yanı sıra pazarlamanın da çok önemli olduğu sonucuna varılır.	[!]Tutundurma ve kampanya kavramları üzerinde durulur. Yazılı ve görsel medya dağıtım kanallarına da değinilir. ☐ Ekonomi ve girişimcilik dersleri ile ilişkilendirilir.
7. Pazarlamada reklamın rolünü açıklar.	🏠 / 🏢 Öğrenciler sınıf ortamına sık kullandıkları bir ürün getirirler. Bu ürünü seçme sebeplerini aralarında tartışır. Öğrenciler bu ürünleri seçerken yazılı ve görsel basında yayınlanan reklamların ne gibi etkisi olduğunu tartışır. Buradan pazarlama ve tüketimde reklamın rolü ve önemi ortaya konur.	
8. Pazarlamada satışın önemini açıklar.	🏠 Öğrenciler pazarlama ile satış arasındaki ilişkiyi aralarında tartışır. Pazarlamada amacın satış olduğu sonucuna ulaşırlar. Pazarlama faaliyetlerinin nihai amaçlarına ulaşabilmesi için üretilen ürün ve hizmetlerin müşteriye satılabilmesinin gerekliliğini kavrarlar. Örnek olarak ilaç mümessilleri, şirket temsilcileri, tezgâhtarlar örnek verilir.	↻ 1. ünitenin 9 ve 10. kazanımıyla ilişkilendirilir.
9. Pazarlamada dağıtım kanallarını açıklar.	🏠 / 🏢 Pazarlamada dağıtım kanallarını kavratmak amacıyla sınıf iki gruba ayrılır. Birinci grup üreticiden tüketiciye doğrudan satış yapan bir işletmeye gider. Diğer grup ise üretici-toptancı-perakendeci-tüketici kanalını kullanan bir işletmeye gider. Her iki grup sistemin nasıl olduğunu inceler. Aynı üründen birinci ve ikinci grup satın alır. 🏠 Sınıf ortamın da pazarlama kanalları ile ilgili elde edilen bilgiler tartışılır. Almış oldukları ürünün fiyatlarının ne olduğu sorulur ve aralarındaki fiyat farkı söylenir. Bu fiyat farkının nereden kaynaklandığı öğrencilere sorulur. Üretimden tüketime ne kadar pazarlama kanalı kullanılırsa fiyatında o kadar arttığı söylenir. İthalat ürünlerinden örnekler verilir. Yerli üretilen beyaz eşya arasındaki fiyat farkı ile yabancı üretim beyaz eşya arasındaki fiyat farkı diğer bir örneği oluşturur.	[!]Tüketici Kanunu'na değinilir. 🏢 Yakın çevrede bulunan işletmelere gezi düzenlenebilir.
10. Toptancı işletmelerin özelliklerini belirtir.	🏠 / 🏢 Öğrenciler, yakın çevrede bulunan toptancı işletmelere gezi düzenler. Yapılan gözlem ve alınan bilgilerden hareketle toptancı işletmelerinin özellikleri ortaya konur. Öğrenciler toptancıların özellikleri olarak büyük miktarlarda alım, küçük miktarlarda satım yaptıklarını, tüketiciye satış yapmadıklarını, sayı olarak daha az olduklarını, genel olarak belirli bir bölgede toplandıklarını, zamandan, paradan ve emekten tasarruf sağladıklarını kavrar.	🏢 Yakın çevrede bulunan toptancı işletmelere gezi düzenlenebilir.
11. Perakendeci işletmelerin özelliklerini belirtir.	🏠 / 🏢 Öğrenciler perakende satış yapan kişilere yöneltmek amacı ile sorular hazırlar ve bu soruları perakendecilere sorar. Sorulara alınan cevaplar sınıf ortamında paylaşılır ve perakendeci işletmelerin özelliklerine ulaşılır.	🏢 Yakın çevrede bulunan perakendeci işletmelere gezi düzenlenebilir.

🏠 Sınıf-okul içi etkinlik   🏢 Okul dışı etkinlik   🚐 İnceleme gezisi   [!] Uyarı   ↻ Ders içi ilişkilendirme   ☐ Diğer derslerle ilişkilendirme   📊 Ölçme ve değerlendirme

V. ÜNİTE: İŞLETMELERİN FONKSİYONLARI		
KAZANIMLAR	ETKİNLİK İPUÇLARI	AÇIKLAMALAR
12. Toptancı işletmelere örnek verir.	Öğrenciler sınıf ortamında çevrelerinde ticari faaliyette bulunan toptancı işletmeleri çalışma kâğıdına yazarlar. Bu örnekler sınıfa sunulur. Gıda toptancıları, inşaat malzemeleri toptancıları, hırdavat toptancıları, hazır giyim toptancıları vb. örneklerine ulaşılır.	1. ünitenin 2, 3 ve 4. kazanımlarıyla ilişkilendirilir.
13. Perakendeci işletmelere örnek verir.	/ Öğrenciler çevrelerinde faaliyet gösteren perakendeci işletmeleri araştırır. Yaptıkları araştırma sonuçlarını sınıfa sunarlar. Öğrenciler, “Ailesinde bakkal, pastane sahibi, konfeksiyoncu, dayanıklı tüketim malları vb. satan arkadaşımız var mı?” sorusuyla ortaya koydukları görüşler doğrultusunda yapılan işlerle ilgili bilgileri sınıfta paylaşır.	Yakın çevrede bulunan perakendeci işletmelere gezi düzenlenebilir.
14. Yerli malı tüketiminin ülke ekonomisine katkılarını açıklar.	Öğrenciler yerli malı tüketimi ile millî gelir arasındaki ilişkiyi kavramak amacıyla gazete ve internetten yararlanarak araştırma yaparlar. Buldukları sonuçları sınıfta tartışır. Buradan yerli malı tüketiminin ülkenin kıt kaynaklarının (sermaye, beyin göçü, bilginin yurt dışına çıkmaması), yerli üreticilerin daha fazla üretim yapması için fabrikalar kurması, istihdam alanları yaratması, dışa bağımlılığın azalması vb. özelliklerin ülke ekonomisine önemli katkılar sağladığını kavrar.	[!]Yerli malı haftasında işlenebilir. 3. ünitenin 10, 11 ve 12. kazanımıyla ilişkilendirilir. Tarih ve ekonomi derslerinin ilgili konularıyla ilişkilendirilir (Osmanlı Devleti’nin son zamanlarındaki dışa bağımlılığı üzerinde durulur).
15. Yerli malı kullanmayı alışkanlık hâline getirir.	Öğrencilerden yerli malı tüketiminin ülke ekonomisine katkısı ile ilgili bir kompozisyon yazmaları istenir. Seçilen birkaç öğrenci kompozisyonunu okur. Açıklanan fikirler sınıfta tartışılır. Buradan yerli malı tüketiminin önemi açıklanır.	Türkçe dersiyle ilişkilendirilir.
16. Üretim sisteminin öğelerini belirtir.	/ / Öğrenciler çevrelerindeki farklı nitelikteki işletmeleri ziyaret ederler ve buralarda üretim faaliyetlerini incelerler. Bir mal veya hizmet üretmek için nelerin gerekli olduğunu sorarlar. Elde ettikleri bilgileri sınıfta paylaşırlar. Bunun sonucunda ham madde, sermaye, bilgi ve emeğin ürün veya hizmete dönüşümünün üretim olarak adlandırıldığını öğrenirler. Yine bu ziyaretin sonucunda işletmelerdeki üretim faaliyetlerinde sisteminin öğeleri olarak ham madde, sermaye, bilgi ve emek gibi bir takım girdiler kullanıldığını, bu girdilerin ürün ve hizmetlere dönüştürüldüğünü ve yapılan kontrollerle sistemdeki hataların tespit edilip düzeltildiğini bilirler.	1. ünitenin 14, 15 ve 16. kazanımlarıyla ilişkilendirilir. [!] Girdi-işlem-çıktı-geri bildirim kavramları üzerinde durulur. Yakın çevrede bulunan işletmelere gezi düzenlenebilir.
17. Üretimde stok kontrolleri ölçütlerini sıralar.	/ Öğrenciler stok ve stok kontrolü ile ilgili gazete ve İnternet’ten araştırma yaparlar. Elde ettikleri verileri sınıf ortamında arkadaşları ile paylaşırlar. Stok kontrolünde, işletmenin faaliyetini kesintisiz olarak sürdürebilmesi için stoklarında en uygun miktarda ham madde, ürün vb. kalemlerin bulundurulması gerektiği sonucuna varılır.	Ekonomi dersi ile ilişkilendirilir. 1. ünitenin 8, 9 ve 10. kazanımıyla ilişkilendirilir.

V. ÜNİTE: İŞLETMELERİN FONKSİYONLARI		
KAZANIMLAR	ETKİNLİK İPUÇLARI	AÇIKLAMALAR
18. Üretimde gelir–gider ilişkisini örneklerle açıklar.	Öğrenciler aralarında grup oluşturularak yakın çevrede üretim yapan bir işletmeye gider. İşletmenin üretim faaliyetleri incelenir. Üretimde en düşük maliyet araştırması yapılır. Bu üretimden elde edilecek gelir tahminleri ilgililere sorularak öğrenilir ve bilgiler paylaşılır.	Yakın çevrede bulunan işletmelere gezi düzenlenebilir.
19. Üretilen malların sevk ve idaresini açıklar.	Öğrenciler, üretim sonucu elde edilen malların sevk ve idaresi için nasıl bir yöntem izlenmesi gerektiği konusunda beyin fırtınası tekniğiyle belirli sonuçlara ulaşır (ürüne ve iklime uygun depolar yapma, taşıma şirketleri kurma veya kiralama vb.).	[!] Depolama sistemleri üzerinde durulur.
20. Ahilik Felsefesi ile Toplam Kalite Yönetimi arasındaki ilişkiyi yorumlar.	Öğrencilerden Ahilik ve Toplam Kalite Yönetimi üzerinde araştırma yapmaları istenir. Elde edilen bilgiler sınıf ortamında paylaşılır. Ahilik Felsefesi ve Toplam Kalite Yönetimi ile Kaizen Felsefesi arasında ilişki kurulur. Her iki sistemin benzer ve farklı yönleri ortaya çıkarılır. Günümüz işletmecilik alanında her iki sisteme uygun olarak üretim yapılıp yapılmadığı öğrenciler tarafından analiz edilir.	[!] Ahilik Felsefesi üzerinde durulur. [!] Kaizen Felsefesi incelenir. [!] Ahilik Felsefesi ile Toplam Kalite Yönetiminin temel kavramları ilişkilendirilir. Felsefe ve sosyoloji derslerinin ilgili konularıyla ilişkilendirilir.
21. Üretimde kalitenin önemini örneklerle açıklar.	Öğrencilere satın almak istedikleri ürünlerde aradıkları özellikler sorulur. Alınan cevaplar sınıf ortamında tartışılır. Bu tartışmalardan kaliteli ürün, kalitesiz ürün arasındaki farklılıklar ile kaliteli ürün tercihinin önemi ortaya konur.	
22. İşletmenin niteliğine uygun personel seçimi ölçütlerini sıralar. 23. İnsan kaynaklarını etkili biçimde kullanmanın gereğini açıklar.	Ders öğretmeni okul idaresinden alacağı izin doğrultusunda çevrede bulunan bir işletmenin sahibini veya işletme müdürünü sınıf ortamına davet eder. Öğrencilerden insan kaynakları yönetimi hakkında sorular hazırlamalarını ister. Sınıfa davet edilen işletme sahibi veya işletme müdürüne aşağıdaki vb. sorular yöneltilir. • İşletmenin niteliğine uygun personel seçiminde ne gibi özelliklere dikkat edilir? • İnsan kaynakları etkili bir şekilde nasıl kullanılır? • Belirli dönemlerde performans değerlendirmesi yapılıyor mu? • İş başlangıcında personele oryantasyon eğitimi sunuluyor mu? • Gelişen ve değişen şartlara göre hizmet içi eğitim imkânı ne sıklıkta sunuluyor? Yukarıdaki sorulara alınan cevaplar doğrultusunda sınıf içinde bir değerlendirme yapılır.	[!] Türkiye İş Kurumunun görev ve sorumluluklarına değinilir. [!] İnsan kaynakları yönetiminin tarihi gelişim süreci tablo halinde verilir.

V. ÜNİTE: İŞLETMELERİN FONKSİYONLARI		
KAZANIMLAR	ETKİNLİK İPUÇLARI	AÇIKLAMALAR
24. işletmelerde AR-GE'nin önemini açıklar.	🏠 Öğrenciler otomobilleri, beyaz eşyaları ve cep telefonlarındaki değişimleri örnek göstererek işletmelerde AR-GE'nin önemini ortaya koyarlar. Öğrenciler örnek olay yöntemini kullanarak cep telefonlarının ilk üretiminden günümüze gelen gelişim sürecini açıklar. Öğrenciler AR-GE çalışmalarının değişen, gelişen ve çeşitlenen ihtiyaçlardan dolayı gerekli olduğu sonucuna ulaşırlar.	🚗 Yakın çevrede bulunan işletmelerin AR-GE birimine gezi düzenlenebilir. 🔗 Teknoloji ve Tasarım dersiyle ilişkilendirilir.
25. Araştırma çeşitlerini sıralar.	🏠/🏫 Öğrenciler, araştırma çeşitleri araştırarak derse gelir. Sınıf panosuna araştırma sonucu elde etmiş oldukları bilgileri asarlar. Bu bilgiler sınıf ortamında paylaşılır. Üniversitelerin bünyelerinde yapılan araştırmaların temel (bilimsel) araştırma olduğu, işletmelerin yapmış olduğu araştırmaların ise uygulamalı araştırmalar olduğu örneklerle ortaya konur.	[!] Temel araştırmanın bilimsel araştırma olduğu vurgulanır. [!] Uygulamalı araştırmanın daha çok işletmelerde kullanılan bir yöntem olduğu vurgulanır.

🏠 Sınıf-okul içi etkinlik   🏫 Okul dışı etkinlik   🚗 İnceleme gezisi   [!] Uyarı   ↻ Ders içi ilişkilendirme   🔗 Diğer derslerle ilişkilendirme   📋 Ölçme ve değerlendirme

VI. ÜNİTE: İŞLETMENİN SORUMLULUKLARI		
KAZANIMLAR	ETKİNLİK İPUÇLARI	AÇIKLAMALAR
1. İşletmelerin çalışanlara karşı sorumluluklarını açıklar.	Öğrenciler İş Kanunu’nu araştırarak sınıfa gelir. Araştırma sonucunda elde edilen bilgiler tahtaya yazılır. Bu çalışma sonucunda öğrenciler işletmelerin, çalışanlara karşı sorumlulukları ortaya konur.	[!] Ücret, ihbar tazminatı ve kıdem tazminatı konusuna değinilir. [!] 4857 Sayılı İş Kanunu’na değinilir.
2. İşletmelerin doğal çevreye karşı sorumluluklarını açıklar.	Sınıf içinden 3 öğrenciden oluşan iki ayrı grup oluşur ve yakın çevredeki iki farklı işletmeye giderek görüşme yöntemi ile bu işletmelerin çevreye karşı sorumluluklarının neler olduğunu, kaynakları verimli kullanıp kullanmadıklarını, ürün elde edildikten sonra ortaya çıkan zararlı atıkları etkisiz hâle getirmek için yaptıkları çalışmalar konusunda araştırma yaparlar. Elde edilen bilgiler karşılaştırılarak konunun anlaşılması sağlanır.	[!] 2872 Sayılı Çevre Kanununa değinilir.
3. İşletmelerin doğal kaynakları verimli kullanmalarının gerekliliğini açıklar.	Öğrenciler, gazete kâğıdının nasıl imal edildiği, evlerindeki okunmuş gazetelerin ne yapıldığı ve ne yapılması gerektiği örneği üzerinde tartışır. Ayrıca gazetenin ham maddesi ve temin etme yolları tartışılır. Kâğıt ham maddesinin ağaç olduğu sonucuna varılır. Bu örnekten hareketle hem işletmelerin hem de tüketicilerin doğal kaynakları verimli kullanmaları gerektiği sonucuna varılır.	[!] TEMA Vakfının İnternet sitesinden yararlanılır. Ekonomi dersi ile ilişkilendirilir.
4. Zararlı atıkların çevreye olumsuz etkilerini azaltmak için öneriler geliştirir.	Öğrenciler zararlı atıkları usulüne uygun depolamadıkları için çevre kirlenmelerine neden olan işletmeler ve zararlı atıklarla ilgili bilgi toplar. Bu bilgiler sınıfta paylaşarak işletmelerin alması gereken önlemlerle ilgili görüşler ortaya konur.	[!] Nükleer atıklar, tıbbi atıklar, zararlı gazlar, baca gazları vb. üzerinde durulur. [!] 2872 sayılı Çevre Kanunu incelenir.
5. İşletmelerin toplumun ahlaki değerlerine göre hareket etmelerinin gereğini örneklerle açıklar.	Öğrenciler “İşletmelerin ahlaki değerlere göre nasıl hareket etmesi gerekir?” sorusu yöneltilir. Öğrencilerden alınan cevaplar tahtaya yazılır. Bu cevaplardan yola çıkılarak konunun kavratılması sağlanır.	[!] 1923–1938 yılları arasında Atatürk’ün önderliğinde kurulan işletmelerle ilgili etkinlikler, 29 ekim-10 kasım tarihleri arasında gerçekleştirilir. T.C. inkılap tarihi ve Atatürkçülük dersiyle ilişkilendirilir.

 Sınıf-okul içi etkinlik
  Okul dışı etkinlik
  İnceleme gezisi
 [!] Uyarı
  Ders içi ilişkilendirme
  Diğer derslerle ilişkilendirme
  Ölçme ve değerlendirme

VI. ÜNİTE: İŞLETMENİN SORUMLULUKLARI		
KAZANIMLAR	ETKİNLİK İPUÇLARI	AÇIKLAMALAR
6. İşletmelerin toplumun ihtiyaçlarını göz önünde bulundurmalarının nedenlerini açıklar.	👤 Öğrenciler işletmelerin toplum ihtiyacını göz önünde tutmaları ile ilgili açık uçlu sorulara cevap ararlar. Alınan cevaplar sınıf ortamında tartışılır. Buradan toplum ihtiyaçlarını göz önünde bulundurmayan işletmelerin başarılı olmalarının imkânsızlığı sonucuna varılır.	[!] 4077 Sayılı Tüketicinin Korunması Hakkındaki Kanun’a değinilir.
7. Atatürk’ün önderliğinde kurulan işletmeleri belirterek bu işletmelerin ekonomimize katkılarını değerlendirir.	👤/🏠 Öğrenciler 1923–1938 yılları arasında Atatürk’ün önderliğinde kurulan “Etibank, Sümerbank” gibi işletmeler hakkında araştırma yaparlar. Ulaşılan sonuçlar sınıfa sunulur. Bu işletmelerin ülke ekonomisine katkıları ortaya konur.	[!] Bu kazanım Atatürk Haftası’nda işlenebilir. ↻ 3. ünitenin 10 ve 22. kazanımı ile ilişkilendirilir. ☑ T.C. inkılap tarihi ve Atatürkçülük dersiyle ilişkilendirilir.
8. İşletmelerin standartlara uygun mal ve hizmet sunmalarının önemini örneklerle açıklar.	👤 Öğrenciler çevrelerinde standartlara uygun mal ve hizmet sunan işletmeleri soru cevap yöntemi kullanılarak birbirlerine sorarlar. Alınan cevaplar tahtaya yazılır. Bu işletmelerin ürettikleri ürünlerin kalitesi sınıfta tartışılır. Standartlara uygun mal ve hizmet üretmenin önemi kavratılır.	↻ 5. ünitenin 7, 8, 9 ve 22. kazanımıyla ilişkilendirilir.
9. İşletmelerin müşteri memnuniyetini dikkate almalarının nedenlerini örneklerle açıklar. 10. Bir tüketici olarak işletmelere müşteri memnuniyeti ile ilgili görüşlerini bildirmeyi alışkanlık hâline getirir.	👤 Öğrenciler müşteri memnuniyetinin işletmenin amaçlarını gerçekleştirmede etkin bir role sahip olduğunu örneklerle açıklar. Başarılı işletmeler ile başarısız olan işletmeler arasındaki farkları sıralar. Bu farkları sıralarken başarılı olan işletmelerin müşteri memnuniyetine önem veren işletmeleri olduğunu söyler. 👤 Öğrenciler bir tüketici olarak yapmaları gereken davranış biçimlerini aralarında tartışır. Kullandıkları ürünle ilgili görüşlerini açıklarlar. Ürün memnuniyetinin veya memnuniyetsizliğinin işletmelere bildirme gerekliliğine ulaşırlar.	↻ 5. ünitenin 7, 8, 9 ve 21. kazanımıyla ilişkilendirilir. [!] 4077 Sayılı Tüketicinin Korunması Hakkındaki Kanun’a değinilir.

👤 Sınıf-okul içi etkinlik   🏠 Okul dışı etkinlik   🚐 İnceleme gezisi   [!] Uyarı   ↻ Ders içi ilişkilendirme   ☑ Diğer derslerle ilişkilendirme   📊 Ölçme ve değerlendirme

4.12. ETKİNLİK ÖRNEKLERİ

DERS	: İşletme
SINIF	: Seçmeli
SÜRE	: 40 dakika
ÜNİTE	: İşletme ile İlgili Kavramlar
BECERİLER	: Akıl yürütme, yaratıcı düşünme, iletişim, araştırma sorgulama
KAZANIMLAR	: Mal kavramını örneklerle açıklar. Hizmet kavramını örneklerle açıklar. Fayda kavramını örneklerle açıklar.
ARAÇ VE GEREÇLER	: Slayt, bilgisayar, tepegöz, broşür, dergi vb.

ÖĞRETME VE ÖĞRENME SÜRECİ

Öğrenciler bir süre nefeslerini tutar. Daha sonra tekrar nefes alıp verirler. Alıp verdikleri nefes için bir bedel ödeyip ödemedikleri ile ilgili düşüncelerini belirtirler. Ardından yanlarında bulunan kalem için bir bedel ödeyip ödemediklerini tartışır. Kalemi elde edip kullanmak için bedel ödedikleri sonucuna ulaşılır. Bu iki örnekten sonra bedeli ödenerek elde edilen iktisadi değerlerin **mal** olarak adlandırıldığı ifade edilir.

Öğretmen sınıfa, “Ben şu anda ne yapıyorum?” sorusunu sorar. Öğrenciler, öğretmenin ders anlattığını söylerler. Öğretmenin sınıfta ders anlatarak öğrencileri bilgilendirmesinin ise **hizmet** olarak adlandırıldığı belirtilir.

Kalem ile öğretmenin ders anlatması karşılaştırılarak, malın somut, hizmetin soyut olduğu, malın daha uzun sürede, hizmetin ise üretildiği anda tüketildiği ve benzeri sonuçlara ulaşarak mal ve hizmet kavramlarının farklılıkları ortaya konur.

Kalemin kullanılması ve öğretmenin ders anlatmasından elde edilen tatminin ise **fayda** olarak adlandırıldığı belirtilir.

ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME

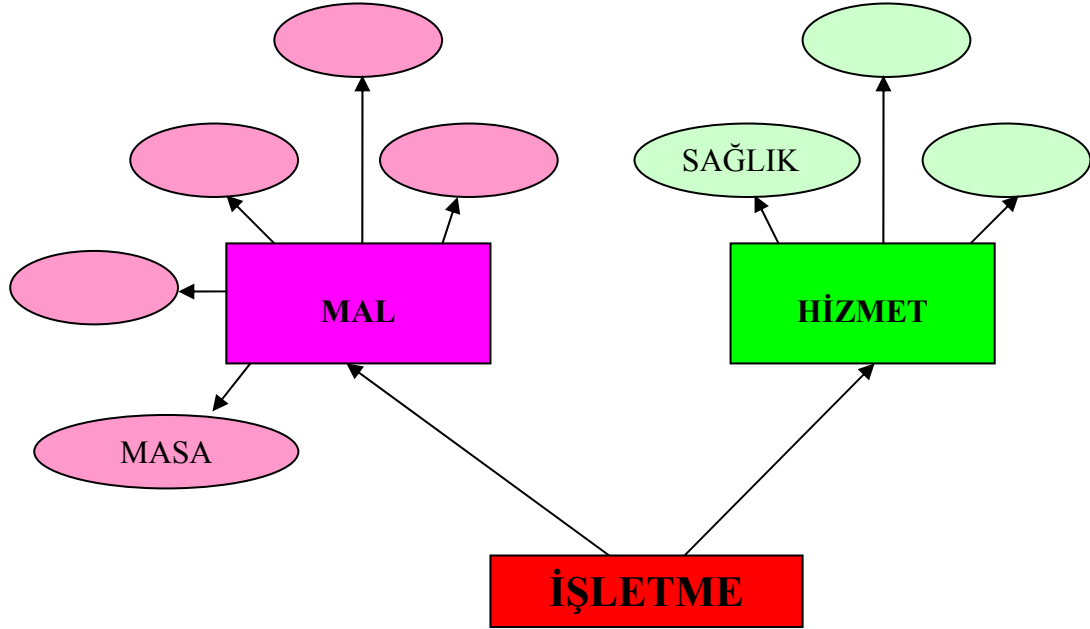
Otobüs, ulaşım, uçak, sağlık, ilaç, reklam, çöp arabası gibi birkaç mal ve hizmet kavramı tahtaya yazılır. Öğrenciler defterlerine “MAL” ve “HİZMET” şeklinde iki başlık oluşturarak tahtaya yazılan bu kavramları uygun başlıklar altında defterlerine yazarlar.

Öğrenciler aşağıdaki soruları cevaplar:

1. Mal ve hizmet kavramının farkı nedir?
2. Taşımacılık ve taşıt arasındaki ilişkiyi mal ve hizmet kavramı açısından tartışınız?

ÇALIŞMA KÂĞIDI

İŞLETME İLE İLGİLİ KAVRAMLAR (MAL VE HİZMET)

Aşağıda verilen kavramlardan hangileri mal ve hizmeti oluşturur. Yukarıdaki boş bulunan yerlere uygun kavramları yerleştiriniz?

- 1- Masa
- 2- Kapı
- 3- Otobüs
- 4- Sağlık
- 5- Ulaşım
- 6- İletişim
- 7- Bilgisayar

DERS	: İşletme
SINIF	: Seçmeli
SÜRE	: 40 dakika
ÜNİTE	: İşletme ile İlgili Kavramlar
BECERİLER	: Akıl yürütme, Türkçeyi doğru ve etkili kullanma araştırma sorgulama, bilgi teknolojilerini kullanma
KAZANIMLAR	: Üretim kavramını örneklerle açıklar. Üretimin faktörlerini sıralar.
ARAÇ VE GEREÇLER	: Tahta, defter, kalem, slayt, bilgisayar, tepegöz, dergi

ÖĞRETME VE ÖĞRENME SÜRECİ

Öğrenciler “üretim” kavramı hakkındaki düşüncelerini beyin fırtınası tekniğini kullanarak sınıf ortamında tartışır. Tartışma sonucunda üretim kavramının tanımına ulaşılır. Öğrencilerden birisi üretimi ve üretime etki eden faktörleri içeren yazıyı sınıfa okur. Okuma tamamlandıktan sonra öğrencilerin dersin başında tartışarak elde etmiş oldukları üretimle ilgili ifadeler ile okunan bilgiler karşılaştırılarak öğrenciler üretim kavramına ulaşırlar. Üretimin tanımı yapıldıktan sonra üretim faktörleri üzerinde durulur ve öğrenciler üretim faktörlerini sıralarlar. Üretimden tüketime kadar uzanan zincire de “üretim çemberi” denildiği fikrine ulaşılır, öğrenciler “üretim”, “üretim faktörleri” ve “üretim çemberi” kavramları hakkında bilgiye sahip olurlar.

ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME

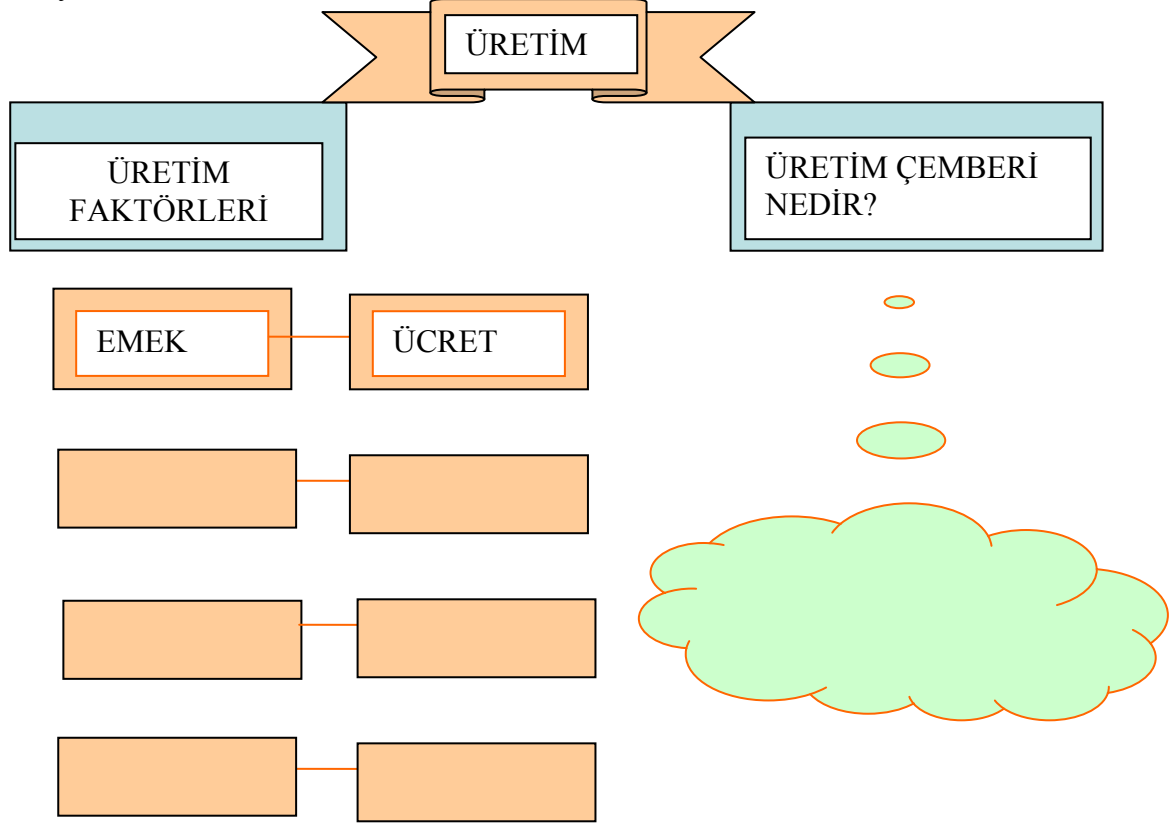
Öğrenciler üretimin ve üretim çemberinin tanımını defterlerine yazarlar. Öğrenciler daha sonra tahtaya, müteşebbis, sermaye, toprak ve emek olarak üretim faktörlerini sıralar. Ekte sunulan çalışma kâğıdını doldururlar.

Öğrenciler eşleştirmeyi tahtaya yaparak defterlerine yazdıklarını kontrol ederler. Konunun anlaşılması sağlanır, çoğunluk doğru eşleştirmeyi yapmışsa konunun anlaşıldığı sonucuna varılır.

İŞLETME İLE İLGİLİ KAVRAMLAR
(ÜRETİM, ÜRETİM FAKTÖRLERİ, ÜRETİM ÇEMBERİ)

- 1- Üretim nedir?
- 2- Üretim çemberi nedir?
- 3- Üretim faktörleri Nelerdir?
- 4- Aşağıdaki tabloda boş bulunan kutucuklarda üretim faktörlerini ve üretim çemberini yazınız.

DERS	: İşletme
SINIF	: Seçmeli
SÜRE	: 40 dakika
ÜNİTE	: İşletmenin Amacı ve Diğer Bilimlerle İlişkisi
BECERİLER	: Akıl yürütme, Türkçeyi doğru, etkili ve güzel kullanma, İletişim, Bilgi Teknolojilerini kullanma
KAZANIMLAR	: İşletmenin genel amaçlarını sıralar. İşletmelerin özel amaçlarını sıralar.
ARAÇ VE GEREÇLER	: Tahta, defter, kalem, ders kitabı, bilgisayar, slayt sunumu

ÖĞRETME VE ÖĞRENME SÜRECİ

Öğrenciler; yakın çevrelerinde bulunan ya da basın yayın yoluyla tanımış oldukları birkaç işletmenin isimlerini defterlerine yazarlar. Daha sonra öğrencilere aşağıdaki soruları cevaplar:

1. Sizce bir işletmenin kurulmasındaki en önemli amaç nedir?
2. İşletmeler kurulurken faaliyetlerinin devamlılık göstermesini hedeflerler mi? Bunun için neler yapmalıdırlar?
3. İşletmeler topluma faydalı olacak şekilde faaliyetlerde bulunurlar mı? Birkaç örnek veriniz.
4. Ürettikleri mal ve hizmetlerin kalitesine önem vermeli mi?
5. İşletmeler için devamlı gelişme ve büyüme önemli midir?
6. Çalışanlarına karşı ne gibi sorumlulukları vardır?

Bu sorulardan sonra öğrencilerin bu bağlamda sınıf ortamında beyin fırtınası yaparlar ve karşılıklı olarak fikirlerini söyleyerek tartışır. Öğretmen, öğrencilere “Siz işletme kurmak isteseydiniz hangi amaçları gerçekleştirmek için işletme kurmayı hedeflerdiniz?” şeklinde bir soru daha yönelterek öğrencilerin bu konudaki düşüncelerini ortaya koymalarına fırsat verir. Öğrencilerin bu sorulara vermiş oldukları cevaplar neticesinde ortaya koydukları fikirler, öğretmenin yönlendirmesiyle kategorize edilerek işletmenin özel ve genel amaçlarına ulaşılır.

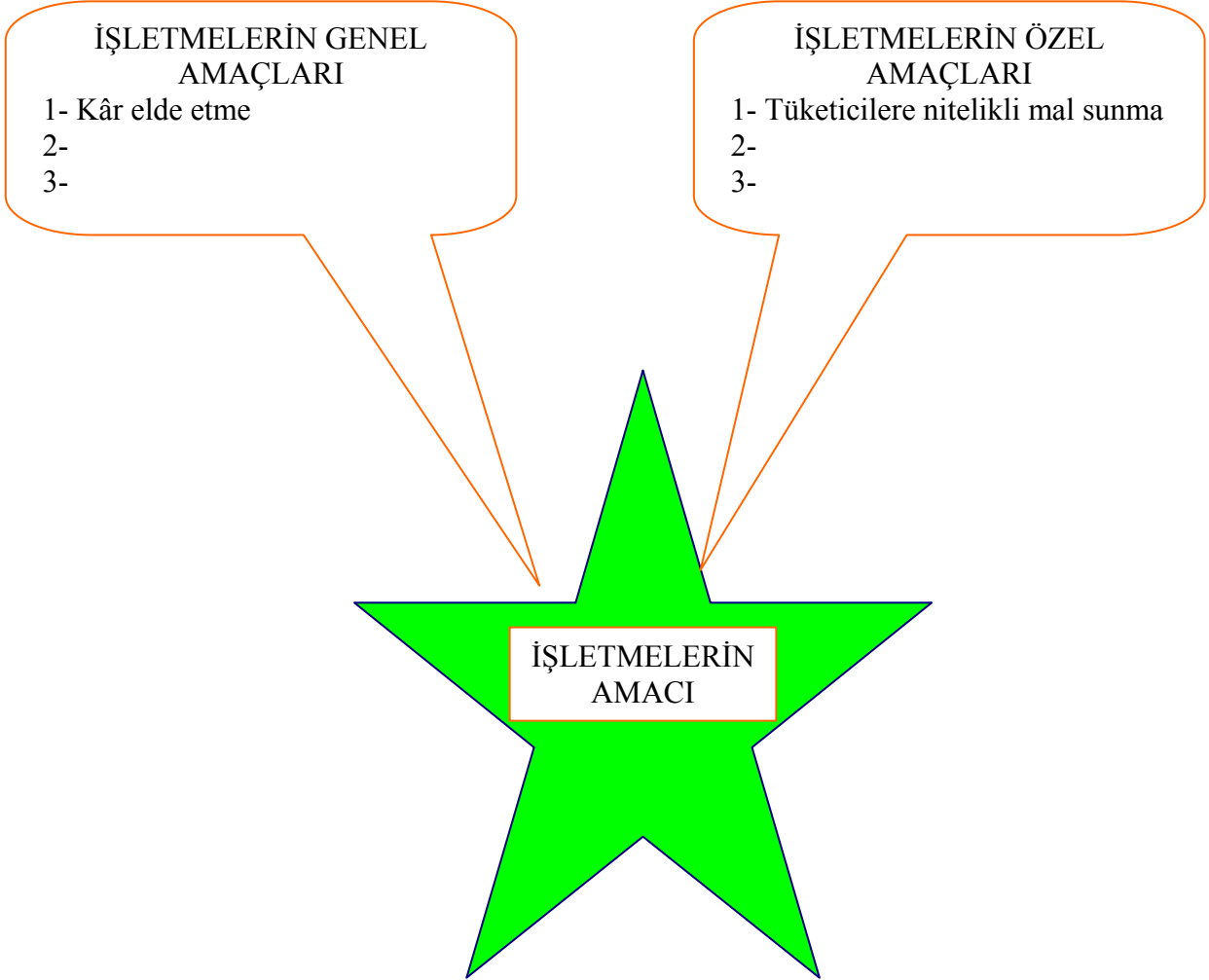
ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME

Öğretmen işletmenin genel ve özel amaçlarını karışık olarak tahtaya sıralar. Öğrencilerden tahtada karışık olarak verilen amaçları, genel ve özel amaçlar başlıkları altında gruplandırarak defterlerine yazmalarını ister. Dersin başında defterlerine yazmış oldukları işletmelerin karşılıklarına da bu işletmelerin ne amaçla kurulduklarını yazmalarını söyler.

ÇALIŞMA KÂĞIDI

İŞLETMELERİN GENEL VE ÖZEL AMAÇLARI

1. ÇALIŞMA

2. ÇALIŞMA

Öğrenciler işletmelerin amaçları, değişen ve gelişen koşullar altında amaçların neler olacağı konusunda Türkçeyi doğru etkili ve güzel kullanma becerisini dikkate alarak yüz kelimelik kompozisyon çalışması yaparlar.

DERS	: İşletme
SINIF	: Seçmeli
SÜRE	: 40 dakika
ÜNİTE	: İşletmenin Amacı ve Diğer Bilimlerle İlişkisi
BECERİLER	: Akıl yürütme, Yaratıcı düşünme, iletişim, girişimcilik
KAZANIMLAR	: İşletme biliminin ekonomi bilimi ile ilişkisini açıklar. İşletme biliminin davranış bilimleriyle ilişkisini açıklar. İşletme biliminin hukuk bilimiyle ilişkisini açıklar. İşletme biliminin istatistik bilimiyle ilişkisini açıklar.
ARAÇ VE GEREÇLER	: Defter, kalem, hukuk kitabı, davranış bilimleri kitabı, istatistik ve ekonomi ders kitabı

ÖĞRETME VE ÖĞRENME SÜRECİ

Öğrenciler işletme biliminin hangi bilimlerle yakından ilişkisi olabileceği hakkında fikir yürütürler. Öğretmen öğrencilere yardımcı olmak amacıyla sürece dahil olur, işletmelerin temel ögesinin insan olduğu, ekonomik olayların işletmeleri etkilediği, işletmelerin birtakım yasal zorunlulukları yerine getirmekle mükellef olduğu ve üretim, satış gibi konularda geleceğe yönelik gerçekçi tahminlerde bulunmanın önemi gibi ipuçları vererek öğrencilerin davranış bilimleri, ekonomi, hukuk ve istatistik bilimlerine ulaşmalarında yardımcı olur.

Öğrenciler bu derste hukuk bilimi ile işletme biliminin ilişkisine ağırlık verir. Daha sonra işletmelerin yasal yükümlülüklerinin neler olabileceğini ve işletmelerin bu yükümlülükleri yerine getirmediklerinde ne tür problemlerle karşılaşabileceklerini tartışır ve hukuki sorumluluklarının bilincinde olup bu sorumlulukları eksiksiz yerine getiren işletmelerin topluma ve ekonomiye bununla birlikte en başta işletme sahiplerine ne gibi getirilerinin olabileceği konusunda düşüncelerini sınıfa sunarlar.

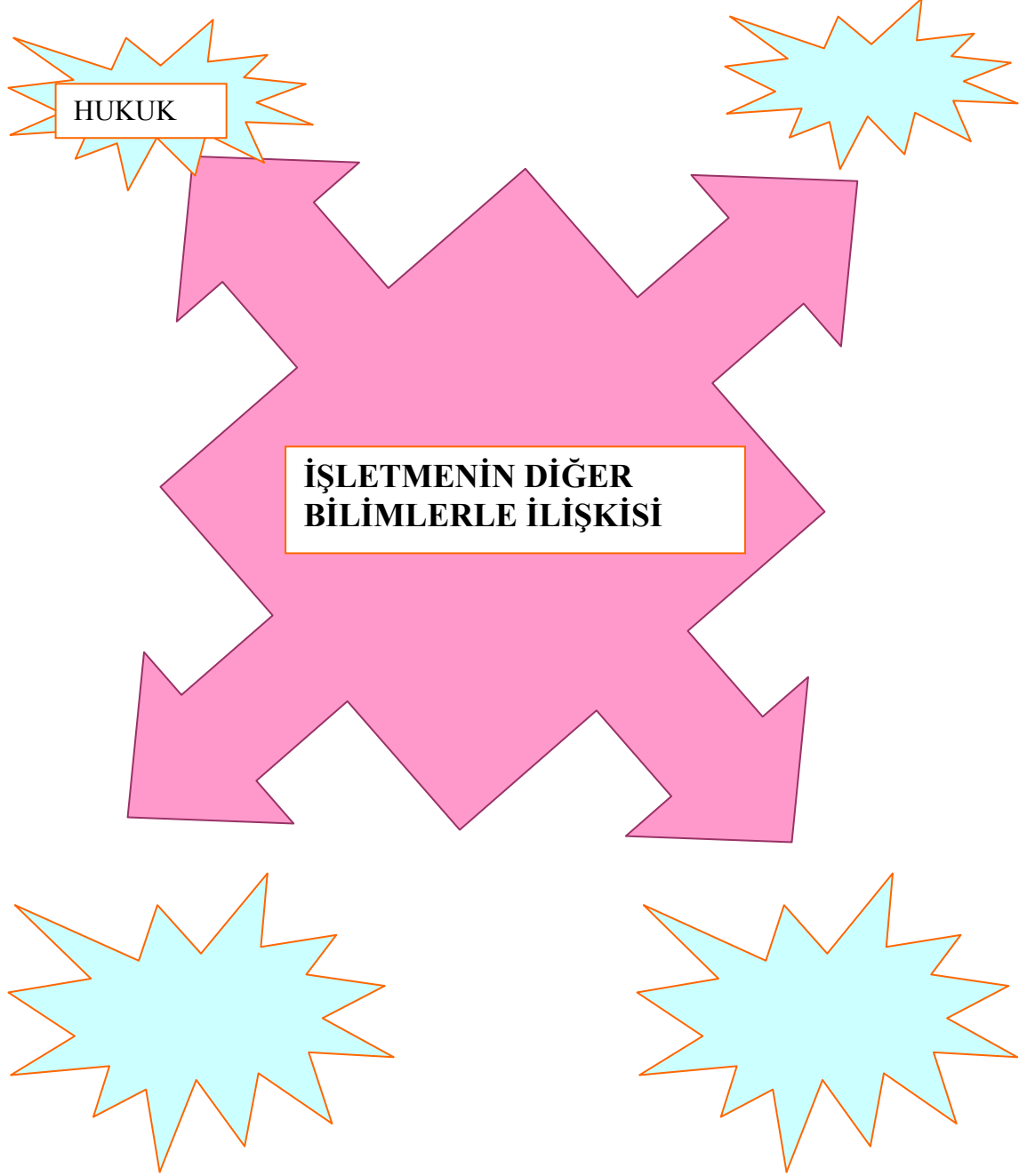
Sınıf ortamında karşılıklı olarak fikir üreten öğrenciler yasalara uymanın önemi ve gerekliliğini kavrarlar. Yasalara uymayıp dilediği gibi hareket eden işletmelerin mutlaka bu durumdan zarar göreceği basın-yayın organlarında da verilen haberler örnek gösterilerek pekiştirilir.

ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME

1. Bir işletmenin kuruluş aşamasında Hukuk Biliminden nasıl yararlanır?
2. İşletme ile davranış bilimleri arasındaki ilişki nedir?
3. Hukuk bilimi ve davranış bilimlerinin işletmelere katkısı ne olabilir? (Öğrencilerin ekte sunulan çalışma kâğıdını doldurmaları sağlanır).

ÇALIŞMA KÂĞIDI

İŞLETMENİN DİĞER BİLİMLERLE İLİŞKİSİ

DERS	: İşletme
SINIF	: Seçmeli
SÜRE	: 80 dakika
ÜNİTE	: İşletme Türleri
BECERİLER	: Verimlilik ve devamlılık, eleştirel düşünme, araştırma sorgulama
KAZANIMLAR	: Sanayi sektöründeki işletmelerin özelliklerini açıklar. Hizmet sektöründeki işletmelerin özelliklerini açıklar. Tarım sektöründeki işletmelerin özelliklerini açıklar.
ARAÇ VE GEREÇLER	:

ÖĞRETME VE ÖĞRENME SÜRECİ

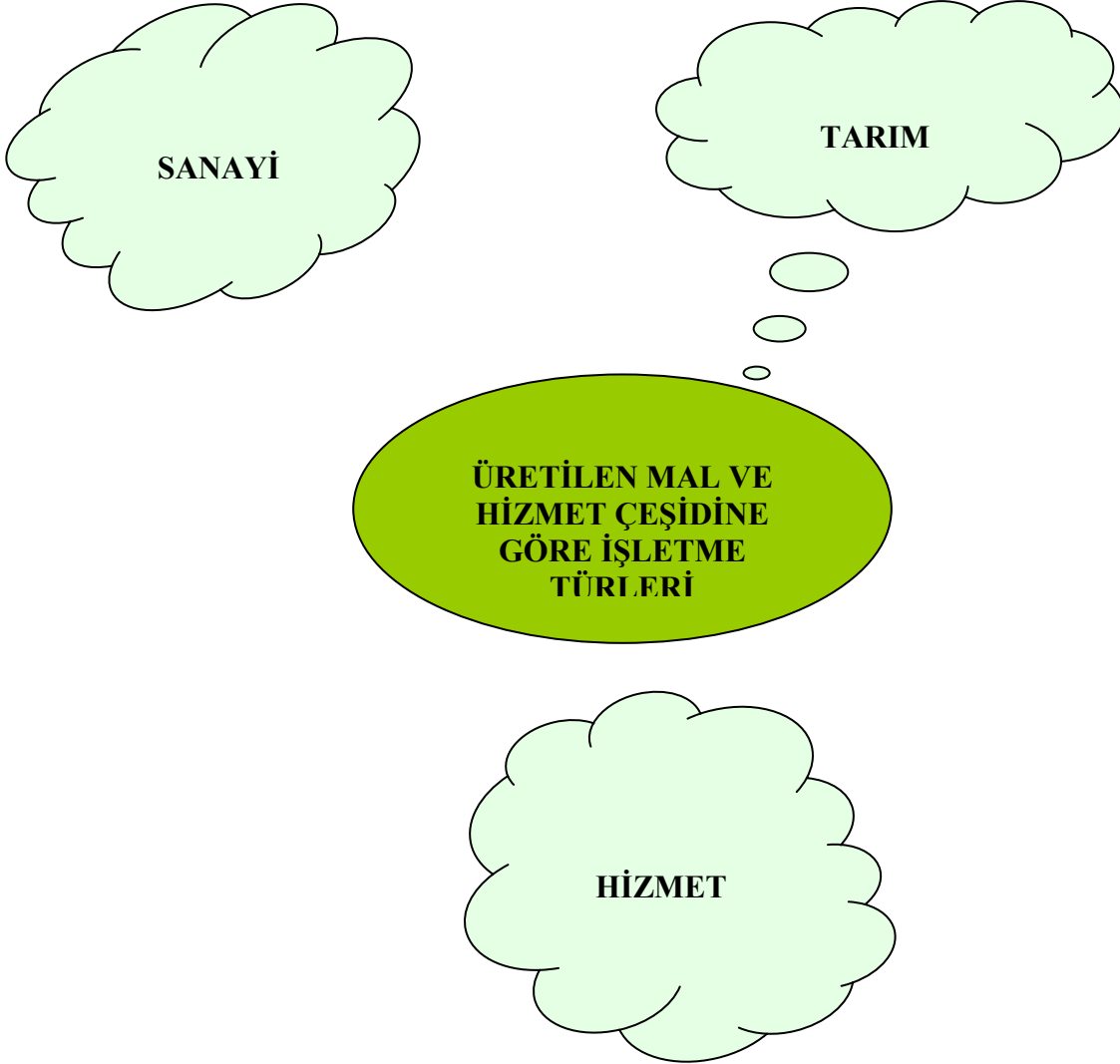
Öğrenciler çevrelerinde bulunan ya da basın-yayın organlarından duydukları işletmeleri sıralarlar. Öğrencilerin sıraladıkları işletmeler tahtaya yazılır. Bu işletmelerin karşılıklarına, işletmelerin ürettikleri mal ve hizmet çeşidine göre sanayi, hizmet ve tarım işletmelerinden hangisi oldukları yazılır. Sanayi, tarım ve hizmet sektöründeki işletmelere öğrencilerin örnekler verirler. Bu işletmeler arasındaki temel farklılıklar belirlenir ve işletmeler arasında karşılaştırma yapılır. Konunun daha iyi kavratılabilmesi için sonraki derslerde sanayi, tarım ve hizmet işletmelerine ait kuruluşlar öğrenciler tarafından gezilir. Gezide yapılan gözlemler ve incelemeler öğrenciler tarafından rapor haline getirilerek sınıfa sunulur. Sunu sonuçları karşılıklı olarak öğrencilerle tartışılarak konunun kavranması sağlanır.

ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME

1. Çevremizde bulunan işletmelerin türlerini söyleyiniz?
2. Sanayi, tarım ve hizmet türlerindeki işletmelerin özellikleri nedir?
3. Gezi ve inceleme yapılan işletmelerin dikkati çeken özellikleri nelerdir?

ÇALIŞMA KÂĞIDI

ÜRETİLEN MAL VE HİZMET ÇEŞİDİNE GÖRE İŞLETME TÜRLERİ

Aşağıda verilen işletme türlerini özelliklerine göre yukarıdaki balonlara yerleştiriniz

- 1- Reklam şirketleri
- 2- Un fabrikası
- 3- Otomobil fabrikası
- 4- Taşıma şirketleri
- 5- Telekomünikasyon hizmetleri
- 6- Meyve suyu üreten tesis

DERS	: İşletme
SINIF	: Seçmeli
SÜRE	: 80 dakika
ÜNİTE	: İşletme Türleri
BECERİLER	: Verimlilik ve devamlılık, Türkçeyi doğru, güzel ve etkili kullanma, girişimcilik, problem çözme
KAZANIMLAR	: Kâr amacı güden işletmelere örnekler verir. Kâr amacı gütmeyen işletmelerin özelliklerini açıklar.
ARAÇ VE GEREÇLER	: Bilgisayar, tepegöz, slayt, dergi, gazete kupürleri vb.

ÖĞRETME VE ÖĞRENME SÜRECİ

Öğrenciler iki gruba ayrılır. 1. grup kâr amacı güden işletmelerde, 2. grup ise kâr amacı gütmeyen kamu yararına çalışan dernek ve vakıflarda gezi, gözlem ve incelemelerde bulunur. Bir sonraki derste iki grubun gezi, gözlem ve inceleme sonuçları sınıf içinde tartışılır. Bu işletmelerin karşılaştırması yapılır. Kâr amacı güden ve gütmeyen işletmelerin farklılıklarına değinilir. Mehmetçik Vakfı, TEMA Vakfı, Kızılay ve Yeşilay Derneği vb. amacı kâr etmek olmayıp topluma hizmet eden kuruluşlarla asıl amacı kâr elde etmek olan kuruluşların benzer ve farklı yönleri ortaya konur.

ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME

1. Şirketlerin kâr amacı güden ve kâr amacı gütmeyen şekilde tanımlanmalarındaki esas belirleyici unsur nedir?
2. Kâr amacı güden şirketlerin asıl amacı nedir?
3. Kâr amacı gütmeyen şirketlerin ülke ekonomisine ve çevreye karşı katkıları nedir?
4. Mehmetçik Vakfı, TEMA Vakfı, Kızılay ve Yeşilay Derneğinin amaçları nedir?
5. Kâr amacı güden ve kâr amacı gütmeyen işletmelerin özellikleri ile ilgili kompozisyon yazınız.

DERS	: İşletme
SINIF	: Seçmeli
SÜRE	: 40 dakika
ÜNİTE	: İşletmenin Kuruluş Yeri Seçimi ve Kuruluşu
BECERİLER	: Akıl yürütme, yaratıcı düşünme, araştırma sorgulama, bilgi teknolojilerini kullanma
KAZANIMLAR	: İşletmelerin kuruluş yeri seçimine etki eden faktörleri açıklar.
ARAÇ VE GEREÇLER	: Bilgisayar, tepegöz, slayt sunum, dergi, gazete kupürleri

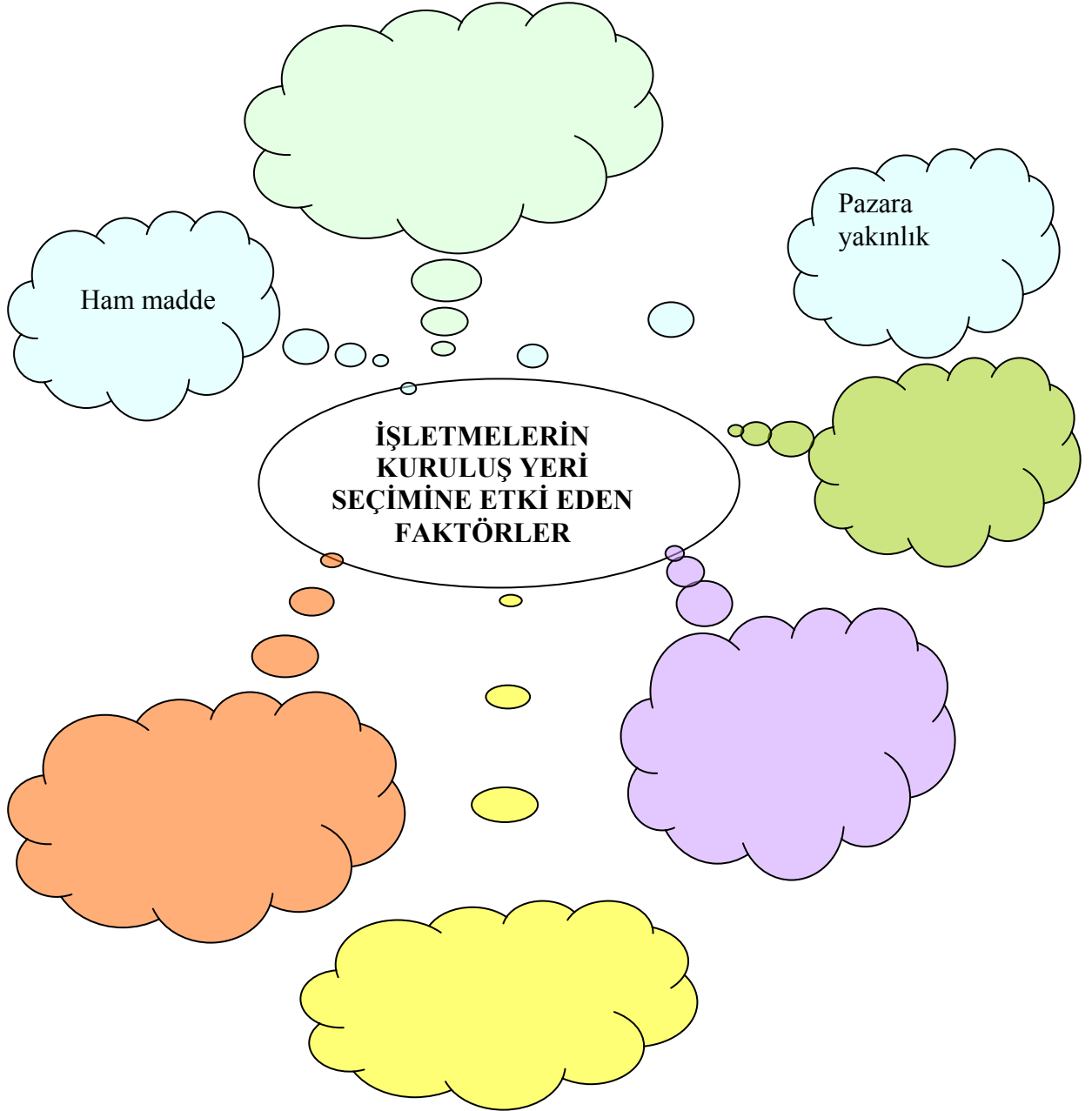
ÖĞRETME VE ÖĞRENME SÜRECİ

Öğretmen aktif sürece katılarak öğrencilerin dikkatini çekmek için öğrencilere, “Birkaç gün önce, yeni bir işyeri kurmak isteyen bir kişi yanıma geldi ve işletmeyi kurarken nelere dikkat etmem gerekir diye sordu. Sizce ben o kişiye neler söylemiş, ne tür tavsiyelerde bulunmuş olabilirim?” diye soru yöneltir. Bu soruya karşılık öğrenciler soru cevap yöntemini kullanarak vermiş oldukları cevaplar tahtaya yazılır. Tahtada yazılı olan bilgilerden yararlanılarak öğrencilerin beyin fırtınası yapmalarına izin verilir. İşletmelerin kuruluş yeri seçimi ve kuruluşuna etki eden faktörler oluşuncaya kadar öğrencilerin beyin fırtınasını devam ettirmeleri sağlanır. Öğrenciler konuyu daha iyi anlamak amacıyla tahtaya Türkiye haritasını asarlar. Öğrenciler harita üzerinden hangi illerde ne tür işletmelerin yoğunlaştığını ve bu işletmelerin o illerde, o bölgede kurulurken kuruluş yerine etki eden faktörlerden hangisiyle bağlantılı olduğunu açıklamaya çalışırlar. Öğrenciler, işletmelerin kuruluş yeri seçimine ve kuruluşuna etki eden faktörleri kavradıktan sonra herhangi bir öğrenci bu faktörleri tahtaya sıralar. Daha önce tahtaya yazılanlarla yeni yazılanlar karşılaştırılır.

ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME

- Farklı bölgelerimizdeki birkaç ilimizin özelliklerini dikkate alarak bu illerde ne tür işletmeler kurabilirsiniz? Gerekçeleriyle açıklayınız.

İŞLETMELERİN KURULUŞ YERİ SEÇİMİNE ETKİ EDEN FAKTÖRLER

DERS	: İşletme
SINIF	: Seçmeli
SÜRE	: 40 dakika
ÜNİTE	: İşletmenin Kuruluş Yeri Seçimi ve Kuruluşu
BECERİLER	: Akıl yürütme, yaratıcı düşünme, girişimcilik, araştırma sorgulama
KAZANIMLAR	: İşletmelerin kuruluşunda maliyeyle ilgili işlemleri sıralar.
ARAÇ VE GEREÇLER	: Bilgisayar, vergi dairesinden alınan belgeler

ÖĞRETME VE ÖĞRENME SÜRECİ

Öğrenciler daha önce işlenmiş olan “işletmelerin kuruluş yeri seçimine etki eden faktörler” konusunu hızlıca tekrar ederler ve işletmelerin kuruluş yeri işlemleri ile ilişki kurarlar. Daha sonra öğretmen sürece dahil olur ve öğrencilerin sınıf içinde “Bir işletme açılırken sizce hangi kurumlara başvurular yapılmalıdır?” sorusu üzerinde düşüncelerini tartışmalarını ister. Öğrenciler birkaç gruba ayrılır, kendi aralarında fikir üretmeleri için 5-10 dakika tartışılır. Gruplardan seçilen sözcüler grubun tartışıp ortaya koyduğu düşünceleri tahtaya yazarlar. Tahtaya yazılan ifadeler grupların sözcüleri tarafından sırasıyla sınıfa okunur. Gruplardaki benzer ve farklı kurumlar dikkate alınarak tüm grupların belirlediği kurumlar tahtaya yazılır. Bu kurumlardan bu derste sadece vergi dairesi üzerinde durularak bu kurumun fonksiyonları, işleyişi gibi konular üzerinde durulur. Bir işletme kurulurken vergi dairesine nasıl başvuru yapılacağı ve bu kuruma ait ne tür belgelerin düzenlenmesi gerektiği konusunda karşılıklı olarak tartışılır. Öğrenciler bir sonraki ders için yakın çevrelerinde bulunan vergi dairesine (mal müdürlüğü- defterdarlık) giderek buradan ilgili belgeleri temin edip bir sonraki derse bu belgelerle gelmeleri sağlanır.

ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME

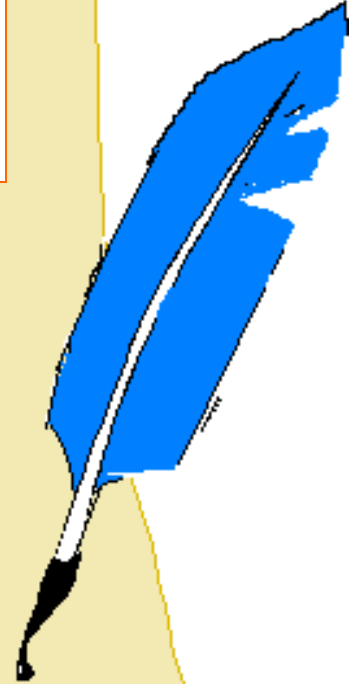
1. İşletme kurulurken vergi dairelerine neden başvuru yapmamız gerekiyor?
2. Vergi dairelerince işletmelerden istenilen belgeler nelerdir? (Örnek belge üzerinde çalışma yaptırılır.)
3. Vergi vermenin önemi hakkında kompozisyon yazabilir miyiz?

ÇALIŞMA KÂĞIDI

İŞLETMENİN KURULUŞUNDA BAŞVURU YAPILACAK KURUMLAR

İŞLETMENİN KURULUŞUNDA BAŞVURU YAPILACAK KURUMLAR:

- Belediye
- Vergi Dairesi
- Sosyal Güvenlik Kurumu
- Meslek Kuruluşları
- Ticaret Sicil
- Bölge Çalışma Müdürlüğü (işçi çalıştırıyorsa)
- İŞKUR

DERS	: İşletme
SINIF	: Seçmeli
SÜRE	: 40 dakika
ÜNİTE	: İşletmelerin Fonksiyonları
BECERİLER	: Akıl yürütme, girişimcilik, verimlilik ve devamlılık
KAZANIMLAR	: Yönetim kavramını açıklar. Yönetimin fonksiyonlarını sıralar.
ARAÇ VE GEREÇLER	: Bilgisayar, tepegöz, slayt sunum, dergi, gazete kupürleri

ÖĞRETME VE ÖĞRENME SÜRECİ

Öğrencilerin yönetim konusundaki hazır bulunuşluk seviyelerini ortaya koymak için soru cevap yöntemiyle “Yönetim nedir?” sorusunu sınıfta tartışılır. Verilen cevaplar işletme yönetimi ile ilişkilendirilmeye çalışılır. Ayrıca öğrenciler işletmenin iyi yönetilememesinin ne demek olduğunu ve iyi yönetilmemesi durumunda işletmelerin ne gibi sorunlarla karşılaşacağı konusu üzerinde tartışılır. Öğrenciler, çevrelerinde iyi yönetilemeyen işletmelerin ya hiç büyüyemeyen işletmeleri ya da tamamen faaliyetlerini sona erdirmek zorunda kalan işletmeleri örnek vererek bu işletmelerin nerelerde hata yaptıklarına değinip (planlama, organizasyon, yürütme ve denetim vb.) yönetimin fonksiyonlarını da sıralar. Gelişen ve değişen şartlara göre kendisini yenileyebilen ve yönetim fonksiyonlarını layıkıyla hayata geçirebilen işletmelerin piyasada tutunabildiği ve büyüebildiği bilgisi kazanılır.

ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME

1. Planlama ve yönetim arasındaki ilişkiyi açıklayınız?
2. Gelişim ve değişimler işletme fonksiyonlarını nasıl etkiler?

ÇALIŞMA KÂĞIDI

Yönetim nedir?
İşletmelerin Fonksiyonları nelerdir?

.....

.....

.....

.....

.....

.....

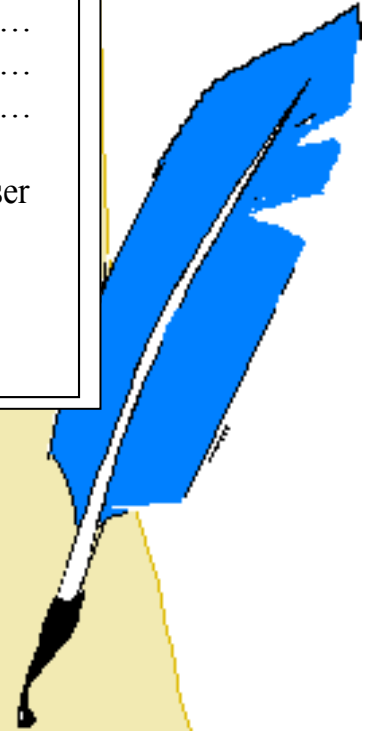
.....

.....

.....

.....

.....
Yönetim ve İşletmelerin fonksiyonları ile ilgili ikişer soru geliştirip, geliştirmiş olduğunuz soruları sınıfa sorunuz?

DERS	: İşletme
SINIF	: Seçmeli
SÜRE	: 40 dakika
ÜNİTE	: İşletmelerin Fonksiyonları
BECERİLER	: Akıl yürütme, verimlilik ve devamlılık, girişimcilik
KAZANIMLAR	: Pazar ve pazarlama kavramlarını açıklar.
ARAÇ VE GEREÇLER	: Bilgisayar, tepegöz, slayt sunum, dergi, gazete kupürleri

ÖĞRETME VE ÖĞRENME SÜRECİ

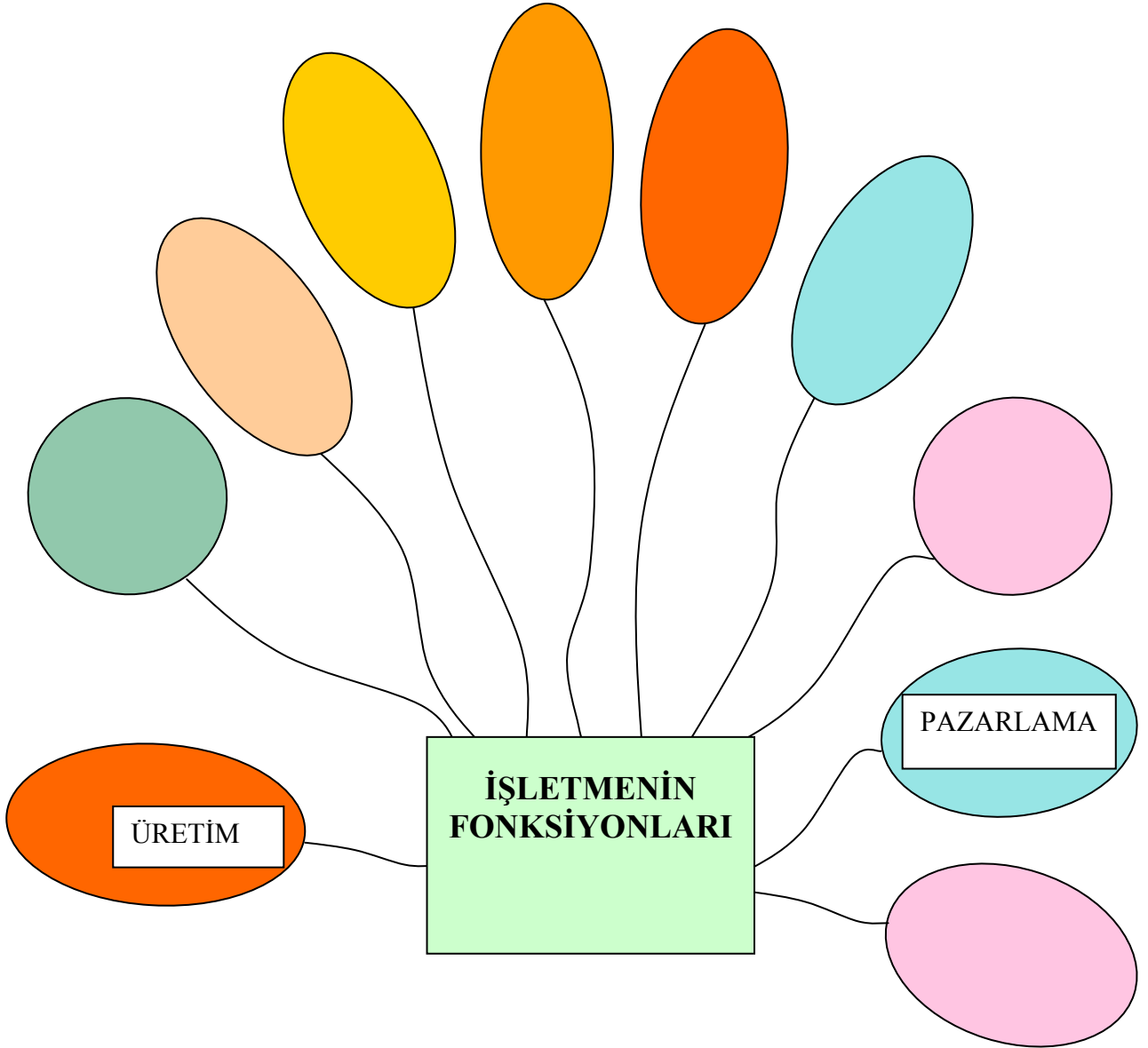
Öğrenciler, işletmenin üretmiş olduğu ürünleri satamaması durumunda ne gibi problemlerle karşılaşabileceği düşüncesi üzerinde beyin fırtınası yöntemini kullanarak tartışılır. Öğrenciler bu konuda karşılıklı olarak fikirlerini söyledikten sonra bu söylenenlerden yola çıkılarak pazarlamanın tanımı yapılır. Pazarlamanın işletmenin fonksiyonlarından biri olduğu üzerinde durularak işletme için pazarlamanın önemi tartışılır. Öğrenciler pazarlamanın önemi üzerinde durduktan sonra etkili bir pazarlama için reklamın gerekliliği ve önemini anlatmaya çalışırlar. Öğrenciler üretim özellikleri, kalitesi gibi pek çok yönden birbirinin aynısı olan iki üründen reklamı daha iyi yapıldı mı yoksa tanıtımı daha az yapılan ürünün mü daha fazla talep göreceği sorusundan hareket ederek reklamın pazarlama için önemli bir unsur olduğu sonucuna varırlar. Öğrenciler, günlük hayatlarında reklamla nerelerde, nasıl karşılaştıklarını açıklarlar. Reklamı yapılan ürünler hakkında öğrencilerin düşünceleri sorulur. İşletmelerin reklam için yaptıkları harcamalar ve işletmelerin bu konudaki faaliyetleri karşılıklı tartışılır. Ortaya sunulan fikirlerin ardından reklamın işletme için üretmiş olduğu ürünleri pazarlaması açısından önemli bir unsur olduğu sonucuna varılır.

ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME

1. İşletmelerde reklamın rolü ve işletmelere katkısı nedir?
2. İşletmeler için pazarlamanın önemi nedir?
3. Reklam ve pazarlama arasında nasıl bir ilişki kurabiliriz?
4. Reklamı olmayan işletmeler pazarlamada ne gibi sorunlar yaşayabilir?

ÇALIŞMA KÂĞIDI

İŞLETMENİN FONKSİYONLARI

DERS	: İşletme
SINIF	: Seçmeli
SÜRE	: 80 dakika
ÜNİTE	: İşletmenin Sorumlulukları
BECERİLER	: Araştırma sorgulama, eleştirel düşünme, bilinçli üretici ve tüketici olma, verimlilik ve devamlılık, girişimcilik
KAZANIMLAR	: İşletmelerin çalışanlara karşı sorumluluklarını açıklar. İşletmelerin doğal çevreye karşı sorumluluklarını açıklar.
ARAÇ VE GEREÇLER	: Bilgisayar, tepegöz, slayt sunum, dergi, gazete kupürleri

ÖĞRETME VE ÖĞRENME SÜRECİ

Öğrencilerden bir grup oluşturulur. Oluşturulan bu grup çevrede bulunan bir işletmeye gözlem ve inceleme amacıyla gezi düzenlerler. Bu gezide önceden hazırlanmış olan aşağıdaki sorular işletme yöneticisine yöneltilir.

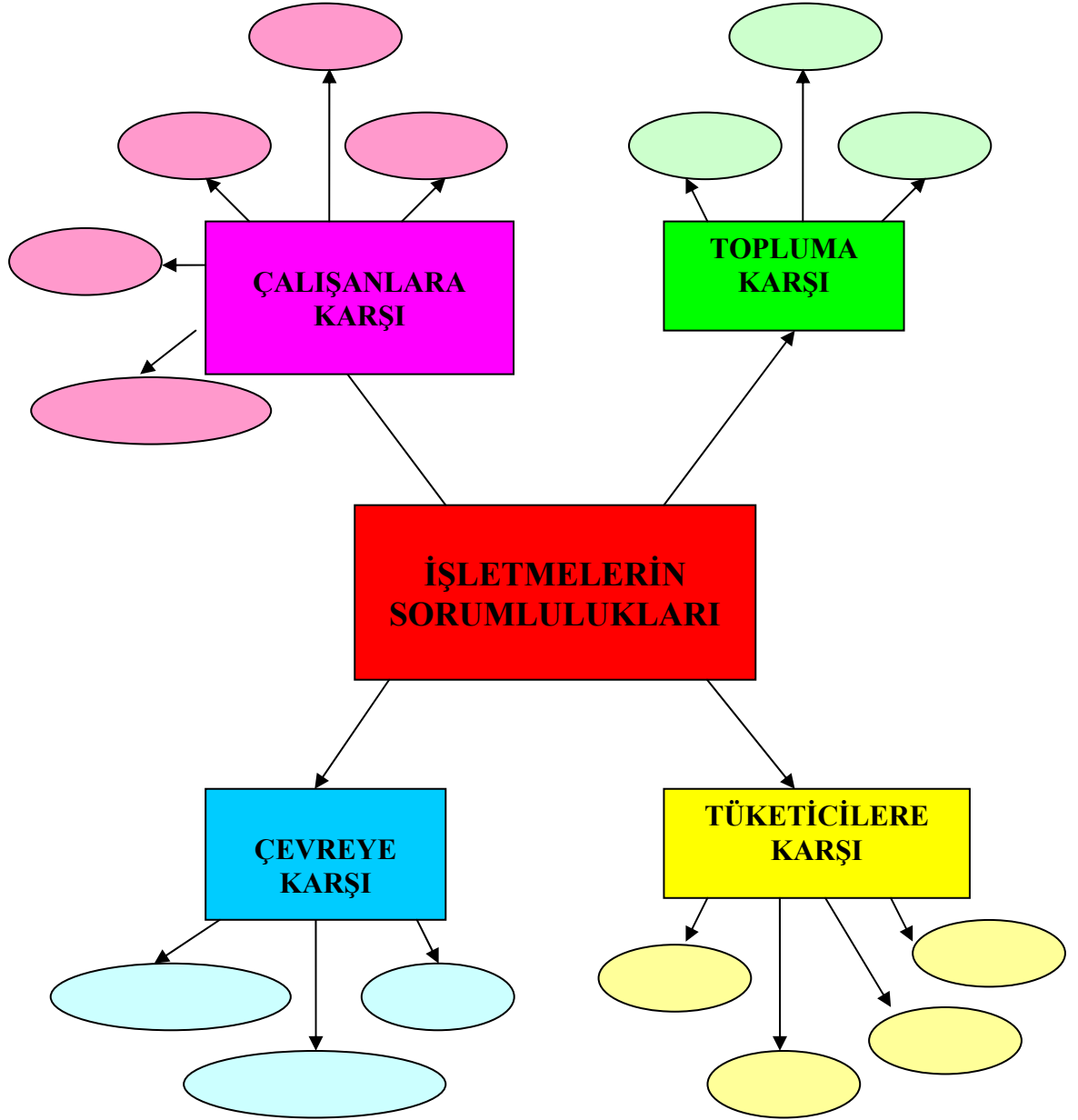
- İş Kanunu'nun çalışanlara vermiş olduğu hak ve sorumlulukları biliyor musunuz?
- Çalışanlarınıza karşı görevinizi tam anlamıyla yerine getirdiğinizi düşünüyor musunuz? Örneklerle açıklayabilir misiniz?
- İşletmenizde yetkili sendika var mı?
- Çevreye karşı sorumluluklarınız hakkında ne düşünüyorsunuz?
- İşletmenizde yaptığınız üretim sırasında çevre kirliliğine sebep olacak atıklar oluşuyor mu?
- Bu atıkların çevreye zarar vermemesi için ne tür tedbirler alıyorsunuz?
- Aldığınız bu tedbirler işletmenize ne gibi mali yükler getirmektedir?
- Doğal kaynakları etkili ve verimli şekilde kullanmak için ne gibi tedbirler alıyorsunuz?
- İşletmelerin sorumlulukları hakkında eklemek istedikleriniz ve bu konudaki düşünceleriniz nelerdir?

Grup almış olduğu cevapları sınıf ortamına aktarır. Alınan cevaplar doğrultusunda sınıf içinde beyin fırtınası yapılır. Cevaplardan eksik ve yetersiz olanlar üzerinde söz almak isteyen öğrencilere fırsat verilir. Öğretmen tarafından konu özetlenir ve konunun kavratılması sağlanır.

ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME

Görüşme sonuçları ve önceki bilgiler dikkate alınarak öğretmen konuyla ilgili çalışma kâğıdını öğrencilere dağıtıp boş bırakılan yerlerin doldurulması sağlayarak değerlendirir.

İŞLETMELERİN SORUMLULUKLARI

DERS	: İşletme
SINIF	: Seçmeli
SÜRE	: 40 dakika
ÜNİTE	: İşletmenin Sorumlulukları
BECERİLER	: Akıl yürütme, araştırma sorgulama, eleştirel düşünme bilinçli üretici, bilinçli tüketici, verimlilik ve devamlılık, girişimcilik
KAZANIMLAR	: İşletmelerin standartlara uygun mal ve hizmet sunmalarının önemini örneklerle açıklar. İşletmelerin müşteri memnuniyetini dikkate almalarının nedenlerini örneklerle açıklar. Bir tüketici olarak işletmelere müşteri memnuniyeti ile ilgili görüşlerini bildirmeyi alışkanlık hâline getirir.
ARAÇ VE GEREÇLER	: Bilgisayar, tepegöz, slayt sunum, dergi, gazete kupürleri vb.

ÖĞRETME VE ÖĞRENME SÜRECİ

Öğrenciler, işletmelerin standartlara uygun mal ve hizmet sunmalarının önemi hakkında kompozisyon yazarlar. Gönüllü öğrenciler, yazmış oldukları kompozisyonu sınıfta okurlar ve örnek kompozisyonlardan standartlara uygun mal ve hizmet sunmanın özellikleri tahtaya sıralanır ve öğrencilerin konuyu kavramaları sağlanır.

Öğrenciler, işletmelerin standartlara uygun mal ve hizmet sunmalarının önemi ile müşteri memnuniyeti arasında ilişki kurar. Öğrenciler, “müşteri memnuniyeti” ifadesinden ne anladıklarını soru cevap yöntemi ile konu hakkındaki fikirlerini paylaşırlar. Daha sonra işletmelerin müşteri memnuniyetine önem vermelerinin ne derece gerekli olduğu konusunda düşüncelerini söyler. Müşteri memnuniyetine önem veren işletmeler ile bu memnuniyeti göz ardı eden işletmelerin piyasadaki durumlarının nasıl olacağı hakkında öğrencilerin iki farklı görüş hakkında yorum yapmaları istenir. Bununla birlikte standartlara uygun mal ve hizmet üreten işletmelerin sağlayacağı avantajların neler olabileceği konusunda da öğrenciler düşüncelerini ifade ederler.

İşletmenin üretmiş olduğu mal ve hizmetin müşteride memnuniyet oluşturabilmesi için ürünün garanti süresi, satış sonrası hizmet, ürünün reklam ve tanıtım çalışmaları, standartlara uygunluğu, satış fiyatı gibi ipuçları verilerek bu ve benzeri kriterlerin müşteri memnuniyeti üzerindeki etkileri tartışılır.

Öğrenciler “MÜŞTERİ VELİNİMETİMİZDİR.” prensibini benimseyen işletmelerin bu prensibi neden seçtikleri ve müşteriye nasıl bir değer verdikleri üzerinde dururlar. Öğrenciler müşteri olarak memnuniyetlerini nasıl dile getirdikleri konusunda tartışılır. Ders boyunca ortaya atılan düşünceler toplanarak ve örnekler verilerek müşteri memnuniyetini önemseyen firmaların piyasada tutunup uzun süreli olarak faaliyetlerini yürüttükleri ancak tam tersi durumdaki işletmelerin ise piyasada tutunamayıp ve büyüüp gelişemedikleri sonucuna varılır.

ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME

1. İşletmelerin standartlara uygun mal ve hizmet sunmalarının önemini nasıl açıklanır?
2. İşletmeler niçin müşteri memnuniyetini dikkate almalıdır?
3. Bir tüketici olarak işletmelere müşteri memnuniyeti ile ilgili görüşlerinizi nasıl ifade edersiniz?

İŞLETMELERİN SORUMLULUKLARI

-Tüketiciler mal ve hizmet satın alırlarken standartlara uygun üretilen mal ve hizmetleri tercih ediyorlar mı?

-Özellikle dayanıklı tüketim mallarında satış sonrası hizmet hakkında bilgi alıyorlar mı?

-Satın aldıkları ürünlerin üretim ve son kullanma tarihlerine dikkat ediyorlar mı?

-Talep ettikleri ürünlerin reklam ve tanıtım çalışmaları hakkında yeterli bilgiye sahipler mi?

-Satın almayı düşündükleri ürünlerin garanti süreleri hakkında yeterli bilgiye sahipler mi?

EKLER

ÖRNEK ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME FORMLARI

ÖĞRENCİ ÜRÜN DOSYASI DEĞERLENDİRME FORMU

Öğrencinin adı ve soyadı: .....

Sınıf: .....

Tarih: .....

Yönerge: Aşağıdaki her bir ölçütün ne düzeyde yeterli olduğunu göz önüne alarak dosyayı değerlendiriniz.

ÖLÇÜTLER	Dereceler				
	1	2	3	4	5
1. Çalışmaların içeriğinin tam olması					
2. Çalışmalardaki çeşitlilik					
3. Çalışmaların amaca uygunluğu					
4. Çalışmaların doğruluğu					
5. Dosyanın düzenliliği					
6. Harcanan çabaları gösterme					
7. Çalışmaların kalitesi					
8. Çalışmaların seçiminde risk alma					
9. Öğrencinin gelişimini gösterme					
10. Kendini değerlendirme					

YORUMLAR/ÖNERİLER

.....

.....

.....

.....

Öğrencinin :

Adı ve soyadı :

Tarih :

ÖĞRENCİ ÜRÜN DOSYAMIN İÇİNDEKİLER

Çalışmalarım	Bu çalışmayı neden saklıyorum?
1.....	.....
.....	.....
2.....	.....
.....	.....
3.	.....
.....	.....
.....	.....
4.	.....
.....	.....
.....	.....
5.	.....
.....	.....
.....	.....
6.	.....
.....	.....

AKRAN DEĞERLENDİRME FORMU

Bu form, gruptaki çalışmalarınızı değerlendirmek üzere hazırlanmıştır. Arkadaşlarınızın bu konudaki görüşlerini almak için formu doldurunuz. Size ayrılan son sütunda da kendinizi değerlendiriniz. Sorulara cevabınız “evet” ise E, “bazen” ise B, “hayır” ise H harfi yazınız.

Değerlendiren öğrencinin;

Grup adı: .....

Tarih: .....

Grup numarası: .....

Adı soyadı: .....

1. Arkadaşının adı soyadı: .....

Sınıfı: .....

2. Arkadaşının adı soyadı: .....

	Her Zaman			Projenin Başında			Projenin Sonunda			Hiçbir Zaman		
Grubumuzdaki Öğrenciler	Ben	1. Arkadaşım	2. Arkadaşım	Ben	1. Arkadaşım	2. Arkadaşım	Ben	1. Arkadaşım	2. Arkadaşım	Ben	1. Arkadaşım	2. Arkadaşım
Etkinliğe katılımda gönüllüdür.												
Görevini zamanında yerine getirir.												
Farklı kaynaklardan bilgi toplayıp sunar.												
Grup arkadaşlarının görüşlerine saygılıdır.												
Arkadaşlarını uyarırken olumlu bir dil kullanır.												
Malzemeleri kullanırken dikkatli ve titizdir.												
Temiz, tertipli ve düzenli çalışır.												
Sonuçları tartışırken açık ve anlaşılır konuşur, konuşulanları anlar.												

Form tamamlandıktan sonra, arkadaşlarınızın sizin çalışmalarınızla ve davranışlarınızla ilgili genel izlenimlerinde “hayır” seçeneğinin öne çıktığını görürseniz çalışmalarınızı tekrar gözden geçirmenizde fayda vardır. Ayrıca, arkadaşlarınızın size ilişkin olarak görüşlerinde dikkatinizi çeken ve geliştirmeniz gereken yönlerinizin neler olabileceği konusunda düşünmeniz gerekir.

PROJE

Ders	İşletme
Sınıf Düzeyi	
Ünite Adı	
Beklenen Performans	İşletmelerin çevreye ve çalışanlarına karşı sorumlulukları
Süre	2 Ay
Puanlama Yöntemi	Dereceli Puanlama Anahtarı
Proje Konusu	
Sizden işletmelerin çevreye ve çalışanlarına karşı sorumluluklarının neler olduğu konusunda araştırma yapmanız beklenmektedir. Bu araştırmayı yaparken; - Çevrenizde bulunan işletmelerin çevreye karşı sorumluluklarının neler olduğunu araştırmanız, - Çevrenizde bulunan işletmelerin çalışanlarına karşı sorumluluklarını araştırmanız, - Çevreye karşı sorumluluklarını yerine getirmeyen ve çevre felaketlerine sebep olan küresel ısınmayı tetikleyen işletme türleri hakkında bilgi toplamanız, - Çalışanlarına karşı sorumluluklarını yerine getirmeyen ve çalışanlarını mağdur eden işletmeler hakkında bilgi toplamanız, - Elde etmiş olduğunuz bilgileri sergi hazırlamak amacıyla araştırmanızda belirlediğiniz sorunları (görsel ve işitsel unsurlarla) belgelemeniz, - Çevreye ve çalışanına karşı sorumluluklarını yerine getirmeyen işletmelerin bu konularda çevreye ve çalışanına karşı sorumluluk bilincini aşılacak konusunda öneriler sunmanız gerekmektedir. Not: Bu konunun dışında bir konu üzerinde çalışmak isterseniz belirlediğiniz konuyu dersin öğretmenini ile paylaşabilirsiniz.	

Projeyi Hazırlarken Şunlara Dikkat Etmelisiniz

1. Bu ödevi hazırlamak için sınıfınızdan grup halinde çalışabileceğiniz arkadaşlar belirlemelisiniz.
2. İşletmelerin çevreye ve çalışanlarına karşı sorumluluklarının neler olduğu hakkında sınıfta bir beyin fırtınası yapmalısınız.
3. Yaptığınız beyin fırtınasında tespit ettiğiniz sorumlulukları gruplar arasında paylaşınız.
4. Araştırmalarınızı zamanında tamamlayacak ve okulda sergiyi düzenleyebilecek şekilde bir plan oluşturmalsınız.
5. Grup üyeleri kendi aralarında serginin düzenlenme sürecinde üstleneceği sorumlulukları belirlemelidir.
6. Araştırmanız sonucunda tespit ettiğiniz sorunların çözümlerine yönelik önerilerinizi bildiri hâline dönüştürmelisiniz.
7. Sergide yer vereceğiniz belgelerle ilgili tanıtıcı bilgiye yer vermelisiniz.
8. Düzenlenen sergiyi okuldaki arkadaşlarınıza iki gün süreyle tanıtmalısınız.
9. Sergi sonunda hazırladığınız bildiriye sunmalısınız.
10. Sergi hazırlıklarınızı en geç ....../...../20... tarihine kadar bitirmelisiniz.

PROJE DEĞERLENDİRME ÖLÇEĞİ

Projenin Adı:

Tarih: .....

Öğrencinin adı ve soyadı:

Sınıfı ve numarası:

GÖZLENECEK ÖĞRENCİ KAZANIMLARI	DERECELER				
	Çok iyi	İyi	Orta	Geçer	Yetersiz
	5	4	3	2	1
I. PROJE HAZIRLAMA SÜRECİ					
Projenin amacını belirleme					
Projeye uygun çalışma planı yapma					
Grup içinde görev dağılımı yapma					
İhtiyaçları belirleme					
Farklı İşletme türleri hakkında bilgi toplama					
Projeyi plana göre gerçekleştirme					
TOPLAM					
II. PROJENİN İÇERİĞİ					
Türkçeyi doğru ve etkili kullanma					
Bilgilerin doğruluğu					
Toplanan bilgilerin analiz edilmesi					
Elde edilen bilgilerden çıkarımda bulunma					
Toplanan bilgileri düzenleme					
Kritik düşünme becerisini gösterme					
TOPLAM					
III. SUNU YAPMA					
Türkçeyi doğru ve etkili konuşma					
Sorulara cevap verebilme					
Konuyu dinleyicilerin ilgisini çekecek şekilde sunma					
Sunuyu hedefe yönelik materyalle destekleme					
Sunuda akıcı bir dil ve beden dilini kullanma					
Verilen sürede sunuyu yapma					
Sunum sırasındaki öz güvene sahip olma					
Severek sunu yapma					
TOPLAM					
GENEL TOPLAM					

Öğretmenin yorumu:.....

.....

GRUP DEĞERLENDİRME FORMU

Grubun adı:

Tarih: .....

Sınıfı:

Yönerge: Aşağıdaki her bir ölçütü grubun hangi düzeyde yeterli olduğunu göz önüne alarak değerlendiriniz.

BECERİLER	DERECELER				
	Her zaman	Sıklıkla	Bazen	Nadiren	Hiçbir zaman
	5	4	3	2	1
Grup üyeleri birbirleriyle yardımlaşır.					
Grup üyeleri birbirlerinin düşüncelerini dinler.					
Grup üyelerinin her biri çalışmalarda rol alır.					
Grup üyeleri birbirlerinin düşüncelerine ve çabalarına saygı gösterir.					
Grubun her üyesi birbirleriyle etkileşim içerisinde tartışır.					
Grup üyeleri ulaştıkları sonucu birbirlerine iletir.					
Grup üyeleri bireysel sorumluluklarını yerine getirir.					
Grup üyeleri bilgilerini diğerleriyle tartışır.					
Grup üyeleri birbirlerine güvenir.					
Grup üyeleri birbirlerini cesaretlendirir.					
Grup üyeleri söz hakkının adil bir biçimde paylaşılmasına özen gösterir.					
Grupta birbiriyle çatışan görüşler olduğunda, gruptakiler bunları tartışmaya açarlar.					
Çalıştıkları konuda, grup üyeleri ortak bir görüş oluşturur.					
Grup üyeleri birlikte çalışmaktan hoşlanır.					
TOPLAM					

YORUMLAR

.....
.....

ÖZ DEĞERLENDİRME FORMU

Yönerge: Bu form kendinizi değerlendirebilmeniz amacıyla hazırlanmıştır. Çalışmalarınızı en doğru yansıtan seçeneğe (X) işareti koyunuz. Daha sonraki üç soruda ise (9, 10 ve 11) cevaplarınızı boş bırakılan yerlere yazınız.

Öğrencinin;

Adı ve soyadı:

Tarih: .....

Sınıfı:

Numarası:

Öğrencilerin Değerlendireceği Davranışlar	Dereceler		
	Her zaman	Bazen	Hiçbir zaman
1. Başkalarının anlattıklarını ve önerilerini dinledim.			
2. Yönergeyi izledim.			
3. Arkadaşlarımı incitmeden teşvik ettim.			
4. Ödevlerimi tamamladım.			
5. Anlamadığım yerlerde sorular sordum.			
6. Grup arkadaşlarıma çalışmalarında destek oldum.			
7. Çalışmalarım sırasında zamanımı akıllıca kullandım.			
8. Çalışmalarım sırasında değişik materyaller kullandım.			

9. Bu etkinlikten neler öğrendim?

.....
.....

10. Bu etkinlik sırasında grubumdaki arkadaşlarıma nasıl yardım ettim?

.....
.....

11. Bu etkinlik sırasında en iyi yaptığım şeyler nelerdir?

.....
.....

GRUP ÖZ DEĞERLENDİRME FORMU

Grubun adı:

Gruptaki öğrencilerin adları:

Açıklama: Aşağıdaki tabloda grubunuzu en iyi şekilde ifade eden seçeneği işaretleyiniz.

DEĞERLENDİRİLECEK TUTUM VE DAVRANIŞLAR	DERECELER		
	Her zaman	Bazen	Hiçbir zaman
1. Araştırma planı yaptık.			
2. Görev dağılımı yaptık.			
3. Araştırmada çeşitli kaynaklardan yararlandık.			
4. Etkinlikleri birlikte hazırladık.			
5. Görüşlerimizi rahatlıkla söyledik.			
6. Grupta uyum içinde çalıştık.			
7. Birbirimizin görüşlerini ve önerilerini dinledik.			
8. Grupta birbirimize güvenerek çalıştık.			
9. Grupta birbirimizi takdir ettik.			
10. Çalışmalarımız sırasında birbirimizi cesaretlendirdik.			
11. Sorumluluklarımızı tam anlamıyla yerine getirdik.			
12. Çalışmalarımızı etkin bir biçimde sunduk.			
TOPLAM			

ÖĞRENCİ GÖZLEM FORMU

Açıklama: Bu form, etkinlik süresince öğrencilerin, yapılan çalışmalara katılma düzeylerini gözlemeniz amacıyla hazırlanmıştır.

Tarih: .....

Ünite adı :

Adı soyadı :

Sınıfı :

Öğrenci nu. :

GÖZLENECEK ÖĞRENCİ KAZANIMLARI	DERECELER				
	Her zaman	Sıklıkla	Bazen	Nadiren	Hiçbir zaman
	5	4	3	2	1
I. DERSE HAZIRLIK					
1. Bilgi kaynaklarına nasıl ulaşacağını bilir.					
2. Ulaştığı kaynaklardan etkin bir biçimde yararlanır.					
3. Derse değişik yardımcı kaynaklarla gelir.					
4. Derse hazırlıklı gelir.					
Toplam					
II. ETKİNLİKLERE KATILMA					
1. Konu ile ilgili görüşlerini çekinmeksizin ifade eder.					
2. Görüşü sorulduğunda söyler.					
3. Yeni ve özgün sorular sorar.					
4. Belirttiği görüşler ve verdiği örnekler özgündür.					
5. Dersi iyi dinlediğini gösteren sorular sorar.					
Toplam					
III. İNCELEME - ARAŞTIRMA - GÖZLEM					
1. Bilgi toplamak için kaynak kişilere ve basın yayın organlarına başvurur.					
2. Kendisine verilen kaynaklarla yetinmeyip başka kaynakları araştırır.					
3. İnceleme ve araştırma ödevlerini özenerek yapar.					
4. İşletmelerle ilgili gözlemlerini dikkatli bir şekilde yapar.					
5. Gözlemleri sonucunda mantıksal çıkarımlarda bulunur.					
6. Araştırma ve inceleme sonucunda genellemeler yapar.					
Toplam					
IV. BİLİMSEL YÖNTEM					
1. Bilinenlerden bilinmeyi kestirir.					
2. Verileri listeler.					
3. Verileri sentez ve analiz yapar.					
4. Ulaşılan sonuçları doğru yorumlar.					
5. Sonuçlara uygun rapor yazar.					
6. Araştırma sonuçlarını sunar.					
7. Araştırma ve inceleme sonuçlarından genellemelere ulaşır.					
Toplam					
GENEL TOPLAM					

İŞLETME DERSİ GENEL ÖĞRENCİ İZLEME FORMU

Öğrencinin adı ve soyadı: .....
Sınıf: .....

Tarih: .....

Yönerge: Aşağıdaki her ölçütün ne kadar sıklıkla gerçekleştiğini göz önüne alarak öğrenciyi değerlendiriniz.

Not: Puanlama şu şekildedir: 0: Hiçbir zaman, 1: Nadiren, 2: Bazen, 3: Sıklıkla, 4: Her zaman

BİLİŞSEL ÖZELLİKLER	Hiçbir zaman	Nadiren	Bazen	Sıklıkla	Her zaman
1. Yazarken Türkçeyi doğru ve düzgün kullanma					
2. Konuşurken Türkçeyi doğru ve düzgün kullanma					
3. Yaratıcı olma					
4. Akıl yürütme					
5. Problem çözme yeteneklerini kullanma					
6. Bilgileri sorgulama					
7. İç ilişkilendirme yapma					
8. Dersler arası ilişkilendirme yapma					
9. Farklı kaynaklardan yararlanma					
10. Dersi iyi dinlediği izlenimi veren sorular sorma					

PSİKOMOTOR BECERİLER	Hiçbir zaman	Nadiren	Bazen	Sıklıkla	Her zaman
1. Malzemeleri etkin kullanma					
2. Kendine ait malzemeleri kullanırken özen gösterme					
3. Başkalarına ait malzemeleri kullanırken özen gösterme					

SOSYAL BECERİLER	Hiçbir zaman	Nadiren	Bazen	Sıklıkla	Her zaman
1. Grup olarak çalışma					
2. Başkalarının fikirlerini dinleme					
3. Başkalarına değer verme					
4. Toplum içinde kendini ifade etme					

PSİKOLOJİK ÖZELLİKLER	Hiçbir zaman	Nadiren	Bazen	Sıklıkla	Her zaman
1. İşletme dersinin önemli olduğuna inanma					
2. İşletme bilgisi dersinde başarılı olmayı isteme					
3. Dürüst olma					
4. Sorumluluklarını yerine getirme					
5. İhtiyaç duyduğunda yardım isteme					
6. Eleştirilere açık olma					
7. Tek başına çalışma					
8. Verimli çalışma					
9. Dikkatli olma					
10. İstekli ve hevesli çalışma					
11. Kendini mutlu etmek için işletme dersi ile uğraşma					
12. Öz güveni olma					
13. İşletme dersi sınavında panik olmama					

YORUMLAR VE ÖNERİLER

.....

.....

.....

TERİMLER SÖZLÜĞÜ

AR-GE: Yürürlükteki uygulamaların özelliklerinde güncel değişiklikler yaparak işletme kârını artırmaya yönelik çalışma.

beyin fırtınası: Yeni fikirler oluşturmak üzere, düşüncelere engel koymaksızın, önceden belirlenmiş kurallar dâhilinde yapılan fikir yaratma yöntemi.

CE: Bir ürün ya da ürün grubunun, Avrupa Birliği'nin sağlık, güvenlik, çevre ve tüketicinin korunması konusunda oluşturulan ve ürün direktifleri olarak bilinen temel şartlara uygun olduğunu gösterme.

davranış bilimleri: Bireyin davranışı, davranış nedenleri, amaçları ile davranış sürecinin özelliklerini inceleyen bilim dalı.

dernek: Bir amaca bağlı kimselerin topluluğu, toplanma yeri.

fayda (yarar): Mal ve hizmetlerin ihtiyaçları giderme hassası.

finansman: Bir organizasyonun amaçlarını yeterli bir şekilde gerçekleştirebilmesi için gerekli her türlü ödeme araç ve olanaklarını sağlayacak ve organizasyonun her türlü yükümlülüklerini süresinde yerine getirmesini mümkün kılacak biçimde para akışının yönetimi.

gelir: Kişinin dönem başındaki servetinin dönem sonundaki servetine eşit olması koşuluyla, o dönem içinde tüketebileceği mal ve hizmet miktarı toplamı.

gider: Bir işletmede dönem gelirlerinin dönem giderlerini aşan kısmı.

girişimci: Herhangi bir alanda faaliyet göstermek ve kâr elde etmek üzere bir işletmeyi vücuda getiren ve bu amaçla sermayesini riske eden kişi.

hizmet: İnsan ihtiyaçlarını ve isteklerini karşılayan, ancak somut olmayan işletme üretimi.

hizmet içi eğitim: Belirli bir işyerinde çalışan kişilerin veya belirli bir işte istihdam edilmek üzere o işyeri ile hukuken veya fiilen ilişkisi olan kişilerin söz konusu işyerinin özelliklerine uygun olarak eğitilmesi.

hukuk: Toplumun genel menfaatini veya fertlerin ve toplumun ortak iyiliğini sağlamak maksadıyla konulan ve kamu gücüyle desteklenen kaide, hak ve kanunların bütünü.

ISO (International Organization for Standardization): Uluslararası Standartlar Teşkilâtı, Uluslararası Elektroteknik Komisyonu'nun çalışma sahasına giren elektrik ve elektronik mühendisliği konuları dışında, bütün teknik ve teknik dışı dallardaki standartların belirlenmesi çalışmalarını yürütmek gayesiyle 1946'da Cenevre'de kurulan uluslararası teşkilat.

ihtiyaç: Tatmin edildiğinde haz ve doyum veren, tatmin edilmediği zaman ise acı ve üzüntü veren bir duygu.

ipucu: Gizli olan ya da anlaşılmamış bir şey hakkında verilen veya alınan iz.

istatistik: Verilerin toplanmasını, değerlendirilmesini, yorumlanmasını ve sunulmasını konu alan matematiksel bilim dalı.

işletme: Mal ve hizmet üretmek amacıyla kurulmuş olan, doğal kaynaklar, emek ve sermaye gibi üretim faktörlerini bir araya getiren ekonomik amaçlı kuruluş.

kalite: Bir ürün ya da hizmetin belirlenen veya olabilecek ihtiyaçları karşılama kabiliyetine dayanan özelliklerin toplamı.

kooperatif: Ortaklarının belirli ekonomik menfaatlerini karşılıklı yardım ve dayanışma yoluyla korumak amacıyla gerçek ve kamu tüzel kişileri tarafından kurulan teşekküller.

makro: Büyük, büyük çapta.

mal: Bir kimsenin, bir tüzel kişinin mülkiyeti altında bulunan, taşınır veya taşınmaz varlıkların bütünü.

mikro: Küçük, küçük çapta.

minimum: En küçük.

mükellef: Vergi verme zorunluluğu olan kişi.

optimum: Ekonomik koşullar açısından en uygun olan.

ortaklık: İki ya da çok kişinin kazanç sağlamak ve bunu paylaşmak amacıyla bir iktisadi ve mali teşebbüs kurmak için emek ve sermayelerini bir araya getirerek oluşturdukları kurum.

oryantasyon: Uyum.

pazarlama: Üretilen mal ve hizmetlerin tüketilebilmesi için teknolojik, coğrafi ve zaman güçlüklerinin aşılmasına yardımcı olan her türlü uygulama.

perakendeci: Üretici ve tüketici arasında malların naklini sağlayan kişi.

personel: Bir hizmet veya kuruluşun görevlileri, bir işyerinde çalışanların tümü.

sektör: Aynı cins mal veya hizmetler kesiminin adı.

sermaye: Mal ve hizmet üretmek için kullanılan maddi ve maddi olmayan bütün değerler.

standart: Belirli bir / birçok ölçüte (kritere) uygun olan.

stok: İşletmenin sahip olduğu tüm mallar.

stok kontrol: İstenilen malı istenilen zamanda bulundurmak ve bunu en ekonomik biçimde gerçekleştirme.

tacir: Bir işletmeyi kısmen dahi olsa kendi adına işleten kimse.

toptancı: Doğrudan doğruya perakendecilere ve/ veya diğer toptancılara, endüstriyel, kurumsal alıcı veya kullanıcılara mal satan, fakat son tüketicilere önemsiz miktarlarda satış yapan kişi.

TSE: Türk Standartlarına Uygunluk Belgesi; Türk standardı bulunan konularda, imalata yeterlilik belgesi almaya hak kazanmış firmaların söz konusu ürünlerinin ilgili Türk standardına uygunluğunu belirten ve akdedilen sözleşme ile TSE markası kullanma hakkı verilen firma adına düzenlenen ve üzerinde TSE markası kullanılacak ürünlerin ticari markası, cinsi, sınıfı, tipi ve türünü belirten, geçerlilik süresi bir yıl olan belge.

tüketim: Faydalı mal ve hizmetlerin insanların ihtiyaçlarının giderilmesi amacıyla kullanılması.

ücret: Emegın bedeli olup, işveren veya üçüncü kişiler tarafından işçiye ödenen para.

üretim: Bir ham maddeyi işleyerek bir sanayi ürünü, bir mal meydana getirme işlemlerinin bütünü.

vakıf: Gerçek veya tüzel kişilerin yeterli mal ve hakları belirli ve sürekli bir amaca yöneltmeleriyle oluşan tüzel kişiliğe sahip mal toplulukları.

verimlilik: Üretim sürecine dâhil edilen çeşitli faktörlerle (girdiler) bu sürecin sonunda elde edilen ürünler (çıktılar) arasındaki ilişki.

yönetici: Belirli bir takım amaçlara ulaşmak için bir grup insanın iş birliği ve beraberliğini sağlayarak onları arzulanan davranışlarda bulunmaya teşvik eden yetkili kimse.

yönetim: Bir veya birden fazla amacı gerçekleştirmek amacıyla bir grup insanın iş birliğini sağlama ve onları söz konusu amaçlara doğru sevk etme çabalarının tümü.

KISALTMALAR

AR-GE	: Araştırma Geliştirme
CE	: Avrupa Birliği Standart Kuruluşu
ILO	: Uluslararası alışma Örgütü
ISO	: Uluslararası Standart Kuruluşu
MPM	: Millî Prodük tivite Merkezi
TKY	: Toplam Kalite Yönetimi
TSE	: Türk Standartları Enstitüsü